

בדיני חציצה

חציצות בעין ודם או ריר שיצא ממכה - מסכת מקואות פרק ט' משניות ב' - ד', מס' נדה מדף ס"ז. אמר רמי ב"ח הני ריבדי וכו' עד אפי' ע"ג העין אינו חוצץ.

שיטות הראשונים בדין לפלוף שבעין - במשנה במקואות כתוב שלפלוף שחוצץ לעין חוצץ ושבתוך העין אינו חוצץ ובגמ' איתא אמר מר עוקבא לפלוף שבעין לח אינו חוצץ יבש חוצץ ונאמרו בזה כמה ביאורים בראשונים:

א. דעת התוספות (ד"ה לפלוף) שדינו של מר עוקבא שלפלוף לח אינו חוצץ הוא על לפלוף שבתוך העין, אבל לפלוף שחוצץ לעין אפילו לח חוצץ, והמשנה עוסקת בלפלוף לח שבו יש חילוק בין תוך העין לחוצץ לעין, וכן כתבו הרמב"ן (ד"ה ואיכא) והרשב"א (ד"ה ולענין).

ב. המרדכי (רמז תשמח) והסמ"ג (לאוין קיא עשין רמח) כתבו שהחילוק בין לפלוף החוצץ לשאינו חוצץ הוא רק בין לח ליבש, ומה שהמשנה חילקה בין תוך העין לחוצץ לעין היינו מהטעם שסתם לפלוף שבתוך העין הוא לח וסתם לפלוף שמחוצץ לעין הוא יבש.

ג. דעת הרא"ש (הל' מקואות סי' כה) תוספי הרא"ש (ד"ה לפלוף) היא שמר עוקבא חילק בין לח ליבש בלפלוף שחוצץ לעין שאף שבמשנה מבואר שחוצץ לעין חוצץ מכל מקום אם הוא לח אינו חוצץ, אבל בתוך העין לעולם אינו חוצץ לפי שתמיד לח הוא, וכתב בבית יוסף שדעת רבינו ירוחם כהרא"ש שמה שכתב לפלוף יבש חוצץ וזהו שהוא חוצץ לעין, אבל הש"ך ס"ק יג כתב שדעתו כדעת הסמ"ג והמרדכי.

גדר גלד שעל המכה ושחוצץ למכה - במשנה במקואות פ"ט מ"ב שם מ"ד מבואר שגלד שחוצץ למכה חוצץ וגלד שעל המכה אינו חוצץ, מאידך לענין רבדא דכוסילתא הגמרא מחלקת בין תוך שלשה לאחר שלשה ונאמרו בזה כמה ביאורים בראשונים:

א. הרמב"ן והרשב"א תירצו שרבדי דכוסילתא אין צער בהסרתו ולכן אינו כגלד ותלוי אם הוא בתוך שלשה ימים או לאחר שלשה ימים.

ב. במרדכי פ' בשם הר"י קיבוץ דם שעל נקבי ההיקז עד תלתא יומי לא חייצי דלח הוא הדם שעל גביו ונכנס בו מים היינו דפי' דנעשה גלד על ההיקז מקיבוץ הדם וע"ז קאמר דעד ג' ימים לא חייצי.

ג. **דעת הרמב"ם -** עי' רמב"ם מקואות פ"ב, הלכות א', יד', כ', כב', הרמב"ם לענין גלד ודם לא הביא חילוק דג' ימים וגלד שחוצץ למכה חוצץ מיד ורק לענין שריטות דריבדא חילק בין תוך ג' ימים לאחר ג' ימים, ועי' בכסף משנה שפירש שהרמב"ם סובר שרבדי הוא שריטה רגילה ולא גלד של הקזת דם, והראב"ד בהשגות השיג על הרמב"ם שאין לדמות שריטה לריבדא ואע"פ שבריבדא דכוסילתא קבעו בגמ' שיעור ג"מ מ"מ בשריטה אזלי' לפי ראות העין ומאימת שיגליד חוצץ, ובבעלי הנפש הראב"ד (ס"ב ה"ח) כתב שדין גלד שעל המכה כדין רבדי דכוסילתא, אך רמי בר אבא החמיר שחוצץ לאחר ג' ימים רק לענין טהרות.

ד. הרז"ה (השגות על בעלי הנפש שם סק"ב) כתב שבמשנה במקואות מדובר על גלד שהוא עורו של האדם שיבש מחמת המכה ונהיה גלד אבל רבדי דכוסילתא אינו עור אלא דם שיוצא מגופו וכיון שלאחר שלשה ימים הוא מתייבש לפיכך הוא חוצץ.

ה. **דעת הרא"ש** (הל' מקואות סי' כה) כתב שגלד שעל המכה המבואר במשנה שאינו חוצץ היינו ריר שעדיין בתוך המכה ולא יצא לחוצץ, אבל כשיצא מתוכה ומתייבש ונעשה גלד על המכה חוצץ, וכתב בסד"ט כ"ג דלהרא"ש גלד שיצא מהמכה חוצץ אף על פי שהוא מכוון נגד פי המכה,

ובטור כ' בדעת אביו הרא"ש שדין גלד שחוץ למכה כדין דריבדא דכוסילתא ולפ"ז מבואר שגלד שחוץ למכה בג"י ראשונים אינו חוצץ, אך רבינו ירוחם (נתיב כו חלק ה) כתב כדברי הרא"ש ואעפ"כ חילק דין גלד שחוץ למכה לחוד ודין ריבדא לחוד, משמע שרק לענין ריבדא יש לחלק בין לפני ימים' לאחר ג' ימים'.

דעת הטוש"ע – עי' בסד"ט כ"ג שהק' על השו"ע שנמשך אחר הרא"ש והטור והניח דעת הרמב"ם והראב"ד והרשב"א דהא לשיטות הרמב"ם והראב"ד והרשב"א בגלד שחוץ למכה אין חילוק בין תוך שלשה לאחר שלשה.

[ועי' עוד בחזון איש יו"ד סי' צד (סק"ד – ו') שסלל לו דרך חדשה בענין דישנם ב' סוגי גלדים האחד הוא הדם והריר שיוצאים מן המכה ומתייבשים אח"כ על פי המכה, והשני הוא מה שגדל על שטח המכה בזמן שהבשר הולך ומתרפא וכשמתרפא הבשר הוא נופל וזהו הגלד המבואר במשנה, ורבדי דכוסילתא הוא דם וריר שנשאר על פי המכה, ועיין שם עוד בחזון איש שביאר על פי זה דעות הראשונים בסוגיין].

האם יש דברים שחוצצים לטהרות ואינם חוצצים בטובלת לבעלה – תוד"ה פתחה עיניה (השני) הביא את דעת רש"י בתשובה שכל המימרות המבוארות סו - סז נאמרו גם לאשה הטובלת לבעלה, אכן הרבה ראשונים גרסו אחר מימרא דריו"ח ולית הלכתא ככל הני שמעתתא דכי אתמר הני לטהרות כי הא דאמר ר"ל וכו',

בין הגורסים ולית הלכתא ישנם כמה שיטות על אלו הלכות אמרה הגמרא שאין הלכה כמותם

א. שיטת רבינו תם והסמ"ג דכל ההלכות שנאמרו מהדין של רבא שאשה לא תעמוד על גבי כלי חרס ועד ההלכה של רבי

יוחנן שאם עצמה או פתחה עיניה ביותר לא עלתה לה טבילה הם רק לטהרות, אמנם המימרא של ר"ל אשה לא תטבול אלא דרך גדילתה זה נאמר גם באשה הטובלת לבעלה.

ב. שיטת הראב"ד בבעלי הנפש (שער הטבילה סי' ב' באמצע ה"ח "ולית הלכתא כוותיה וכו') שרק על שלש הלכות נאמר שאין הלכה כמותם ואלו הם רבדי דכוסילתא, לפלוג שבעין, וכחול על גב העין, ואילו מה שאמר רבי יוחנן עצמה או פתחה עיניה ביותר וכן מה שאמר ריש לקיש שלא תטבול אלא דרך גדילתה כן נפסק להלכה, וכן שיטת הרמב"ן (ד"ה הא דאמרין) והרשב"א (ד"ה גרסת) כמו הראב"ד למעט מה שכתב שהלכה כרבי יוחנן בעצמה או פתחה ביותר גם לגבי בעלה שלדעתם גם זה אינו אלא לטהרות.

ג. דעת הסמ"ג בשם הערוך הביאו הב"י שגם המימרא של ר"ל דאשה לא תטבול אלא כדרך גדילתה דווקא בטובלת לטהרות דהרי ר"ל למד דינו מטהרת נגעים והגמ' משווה שאר המימרות למימרא זו שגם הן נאמרו רק לטהרות.

ד. שיטת הר"ה (בהשגות שם אות ב' וג') שרק על דינו של רבי יוחנן אמרו שאין זה אלא לטהרות ושאר כל ההלכות הם גם בטובלת לבעלה.

ה. שיטת הרמב"ם (מקואות פ"ב הכ"ב) שההלכות מהדין של נתנה תבשיל לבנה ועד עצמה או פתחה ביותר אינם אלא לטהרות ולא בטובלת לבעלה.

ו. הרבינו ירוחם (נתיב כו) כתב כחול שעל גבי העין שחוצץ היינו לטהרות אבל בטובלת לבעלה אינו חוצץ, ואחר כך הביא דין ריבדא דכוסילתא שאחר שלשה ימים חוצץ, ותמה הבית יוסף (ד"ה והראב"ד) מי הכריחו לפרש שלית הלכתא' נאמר רק על כחול ולא על דין הפלוג וריבדא דכוסילתא ובחידושי רעק"א ס"ז תירץ קושיית הבית יוסף שהרי רבינו ירוחם סובר כפירוש הרא"ש שמר עוקבא בא להקל שלפלוג שחוץ לעין חוצץ היינו דוקא יבש ואם כן אם על כרחך שמה שאמרו בגמרא שכל הלכות אלו נאמרו לחומרא לטהרות ולא לבעלה לא איירי על לפלוג שהוא קולא ולא חומרא.

וכתב הסמ"ג (לאוין קיא) שאף לגירסא זו אינו אומר ולית הלכתא אלא בדיעבד אבל לכתחילה צריך ליזהר בכולן וכן הביא המרדכי (רמז תשמ"ח) וכן פסק הש"ך (ס"ק יג).

בדעת הש"ע – דברי השו"ע צריכין ביאור שבסעיפים ז' ח' ט' הביא להלכה דין לפלוף שבעין אם הוא יבש חוצץ כן בכחול שחוף לעין חוצץ וכן ריר שיצא מהמכה לאחר ג' ימים יבש וחוצץ היינו דפסק הנך הלכות השנויות בסוגיא, והש"ך (ס"ק יג) האריך לתמוה על המחבר שפסק להחמיר כמר עוקבא ולא הביא כלל שיטת הראשונים הנ"ל שגרסין דלית הלכתא כוותיה, עוד הק' הש"ך בס"ק מ"ט שבסעיף לט לענין עצמה עיניה השו"ע כתב רק בשם י"א דלא עלתה לה טבילה, ותירץ בביאור הגר"א (ס"ק מד) שבאמת דעת השו"ע היא כהראשונים שגרסו דלית הלכתא כוותיה ומה שפסק דחוצץ הוא על פי מה שכתבו בסמ"ג ובמרדכי שאפילו לדעת הסוברים שרק לטהרות הוי חציצה אולם לכתחילה אסור אף לבעלה, ועי' בסדרי טהרה (ס"ק ע"ו) שחולק על הגר"א.

רטיה - יל"ע מה הדין רטיה שמקפידים שלא להסירה עד שתתרפא המכה, עי' בסדרי טהרה (ס"ק יט ד"ה וכבר) ובשו"ת כתב סופר (סי' צא) ביארו שהטעם שרטיה חוצצת הוא משום שהדרך להסיר הרטיה מפעם לפעם אף לפני שנתרפא המכה כדי לתקנה או כדי לראות אם נתרפאה, ודייק באמרי יושר (סי' נד) מדברי הסדרי טהרה הנ"ל שאף אם אין מקפידים שלא להסיר כי אם לזמן קצר נחשב כאינו מקפיד, ובשו"ת תשובה מאהבה (ח"ג בגליון השו"ע) כתב לענין רטיה שאי אפשר להסירה תוך שלשה או ארבעה חדשים שבודאי הוי חציצה והביא שכן השיבו כמה מגדולי דורו ואף הכתב סופר לא היקל בזה למעשה מחמת דברי התשובה מאהבה.

חץ וקוץ תחוב באדם – עי' מתני' מקואות פ"י מ"ח, ובתוספתא מקואות פ"ח ה"ד, ועי' ר"ש ב' ביאורים מה החילוק בין עץ למתכת, ובביאור התוספתא עי' בב"י שאין לפרש דמיירי באינו נראה מבחוץ דא"כ מתניתין כרבי, ועי' בדרכ"מ הארוך ובש"ך (י"ז) ובחידושי הגהות שתמהו על הב"י, ועי' סד"ט (כ"ו) בשם התפארת שמואל שביאר דאם מיירי בחץ הנראה מבחוץ א"כ רבי הוא שחילק בין עץ למתכת והמשנה שלא חילקה וכתבה שבכל אופן חוצץ קאי לפי חכמים, אבל אם מיירי באינו נראה מבחוץ ע"כ חכמים חילקו בין עץ למתכת שאם חכמים וסבירא להו שחוצץ, שאם דיברה התוספתא באינו נראה ודאי צריך לפרש שחכמים חילקו בין עץ למתכת שאם לא כן נמצא שהמשנה שכתבה שבכל אופן אינו חוצץ אינה לא כרבי ולא כחכמים.

הסרת גלד במקום צער – כתב המרדכי אפילו אם יצטער אם יסיר הגלד מעל גבי המכה או אבעבועות כתב שחין שאין דעתו להסיר עתה וקרוי אינו מקפיד מ"מ רגילות הוא להסיר הכל וכן פסקו בסמ"ג וספר התרומה, המקור לדברי ספר התרומה הוא בתשובות ופסקים לר"י הזקן (סי' קמ"ג) ושם כתב כן להלכה ולא למעשה עיי"ש, ועי' סד"ט (ס"ק כ"ו) שהק' מחץ ורטיה שחוצץ אפילו במקום צער, וכ' לחלק שרק גלד שהוא מגופו אינו חוצץ אבל אגד חוצץ וכן משמע בדברי ר"י הזקן, ועי' בכתב סופר (יורה דעה סימן צא) ובשו"ת בית שער (יורה דעה סימן רעה) שחילקו באופ"א.

הטעם שטיט לח אינו חוצץ – מדברי הרמב"ם מבואר שהטעם שטיט הלח אינו חוצץ הוא משום שאינו מונע ביאת מים כיון שהוא נמחה, וכ"כ במאירי ובאו"ז דיבש חוצץ משום שאינו ראוי לבוא בו מים, אמנם עי' ביראים (סי' כו) שהביא כמה הוכחות שהטעם שלח אינו חוצץ משום שאז אינה מקפדת ואם תקפיד עליו הרי הוא חוצץ.

עין משפט נר מצוה

יד מיי' שם פ"א הל"י, סמ"ג לאון
קיא, טור שו"ע יו"ד, ^{הש"ס} סימן קלח
סעיף כה:

פרק ט

א מיי' שם פ"ב הל"ה, סמ"ג שם,
טוש"ע יו"ד סי' קלח סעיף ב:
ב מיי' שם הל"ז, טור שו"ע שם
סעיף ו:
ג מיי' שם הל"א, טוש"ע שם סעיף
ז:

מסורת הש"ס

(א) שנת נז.

פי' רב האי גאון

מ"ב. קלקי ה"ב. פירוש כל
איש שאינו חלק אלא איש שעיר יש
לו שערות צבית השחי או בלבו והן
מתקלקלין ונעשין כקלקלין שהוא
"מסח" צטיית, כדאמ' בת"כ (פר'
מזרע) בבשר הזב לא צוואה שעליו
ולא בקלקלין, ופירוש קלקלין אותן
שערות של צבית השחי או של ראשו
או של לב כשהן נעשין כקלקלין:
[לפ"דוף. צטיית] "וסך אלדי'
[יכרג' מן] אל עין":

הערות לרמב"ם

מ"ה. (ט) בנדפס: טהר. (י) בנדפס
נורף: טהרה צעת שיטהר הגוף.
פ"ט. מ"ב. (א) בנדפס: בכוונה
ונאבק.

אינם צריכין שיבואו בהן המים. אבל צריכה
אשה להדיח צית קמטיה צמים שיהא ראוי לציאת מים
כדאמר (רבה) [ג': רבא] בפרק המינוקת (סו:): קמטים.
הם זקן וזקנה שבשרם נקמט:

(פ"י) ר"ש שזורי אומר בית

הסתרים בנשואה חוצץ
בפנויה אינו חוצץ. פירוש.
נשואה. מקפדת שלא יהא
דבר חוצץ במקום תשמיש
א"נ אפילו בשאר צית
הסתרים מקפדת שלא
תתגנה על צעלה ושפחתו
של רבי צפ"ק דקדושין (כה).
ובפרק מינוקת (סו:): שנמצא
עצם צין שנייה שמא נשואה
היתה אי נמי לעצם צין
השינים כולי עלמא קפדי:
פרק ט. א. אלו

חוצצין באדם. משום דנסיפא קתני אלו חוצצין
בכלים תנא גבי טבילת אדם אלו חוצצין באדם וקצת
קשה בפרק צמה אשה (נז). דמייתי הך משנה וקאמר
ת"ר וה"ל למימר תנן התם [בגמ' דקמן הגי' תנן התם]:
שבראשי הבנות. צריש צמה אשה (סס). אמרינן
לחוליהו קאי דבראש חוצצין צוואר אין חוצצין לפי
שאין אשה חונקת עצמה: **ש"ל צמר וש"ל שער.**
בפרק צמה אשה (סס) אמרינן מודים חכמים לרבי
יהודה בחוטי שער: **ב. קלקי ה"ב.** [נ"י: ב: כמז]
קילקי וחבך בפרק צמה אשה (דס). [ג"ע בגמ' שנת פו, יבכ"י
רבי"א מחק המצות הנ"ל] פירש בערוך כל אשה שאינה חלקה
יש לה שערות כאיש שעיר צבית השחי או בלבו
מודלה אל גרונו תמאס מן הזיעה והן מתקלקלין
ונעשין כקלקלי שפירשנו ואקילקי צמה אשה פירש
בגד עשוי משער של עזים והוא קשה ועשוי להציעו
תחת הכרים והכסות: **לפ"דוף.** צואת העין:

פירוש הרא"ש

בית הסתרים. מוך הפה מוך החוטם מוך האוזן: ובית הקמטים. כגון תחת האציל ותחת האוזר וצין הרגלים אין צריך שיצאו
בהם מים דאשה טובלת דרך גדילתה ואינה צריכה להגביה זרועותיה יותר מדאי ולהרחיב רגליה יותר מדאי ומיהו ראוי לציאת מים
בעינן כדאמרינן בפרק בשרא דגדה (דף סו:): ילמד אדם בתוך ציתו שתהא אשה מדיחה קמטיה צמים. ושפחתו של רבי שנמצא עצם
צין שנייה והצריכה לטבול שנית:

פ"ט. א. אלו חוצצין וכו'. משום דקתני סיפא אלו חוצצין בכלים תנא הכא אלו חוצצין באדם: **שבראשי הבנות.** אכוליהו
קאי דצוואר אין חוצצין לפי שאין אשה חונקת את עצמה כדאיתא צריש צמה אשה (שנת נז): **ש"ל צמר וש"ל שער.** צריש צמה
אשה קאמר דמודים חכמים לרבי יהודה בחוטי שער: **ב. קלקי וכו'.** קלקי הלז כמו קלקי וחבך בפרק צמה אשה (שנת סד).
שהוא דבר ארוג משער עיזים כך אדם שיש לו שער על לבו או צבית השחי או צין רגליו נקשר זה בזה תממת הזיעה. וכן בזקן.
וקאמר דקילקי הלז והזקן חוצצין: ובית הסתרים **באשה.** אם לא הדיחתן ומיהו בתוספתא ר"ש שזורי אומר צית הסתרים
בנשואה חוצץ בפנויה אינו חוצץ דנשואה מקפדת שלא תתגנה על צעלה: **לפ"דוף.** צואת העין כשהוא חוצץ לעין חוצץ:

והלכלוך שיש שם, הואיל ואותן המקומות שופעים הפרשות תמיד. וכבר הוסיפה התוספתא [מקוואות פ"ו ה"ד] בזה ביאור ואמרה ר' שמעון שזרי אומר בית הסתרים באשה נשואה חוץ ובפנייה אינו חוץ. והסיבה לכך כי

הפנייה אינה שמה לזו ואינה מקפדת על היותה בלתי נקיה, ועל כן אינה חולצת אותה טנופת כפי שיתבאר [לקמן מ"ג] מענין ההקפדה. ולפ"ד הליחה המתקבלת בעפעפים ובזויות העינים. וגל"ד שחוקי^(ב) למכה הליחה הנקשרת סביב המכה.

"אלמרהס"^(א). ושרף היבש "אלמג"^(ב) היבש. וגילדי צואה קליפות הלכלוך המנטזרות על הגוף. ומלמולין הם הגרגרים המתהוים על הידים כשאלס לש צנץ או טיט ואחר כך חכך ידיו זו בזו להסיר מהן צנץ או טיט. וטיט של מריקה הוא טיט עז יותר מטיט של יוצרין ממרחין בו את הכלים הנסדקים כדי לקטום את סדקיהם. ונתבאר

בתוספתא [מקוואות רפ"ז] שיתדות דרכים הוא הטיט אשר יתהוה בדרכים שאפילו צימות הקיץ הנגדים מתלכלכים בו, הרי אותו הטיט חוץ ולא תועיל טבילה למי שהיה על גופו, וכן אין הטבילה מותרת באותו הטיט אם היה בכלל המקוה כפי שקדם [לעיל פ"ב מ"ו], והוא אמרו שאין טובלין בהן ולא מטבילין. וקמקמום "אלקמקס", פעמים יש בו מים ומכזים בתוכו את הפחמים ונשארם כזויים. אל"א אם שפשא שיפשא את תוכו בידו ויניע את הפחמים בידו שלא ידבקו במקום אחד ויחולו בינו לבין המים. ואין הלכה

כר' יוסי. ג. קלקי הראש ובית השחי הסבך שמסתבך השער ונעשה לצד, בין שער הראש או שער בתי השחי. ובית הסתרים באיש כלומר קלקי בית הסתרים באיש, לפי שאינו מקפיד בזה.

פירוש הרא"ש

גל"ד שחוק למכה. ריר היוצא מן המכה מתייבש ונעשה גל"ד: שרף היבש. כגון שרף היוצא מן הפרי ומן האילן: וגילדי צואה שעל בשרו. כשיש זיעה מרובה על בשרו מתיבשת ונעשית כמין גל"ד:

והמלמולין. פירש בערוך אדם שידיו מלוכלכות בטיט או בצנץ או בזיעה ומולל ידו אחת על חבירתה נעשה על ידו כמין גרגרים של שעורים והעיקר מן וקטפת מלילות (דברים כג): מרקה. פירש בערוך טיט שמערבין בו דברים אחרים לחזקו כדכתיב (אסתר ב)

תמרוקי הנשים והוא שיער של זאן וי"מ טיט מתוקן לעושי כלי חרס שריו בלונן בינה לתקן בו כלים שנסדקו ואין מים ממחהו: יתדות דרכים. מפרש בתוספתא (פ"ו) אלו שמהלכין עליהם צימות הגשמים. ואין [ד"ו: והן] מתמעכין ושמה כשהן לחין נקראו גץ יוני וכשיבשו נקראין יתדות לפי שהם משופין כימות וקשין לבני

אדם המהלכים עליהם כדמוכח בסוף מרובה (פ"א): שאין טובלין בהן. כעין מטה שרגליה שוקעות בטיט דלעיל כפ"ו: ואין מטבילין אותן. אם נעמאו מימיו דלא סלקא השקה במקום הטיט כדמנין לקמן (מ"ז כ"ה) גבי לגין: ישפשא. פחמים שעלין. ג. ובית השחי. צחנס נתיא דהוי בכלל בית הסתרים: ובית הסתרים באיש. דאיש אינו מקפיד אצל אשה מקפדת ודוקא נשואה שלא תתגנה על בעלה כדפרישית בסוף פרקין דלעיל:

בין שער הראש או שער בתי השחי. ובית הסתרים באיש כלומר קלקי בית הסתרים באיש, לפי שאינו מקפיד בזה.

עין משפט נר מצוה

ד מ"י שם, טוש"ע שם סעיף ט:
ה מ"י שם, טוש"ע שם סעיף י:
ו מ"י שם הל"ב, טור שו"ע שם סעיף טו:
ז מ"י שם הל"א, טור שו"ע שם סעיף יב:
ח מ"י פ"ב מהל' מקוואות הל"א, טור שו"ע יו"ד סעיף יח:
ט מ"י שם, טוש"ע שם סעיף יג:
י מ"י שם, טוש"ע שם סעיף יד:
יא מ"י שם הל"ב, טור שו"ע שם סעיף מה:
יב מ"י שם פ"ג הל"א, סמ"ג שם, [והרמ"א בהג"ה יו"ד סימן רב סעיף ב]:
יג יד מ"י שם פ"ב הל"ד, סמ"ג עשין רמח, טור שו"ע יו"ד סימן קאט סעיף ו:

מסורת הש"ס

(ב) [מהל"ס מ, ג]

הערות לרמב"ם

(ב) בנדפס [עפ"י מהד"ק]: ש"ג המכה הקליפה אשר תעלה על החצורה. (ג) בנדפס: היא משיחה. ע"י פיהמ"ש עירובין פ"י מ"ג.

פ"ר רב האי גאון

וגל"ד. פירוש שק תפרתי עלי גלדי (לויב טו טו) כלומר לויב אמר מנהגו של עולם מי שהיה לו מכה ונתרפאה מעט והעלת גלד נותן בה דברים רכים כמו זמר גפן או סרק של פשתן בריכוך השמן אצל אני השק שאינו רך אלא *יבש הוא" תפרתי עלי גלדי:

*בערוך ע' גלד: אלא קשה. שרף היבש. פירוש "זמג אל יבש", (פירוש אחר קומט יבש):

והמלמולין. פירוש כדגרסינן (ירושלמי פסחים רפ"ג) מלמולין דלש, כשהיה יד אדם מלוכלכת בטיט עבה או אם לש צנץ בידו (וימלל) [ומולל] ידו אחת על חבירתה נעשין על ידיו [כמין] גרגרין של שעורין:

בשר מריקה. פירוש כדלמ' בתוספתא (תוספתא מקוואות רפ"ו) ר' יוסי מטמא בשל מריקה ששפין בו, פירוש סכין סדקי כלים, זה פירוש מריקה טיט עבה יותר משל יוצרים כדכתיב (משלי כ) תבורות פלע תמרוק צרע, וכתיב (אסתר ז) ובתמרוקי הנשים:

יתדות דרכים. פירוש [גן] יוני הוא יתדות דרכים, וכבר מפורש הוא במרובה (פ"א) ואמ' בתוספתא

עין משפט נר מצוה

טו מ"י שם פ"א הל"ב, טור שו"ע
שם סעיף א':

טז מ"י שם פ"ב הל"ד ופ"א מהל'
טומאת מת הל"ד:

פ' רב האי גאון

(תוספתא מקואות רפ"ו) אלו הן ידועות
דרכים אלו שמהלכין עליהן בימות
החמה והן מתמעטין על הצגדים:
שיפשא. פירוש "דלק" בטיית.
כדגרסינן (יומא פה א) הוואה קרי
ליל כפורים רותך כדרכו ולערב
ישפשא וכו', ללמדך שישפשא
מזה בקרי:

מ"ד. ⁽¹⁾לכ"ל וכו'. פירוש כדלמ'
(יומא טו ב) היה מלוכלך בטיט או
בזוהר רותך כדרכו:

כשות ש"ץ קטן. פירוש כשם שיש
לקשות כשות ששמו בטיית "וגב
אלגור" * כך יש לקטן [שיער
והוא] כשות:

* כ"ה גם צערוך ע' כשות, ובכמה: "
לכ"ל וכו'", וכ"ה צערוך רפ"ב.

קרום שעל המכה. פירוש
כשתפח המכה והעלת קרום.
כדלמ' (חולין ג א) חמשה קרמי
איכא בחימתא וכו', וכתיב (יחזקאל ו)
(ה) ויקרם עליהם עור מלמעלה:

ליקומי הגר"א

פ"ט. מ"ד. וכשות של קטן
גרסינן. ואחציצה קאי וכשות של
קטן נמי אינו חוצץ כי הנך. לא
טמא ולא מטמא. אכולהו בין
אותן שחוצצין ובין אותן שאין
חוצצין לא טמא ולא מטמא שאין
חבור לגוף והכי תניא בתוספתא
(פ"ה) ושאמרו חוצצין ושאמרו אין
חוצצין לא טמאין ולא מטמאין חוץ
מקרום שע"ג המכה ואגוד שע"ג
המכה וכו'. (א"ר)

לא טמא ולא מטמא. פ"י קאי על
כל המתני' בין הני שחוצצין בין הני
שאינן חוצצין לא טמא ולא מטמאין.
פ"י לפי שאין חיבור להזב חיבור,
להיות כגופו. (בהגר"א)

[א] בר"ש: בין לחין בין יבשין אין
חוצצין. כצ"ל.

[ב] שם: לכלוכי פירות סם יבש
חוץ למכה והכחול שחור וכו',
כצ"ל. (הג' הגר"א)

ד. ולפלוף שבעין. צפרק מינוקת (סו). אמר מר
עוקבא לפלוף שבעין לח אינו חוץ יבש חוץ אימתי
נקרא יבש משתחיל לירק אמר שמואל כחול שבעין
אינו חוץ ע"ג העין חוץ ואם עיניה פורחות בין כך
ובין כך אינו חוץ דמתוך

שעיניה פורחות אין הכחול
מידבק. ותימה דמדסיפא
לפלוף שבעין בלח, רישא (מ"ב)
נמי דעל העין בלח, ואמאי
חוץ. ושמא במלתא דשכיח
גזרו לח אטו יבש. א"נ לח נמי
חוץ אלא דחוץ לעין מקפיד
בעין אינו מקפיד בלח:
כשות ש"ץ קטן. כי האי
גוגא מנן צפ"ב דעוקין

(מ"ו) כשות של קישות והנך שלה טהור ופירש צערוך
כשם שיש לקישות כשות, שהן הקישותין קטנים שיש
להם כמין שיער קטן כך יש לקטן והוא הכשות לא
מטמא ולא מיטמא דלא חשיב יד להכניס טומאה
ולהוציא והא דתניא בת"כ בצער הזב (יחזקאל טו) ולא
בזוהר שעליו ולא בקילקין שעליו ולא בשירים ולא
בזומים ולא בצבעות אע"פ שאין יוצאין יכול שאני
מוציא את השיער ואת הצפורן ת"ל (סע) טמא ההוא
שיער דמרבין התם לא דמי כלל לכשות דהכא דאין
לו אלא צקטנותו ואינו עיקר שיער ולא חשוב כלל
ובמקומינו קורין אותו שיער שוטה: **תניא**

בתוספתא (פ"ו) ושאמרו חוצצין ושאמרו אין
חוצצין לא מטמאין ולא מיטמאין חוץ מקרום שע"ג
המכה והאגד שעל גבי המכה והקשקשין שע"ג
השבר. השירים והנזמין והקטבלאות והטבעות אוצין
חוצצין רפין אין חוצצין ר"ש שזורי אומר בית
הסתרים בנשואה חוצץ בפנויה אינו חוצץ סם יבש
שעל גבי המכה והכחול שבעין הרי אלו אינן
חוצצין הדם והדיו והדבש והחלב ושרף התות ושרף
התאנה ושרף השקמה ושרף החרוב יבשין חוצצין
לחין אין חוצצין ושאר כל השרפין בין לחין בין
יבשים [א] חוצצין מפני שהם שטף [ג"א: שרף, והו"ו
מקיים ג"י שטף] לכלוכי פירות [ב] והכחול שחור לעין
הרי אלו חוצצין צוואה שתחת הצפורן שלא כנגד
הבשר (והמים) [והמים] והבצק שתחת הצפורן אפילו
כנגד הבשר הרי אלו חוצצין כשות של גדול שאינו
מקפיד עליה והאבר והבשר המדולדלין באדם הרי
אלו אינן חוצצין ר' יוחנן [י"ג: יונתן] בן יוסף אומר

פירוש הרא"ש

ד. לפלוף שבעין. גרסינן צפרק מינוקת (נדע סו). אמר מר
עוקבא לפלוף שבעין לח אינו חוץ יבש חוץ אימתי נקרא יבש
משתחיל לירק אמר שמואל כחול שבעין על גבי העין חוץ ואם היו עיניה פורחות בין כך ובין כך אינו חוץ. תוספתא
(פ"ו) זוהר שחמם הציפורן שלא כנגד הצער הרי אלו חוצצין: וציפורן המדולדלת.
שנדלדל מקמת: תוספתא (פ"ו) השירין והנזמין והקטבלאות והטבעות אוצין חוצצין רפ"ס אינן חוצצין. אוצין פירוש מהדוקין כמו
במר אינא צפרק כמים: **כשות ש"ץ קטן.** מנן צפרק ב' דעוקין (מ"א) כשות של קישות והנך שלה טהור ופירש צערוך כשם שיש
לקישות כשם קטנים שער קטן כך יש לקטן ונקרא כשות: **לא מטמא ולא מיטמא.** דלא חשיב יד להכניס טומאה ולהוציא דלא

וענין מקפיד שהוא חושש לאותו הדבר ורואה בהסרתו.
ואינו מקפיד שאינו חושש לאותו דבר ואינו שם לב
אם ישאר על גופו או לא ישאר. ודע כי כללו של הענין
שחם היה הדבר החוץ על גופו, כגון הטיט והצנף
ודומיהם מן הדברים
החוצצין, חופה את רוב
שטח הגוף והוא מקפיד
עליו שלא ישאר ורואה
בהסרתו מעל גופו הרי הוא
חוץ ולא עלתה לו טבילה
עד שינקא את גופו ממנו
ואחר כך יעבול, אבל אם לא
היה מקפיד עליו אינו חוץ
ואע"פ שהוא חופה רוב
גופו. וכן אם היה הדבר

החוץ על מיעוט גופו אינו חוץ אפילו היה רואה
בהסרתו ומקפיד עליו. זה הוא דין תורה. אבל מדרבנן
כל המקפיד עליו חוץ ואפילו היה מיעוט גופו גזרה
משום רובו, וכן גזרו על רובו שאינו מקפיד משום
רובו המקפיד, והוא אמרם (פירושין ד' ב' וס"א) דבר תורה
רובו ומקפיד עליו חוץ, ומיעוטו אף על פי שמקפיד
אינו חוץ, וגזרו על רובו שאינו מקפיד משום רובו
המקפיד ועל מיעוטו המקפיד משום רובו המקפיד.
ולא גזרו בחציצה גם למיעוטו שאינו מקפיד משום
מיעוטו המקפיד הואיל ומיעוטו המקפיד עצמו גזרה
ולא גזרינן גזרה לגזרה. הנה נתברר לך מכל זה שכל
שהוא מקפיד להסירו מגופו ומתכוין לזה חוץ ואפילו
היה בשיעור מועט, והוא אמרו כאן ב"ה המקפיד
עליו חוצץ. וכל שאינו שם לבו עליו אם הוסר או
נשאר אינו חוץ ובתנאי שלא יהיה על רוב גופו. שים
לב לכלל זה תמיד כי הוא הקובע בחציצה. ואין הלכה
כר' אלעזר שמסוה איש ואשה. **ד. לפלוף שבעין**
לימה המתהווה בתוך העין כשיש זה חולי. ולכ"ל וכו'
צוואה כחמי הלכלוך כשהם לחים. וצוואה שתחת
הצפורן לכלוך הצפרנים. וכשות ש"ץ קטן הוא
"אלגור" אשר יהיה על גופות הנערים הקטנים והוא
כדמות שער דק מאל. וצפרק שני של עקצין [מ"א]
אמרו כשות של קשות, כלומר השער הדק של
"אלפקוס". אמר שלענין האדם אינו מתטמא אם נגעה
טומאה בזאתו הכשות, וכן אינו מטמא, כלומר אם היה
הנער טמא בלאחד האצות ונגע הנוגע בכשות שנגופו
הרי אותו שנגע לא נטמא. והקרום הנוצר על המכה
בהיפך זה, שהוא מתטמא ומטמא. ומה שהזכיר דברים

עין משפט נר מצוה

יו מ"י פ"ג מהל' מקוואות הל"א,
סמ"ג עשין רמ"ה, טור שו"ע יו"ד
סימן רכ סעיף א':
יח מ"י שם הל"ב:
יש מ"י שם הל"ג:
כ מ"י שם הל"ד:

מסורת הש"ס

(ג) שנת טו: (ד) שם קיד: ע"ש
(ה) [סס]

פי' רב האי גאון

מ"ה. הופת וחימר. וא"ח
דגרסי המור, פירוש זפת זפתא,
חימר חומר, ומן דתני המור
פירוש "מיסק", כדאמ' בתוספה
(תוספתא מקוואות פ"ו ה"ב) המור
והקומוס:
הב"ז. פירוש בגדים לואים
ומלוכלכים, * כדגרסינן (שנת טו ב)
אמר אביי שכן עניי אוכל פתו
כלוסה:

* בכמה"י: ומלוכלכין.
ועל שם זקקין. פירוש * נכזו
כמו נד (שמות טו ב) תרגם זקא:
* בערוך ע' זק: פי' נודות כמו נד.

מ"ו. ושל בנאים מצד אחד
ושל בור וכו'. פירוש באלו
קשרין (קיד ב) בעל מיניה ריש
לקיש מר' חנינא על המרדעת
מרות אחת או משתי רוחות אמר
ליה [זו] לא שמעתי כיוצא בזה
שמעתי דתנן על הבגדים וכו' ולא
תהא מרדעת חשוכה מצגדו של
עם הארץ מאי בנאים אמר ר'
יוחנן אלו תלמידי חכמים שעסקין
בבנינו של עולם, יש אומרים של
אלו הנגנזין אפילו מצד אחד של
נגד חוץ, טעם של בורות והוא

הערות לרמב"ם

מ"ה. (ד) בנדרס: העור.
מ"ו. (ה) בנדרס: רכב, [ובל"ע
מראת', כלומר לכלוך, ועי' תרי"ט].

ליקוטי הגר"א

[ג] שם: כל הני אחרז קיימין
שכולם דינן כקרום, כל זה נמחק.
(הג' הגר"א)
מ"ה. [ד] במתני: ועל של זקקין
אינו חוצץ ועל המרדעת חוצץ
רשב"ג וכו', כצ"ל. (הג' הגר"א)

דין חציצה

צפורן שפרשה רובה הרי זו אינה חוצצת כל
החוצצין בכלים חוצצין בנדה ובגר בשעת טבילה
ובחולין אינן חוצצין. פירוש. לא מטמאין. שאין
מטמאין. שאין מכניסין
טומאה אס הוא טהור
ונגע בהן הזב. חוץ
מקרום. כלומר חוץ
מקרום ואגד וקשקשין [ג]
כל הני אחרז קיימין
שכולם דינן כקרום.
השירים. מכאן ואילך
איירי צדין חלינה. אוצין.
דחוקין על הכשר כמו
בתר אינא דפרק חצית
במסכת שבת (קמ"ד). מלשון
(משלי יט) אץ צרגלים. שלא
כנגד הבשר. שהצפורן
גדול ועודף על הכשר
שמקפידים על הצואה
הרבוקה שם בצפורן. והמים.
אוכל שנתמסמס ודבוק שם,
מלשון וחם השמש ונמס (שמות
טז), אחינו המסו את לבבנו
(דברים ח). בנדה ובגר. אית
דגרסי צפרה ובעובד
כוכבים בטבילת פרה ובעובד כוכבים שנתגייר.
ובחולין אין חוצצין. דלא אחמור רבנן בחולין והא
דתניא צפרק כל הבשר (קו). דכל דבר החוץ בטבילה
בגוף חוץ נטילת ידים לחולין התם לאכילה והכא
לנגיעה דיש חילוק בין אכילה לנגיעה כדאשכחן
בסוף אין דורשין (כ). ועיין רש"י שם ד"ה הפוסלה: ה.
אלו חוצצין. כל הני תלוים בקפידה כדתני סיפא
דדבר המקפיד עליו חוץ וכולהו מדרבנן בין צאדס
בין בכלים כד"ר יצחק צפרק תינוקת (סו). דבר
תורה רובו ומקפיד עליו חוץ רובו ואין מקפיד
עליו אינו חוץ וגזרו על רובו שאינו מקפיד משום
רובו המקפיד ועל מיעוטו המקפיד משום רובו
המקפיד אבל מיעוטו שאינו מקפיד לא גזרו:
נקיים. קפדי עליהו: ב"ז. מלוכלכים

מלשון עיסה כלל גדול (עו): לא קפיד עליהו: איבוף. כמו אוכף: זקקים. נודות של עור
מלשון זיקא בין מליא בין חסרא שרי במסכת ע"ז בשלהי פרק רבי ישמעאל (ע): ו. של בנאים. בסוף

פירוש הרא"ש

חשיב כשער גדול שמכניס טומאה ומזיח כדתניא בת"כ בצר הזב ולא צואה שעליו ולא בקליקי שעליו ולא ציורים ולא צנומים
ולא בטבעות אע"פ שאין יוצאים יכול שאני מוזהר את השער ואת הציפורן ת"ל טמא וטעמא משום דכשות הוא נושר כשמגדיל אבל
קרום שמתקשה על המכה חשיב יד להכניס טומאה ולהזיח: ה. אלו חוצצין וכו' בכ"ז וכו'. לפי שדבוק מאד ומקפיד
עליו: הב"ז. מלוכלכים מלשון עיסה כלל גדול (עו): איבוף. כמו אוכף: זקקין. שמוליכים עליהם הנודות והם
מלוכלכים: באיסור האיטלקי. אבל פחות מכאן אינו חוץ: ו. על הבגדים וכו'. פירוש של בנאים בסוף אלו קשרים (שנת
קיא). קאמר מאי של בנאים אמר רבי יוחנן של תלמידי חכמים שעוסקים בבנינו של עולם כל ימיהם ומקפידים שיהיו בגדיהם נאים
כדאמר רבי יוחנן כל ת"ח שנמלא רכב על בגדו חייב מיתה שנאמר ומשנאי אהבו מוות אל תקרא משנאי אלא משנאי הלכך אפילו

אלו כאן ואע"פ שאינו מענין החלינה, הוא לפי
שהזכיר דיני קרומי המכות בחלינה. ה. במקט
הנוסחאות המור והוא "אלמסן", ובמקטם חומר
והוא טעם דביק דומה לופת. ודרגיש כסא קטן
שעולים בו לכסא גדול
ממנו. ונקיים "נקיה".
וב"ז. מלוכלכים.
והסיבה לכך ששם היו נקיים
הרי הוא רוצה להסיר אותו
הלכלוך מהם, ואם היו
מלוכלכים אינו מקפיד על
זה אם הוסר או נשאר. וזה
לפי העיקר שקדם כל
המקפיד עליו חוץ. ומטעם
זה אמר על מכות בעל
הבית חוצץ ועל שם עני
אינו חוצץ. ואובף
"אלאכאף", והוא מעץ^(ט),
מתקנים אותו על החמורים
כשמוציאים עליהם. וזקקים
העושים את הנאדות
ונושאים אותם על אותן
האוכפות, ואינו מקפיד על
לכלוכן. ומרדעת
"אלצרדעה". ואמר רבן
שמעון שאפילו אם לא היה

על אותה המרדעת אלא כאיסור האיטלקי שמסקלו
ארבעה גרגרי שעורים חוץ, ואם היה פחות אינו
חוץ. ותנא קמא אינו נותן בזה שיעור אלא צאזיה
שיעור שיהיה חוץ. והלכה כתנא קמא. ו. בנאים
הם תלמידי חכמים. ונקראו בנאים מפני שהן עסוקין
בבנינו של עולם. ובור הוא זה שאין בו חכמה ולא
מדה מעולה, כמו שביארנו באבות [פ"ב מ"ו]. וחובה
אצלנו לתלמידי חכמים שיהיו בתכלית ההידור ונקיון
הבגדים, וישתדלו להתבדד בבגדים נקיים. ויש בתלמוד
על זה ציונים רבים, ושם אמרו [שבת קיד, א] שכל תלמיד
חכמים שנמלא כתם^(ט) בבגדו הרי הוא חייב מיתה.
ומן החובה הזו נהיה שתלמידי חכמים מקפידין על
לכלוך בגדיהם ואפילו מצד אחד. והלכה כר' יוסי.

מלשון עיסה כלל גדול (עו): לא קפיד עליהו: איבוף. כמו אוכף: זקקים. נודות של עור
מלשון זיקא בין מליא בין חסרא שרי במסכת ע"ז בשלהי פרק רבי ישמעאל (ע): ו. של בנאים. בסוף

הסתרים באשה חוצץ, ופיגיע אינו חוצץ: ה כ סם יבש שע"ג מכה ל והכחול שעל גבי עין — הרי אלו אינן חוצצין, מ והדם והדבש י והדיו והחלב נ ושרף התות ושרף התאנה ושרף המשקה ושרף החרוב — יבשין חוצצין, לחין — אינן חוצצין ושאר כל השרפין בין לחין בין יבשין י חוצצין, מפני שהן י (ב) שרף לכולם פירות. והכחול שחוצץ (מן) לעין — הרי אלו חוצצין: ס צואה שתחת הצפורן שלא כנגד הבשר, והטיט והבצק שתחת הצפורן אפי' כנגד הבשר — י (ג) הרי אלו חוצצין. יט ע כתות

חלופי גרסאות

(יג) גירסת אר"י: בין לחין בין יבשין הרי אלו חוצצין שהן של שעף. שעף הוא כמו שעוה, נשאים נכאוח (נכאשית לז) סרנס אונקליס. שעף יג גירסת אר"י: אפילו כנגד אין חוצצין.

הגהות הגר"א

יז והדיו והחלב ושרף התאנה ושרף השקמה. יח אין חוצצין מפני שהן שטף לחלוחי פירות. סם יבש חוצץ למכה והכחול שחוצץ כו, יט כשוח.

באורים

ובפנויה אניה חוצצת. כן הגיה וגרס הנריא וצנוקסה זו העתיק הר"ש במסכתין (פרק ט' משנה ג') ובש"ע יו"ד (סימן קל"ח קט"ז ו') שיער שבאוחו מקום באשה נשואה חוצץ, באשה נשואה מקפדת עליו שלא תחגנה על בעלה, אבל בפנויה אינו חוצץ שאינה מקפדת עליו ונפקא מינה לענין אם פנויה צאה להחנייר ולריכה טבילת גרים (עיין בחדושים): ה סם יבש שע"ג מכה והכחול שעל גבי עין הרי אלו אינן חוצצין. הר"ש העתיקה במסכתין (פ"ט משנה ד') כיון שהקס הוא פיג מכה אפי"ס שהוא יבש אינו חוצץ שאינו מקפיד עליו משום שהמכה לריכה לקס וכל שכן אם הקס הוא לח וכן הכחול שעל גבי עין אינו חוצץ שהרי הוא סס מרלנו הכחול על גבי העין ודאי ואינו מקפיד עליו. והיינו הא דאיתא במסכת נדה (דף ק"ז ע"א) אמר שמואל כחול שחוצץ העין אינו חוצץ ושעל גבי העין חוצץ. החס. על גבי העין משמע שהוא ממעל לעין היינו חוצץ לעין כמשמעות הלשון על גבי העין, על גבי העין שנתן בה כחול, והכא בחוספתא קחני. על גבי עין פירוש על עין ממש, כמשמעות. והכחול שעל גבי עין, כלומר כחול שדרכו לחתו על גבי עין ממש (ועיין בחדושים) ושרף המשקה, ל"ל. ושכך השקמה (עיין בש"ע יו"ד סימן קל"ח קט"ז ט"ז): מפני שהן שטף לחלוחי פירות. גירסת אור הגנוז. והר"ש העתיקה שס מפני שהן לכלוכי פירות ודרך בני אדם להקפיד עליהם: והכחול שחוצץ לעין הרי אלו חוצצין. כיון שהוא חוצץ לעין ואינו מועיל לעין דרך בני אדם להקפיד עליו (עיין בחדושים ד"ה והכחול שעל גבי עין): צואה שתחת הצפורן

שלא כנגד הבשר. היינו מה שהצפורן עורף על הבשר, ושם האשה נראית ומקפיד עליה: והטיט והבצק שתחת הצפורן אפילו כנגד הבשר הרי אלו חוצצין. משום שבצק נראה מקום שימאל נלפנייה היא מקפדת עליו שחוששת שתחגנה על בעלה באמרו שנשעת לישא מעלת זוכמתה בעיקה שמאכלתו (בית יוסף ניוכה דעה סימן קל"ח): כתות של גדול. הנריא הגיה וגרס. כשות של גדול. ובמסכתין (פרק ט' משנה ד') כשות של קטן. והיינו

כמין

מצפה שמואל כ סם יבש שע"ג מכה. פי' פ"ט מ"ד: ל והכחול שע"ג פי' נרס סז. מדין לפלוג שנפין: מ וכרס וכדיו. מ"י פ"ב כ"א וי"ד פי' קל"ח ס"ט: נ ושכך כתות. מ"י פ"ב כ"א וסס סס"ז: ס צואה שתחת הצפורן. שס ס"ח: ע כתות של גדול. פי' שנתן כחל"ד כפ"א מק"מ ס"ג:

חדושים

ה סם שע"ג מכה. אינו חוצץ, כיון שהמכה צריכה לו אין דרך בני אדם להקפיד עליו, וכל שכן סם לח שאינו חוצץ שאפילו דם לח ודבש לח אינם חוצצין כמבואר להלן.

בש"ע יו"ד סימן (קצ"ה סעיף ט') כתוב, דם יבש שעל גבי מכה חוצץ, וכתוב שם בבאר הגולה שמקור האי דינא בתוספתא. וגם בבאורי הגר"א שם (אות ט"ו) שגרים הכא, רם יבש" תחת, סם יבש" והגהתי היא על פי גירסת הרא"ש בתוספתא, דם יבש שע"ג מכה וכחול שבעין הרי אלו חוצצין.

ולגירסת הרא"ש צריך עיון הלא איתא בנדה (דף ס"ז ע"א) כחול שבעין אינו חוצץ. והרא"ש העתיק האי דינא שם בסימן ל"ד.

והכחול שעל גבי עין הרי אלו אינן חוצצין. היינו מיירי קרא בכחול שדרכו לשומו על גבי עין ממש, כמשמעות הלשון והכחול, שעל גבי עין. והא דאיתא בנדה (דף ס"ז ע"א) אמר שמואל כחול שבתוך העין אינו חוצץ, ושעל גבי העין חוצץ התם מיירי שהכחול הוא ממעל לעין היינו חוצץ לעין כמשמעות הלשון, על גבי העין — על גבי אותה העין שנתן הכחול, ונדבק קצת כחול במעל לה, וכיון שכחול במקום זה אין בו תועלת דרך בני אדם להקפיד עליו.

וכן מצינו שני פירושים, שעל גבי" — ממעל לו (מסכת מדות פ"ד ה"ג) "שעל גבו" — עליו ממש (מנחות דף נ"ט סוף ע"ב).

כל

ושם האשה נראית ומקפיד עליה: והטיט והבצק שתחת הצפורן אפילו כנגד הבשר הרי אלו חוצצין. משום שבצק נראה מקום שימאל נלפנייה היא מקפדת עליו שחוששת שתחגנה על בעלה באמרו שנשעת לישא מעלת זוכמתה בעיקה שמאכלתו (בית יוסף ניוכה דעה סימן קל"ח): כתות של גדול. הנריא הגיה וגרס. כשות של גדול. ובמסכתין (פרק ט' משנה ד') כשות של קטן. והיינו

לפלוג

חידושי הרשב"א מסכת נדה דף סז עמוד א

ולענין שמעתין הקשה הרמב"ן נ"ר מרייהו דהני שמעתתא היכי אמרינהו, והא אנן תנן אלו שחוצצין לפלוג שחוצץ לעין וגלד שחוצץ למכה ואלו שאין חוצצין לפלוג שבעין וגלד שעל המכה, ואיכא למימר לפלוג שבעין מוקי לה רב עוקבא בלח והיינו טעמא דלא חייץ משום דלא קפיד עליה והוה ליה מיעוטו שאינו מקפיד אבל יבש ודאי מקפיד **ושחוצץ לעין** דקפיד עליה **אפי' לח חייץ**.

הלכות מקוואות למרדכי (שבועות) רמז תשמח

לפלוג שבעין אף על גב דבמסכת [מקוואות תנן] לפלוג שבעין אינו חוצץ ואין מפליג בין לח ויבש מ"מ בלח מיירי ולא חש לפרש דסתמו לח הוי שהדמעה מלחלו אבל לפלוג **שחוצץ לעין סתמו יבש** וחוצץ [ושיעור יבשותו] משהתחיל לרוק להיות ירקרק. כוחל שבתוך העין מחמת שהדמעה מצויה בעין הוי כוחל שבעין לח ואינו חוצץ עצמה סגרה עיניה ביותר שעפעפי התחתון על גב הבשר פתחה עיניה ביותר [שנכפף] עפעף העליון למעלה ע"ג הבשר ואין המים יכולין לבא דרך שם.

ספר מצוות גדול לאוין סימן קיא

אמר מר עוקבא (נדה סז, א) ליפלוג שבעין ששנינו במסכת מקוואות (פ"ט מ"ד) שאינו חוצץ דווקא בלח אבל אם היה [ב]יבש חוצץ, פירוש ליפלוג (ד"ו דף לט, א) ליחה לבנה קציא"ה בלע"ז, ומה ששנינו במסכת מקוואות (פ"ט מ"ב) ליפלוג שחוצץ לעין חוצץ זהו מפני שסתמו [הוא] יבש אבל אותו שבתוך העין סתמו לח ולא הוצרך לפרש זה בגוף המשנה (ע"פ סה"ת סי' קג), ורבינו יעקב (תד"ה ליפלוג) מפרש שחוצץ לעין חוצץ בין לח בין יבש, אמנם לגירסא דגרסינן (נדה סז, א) ה"מ לטהרות ליפלוג וריבדא דכוסילתא אין \חוצצין\ [חוששין], לכל הפחות בדיעבד כאשר בארנו לעיל:

רא"ש מסכת נדה הלכות מקוואות סימן כה

לפלוג שבעין היינו דאמר מר עוקבא לפלוג שבעין לח אינו חוצץ יבש חוצץ והיינו כי הך דתנן שחוצץ לעין חוצץ שבתוך העין אינו חוצץ. כי אותו שתוך העין הוא לח ושחוצץ לעין הוא יבש. **ומפרש מר עוקבא שיעור יבשותו** משיתחיל לירוק.

רבינו ירוחם - תולדות אדם וחווה נתיב כו חלק ה דף רכז טור ד

לפלוג שבעין לח אינו חוצץ וזהו שבתוך העין פירוש ואפילו יבש, אבל יבש חוצץ וזהו שהוא חוצץ לעין. **ושיעור היבשות** משמתחיל להיות ירוק.

גלד וריבדא דכוסליתא

חידושי הרשב"א מסכת נדה דף סז עמוד א

וגלד שעל המכה נמי משום האי טעמא הוא דלא עביד אינש לקלף גלד מכתו משום דקשה למכה עד דיביש ומיקליף מנפשיה, וקסבר נמי דוקא של מכה אבל ריבדא דכוסליתא עד תלתא יומי דלא קפיד אינש עליה לא חייצא מכאן ואילך חייצא, ואי נמי עד תלתא יומי לחה ולא מעכבא מיא מכאן ואילך חייצא דיבישא קפיד עליה

הלכות מקוואות למרדכי (שבועות) רמז תשמח

ריבדא דכוסליתא פירוש קיבוץ דם שעל נקבי ההיקז והוא כעין חטטין עד תלתא יומי שהקזו לא חייץ דלח הוא הדם שעל גבו ונכנס בו מים כדאמר' התם הדיו והחלב יבשים חוצצין לחין אין חוצצין, מכאן ואילך חייצי שנעשה יבש ונדבק בדוחק על הבשר ואפילו אם יצטער אם יסיר הגלד מעל גבי המכה או אבעבועות שחין דאין דעתו להסיר עתה וקרוי אינו מקפיד מ"מ רגילות הוא להסיר הכל או שתמתין שתתרפא ותוכל להסיר כל זה פירש רש"י בתשובה.

רא"ש מסכת נדה הלכות מקוואות

סימן כה גליד שחוץ למכה ריר היוצא מן המכה ומתייבש ונעשה גליד. והיינו דאמר רמי בר חמא (נדה דף סז א) האי ריבדא דכוסליתא עד תלתא יומי לא חייצי מכאן ואילך חייצי **כי הוא חוץ למכה** ונקרש ונעשה עב אבל מה שבתוך המכה הוא רך תמיד: **כו** הלכך אשה שהיא בעלת חטטין צריכה לחוף במים עד שיתרככו.

רבינו ירוחם - תולדות אדם וחווה נתיב כו חלק ה דף רכז טור ד

כוחל שבעין אינו חוצץ ואפילו שעל גבי העין. ואף על גב דבתוספתא מפורש שחוצץ וכן בתלמוד, דוקא לטהרו' אבל לבעלה לא וכן כתב הרמב"ם וכן עקר וכן הסכימו רוב הפוסקים דגרסי ולית הלכת' וכו'. גליד שחוץ למכה חוצץ והוא ריר היוצא מן המכה ומתייבש ונעשה גליד פירוש ולפיכך אשה שהיא בעלת חטטין צריכה לחוף עד שיתרככו במים. גליד שבמכה שהוא רך אינו חוצץ. ריבדא דכוסליתא כשמקזין דם עד שלשה ימים הוא רך ואינו חוצץ מכאן ואילך חוצץ כי הוא חוץ למכה ונקרש ונעשה עב.

אשכול סימן ס"ג

גליד שחוץ למכה חוצץ פירוש ריר היוצא ממכה ומתייבש כגליד ואמתי נקרא יבש שחוצץ לאחר שלושה ימים דאמר רמי בר חמא האי ריבדא דכוסליתא וכו' מכאן ואילך חוצץ שנקרש ונעשה קשה ודקתני סיפא גלד שעל המכה אינו חוצץ פירוש מה שבתוך המכה כך פירשו מקצת רבוותא, אבל גירסת הספרים גלד **שעל** המכה אינו חוצץ לא משמע הכי ויותר נראה דהא דאמר ברישא דמתניתין גלד שחוץ למכה חוצץ היינו מה שאינו על פי המכה אלא בסביבותיה.

גרסינן בגמ' דנדה (סז ב) אמר רמי בר אבא האי רבדא דכוסילתא עד תלתא יומי לא חייצא מכאן ואילך חייצא. ואמר מר עוקבא לפלוף שבעין לח אינו חוצץ יבש חוצץ, אימתי נקרא יבש משמתחיל לירוק. ואמר שמואל כוחל שבעין אינו חוצץ, שעל גבי העין חוצץ, ואם היו עיניה פורחות שעל גבי העין נמי אינו חוצץ. פירוש פורחות, דומעות. ואמר ר' יוחנן פתחה עיניה ביותר עצמה עיניה ביותר לא עלתה לה טבילה. ובתר הנך שמעתתא אמרינן ולית הלכתא ככל הנך שמעתתא ב* אלא כי הא דריש לקיש אשה לא תטבול אלא דרך גדילתה. והרב ר' יצחק הוסיף עוד בלשון הגמרא וכתב הכי, ולית הלכתא ככל הנך שמעתתא דלא איתמר כל הנך אלא לטהרות אבל לבעלה שפיר דמי כי הא דאמר ר' שמעון בן לקיש וכו'. ואין הפירוש מתישב עלי בזה הלשון שאין ראיה מדברי ר"ל לדחות כל הנך שמעתתא, ועוד כי דברי ר"ל להחמיר הם שהרי אמר אשה לא תטבול אלא דרך גדילתה, ואיהו קאמר לקולא. והלשון הראשון נכון בעיני. והוא מתפרש יפה על דברי ר' שמעון בן לקיש וכן פירושו, ולית הלכתא ככל הנך שמעתתא, על תלת שמעתתא קמייטא קאמר דאינון רבדא דכוסילתא ולפלוף שבעין וכוחל שחוצץ לעין, דאינהו אמרי חוצצין באשה ולית הלכתא כוותיה אלא כסתמא דמתני' דאיתינא לעיל דגלד שעל המכה אינו חוצץ כלל, לא שנא דכוסילתא ב ולא שנא דשאר מכה, לא שנא בגו תלתא ולא שנא בתר תלתא. ולפלוף שבעין נמי סתמא קתני לה במתניתין לא שנא לח ולא שנא יבש אינו חוצץ. וכן הכוחל אינו חוצץ דבלפלוף קא קפיד בין חוצץ לעין לתוך העין אבל בכוחל בכלהו לא חייץ. והנך תלתא שמעתתא קא דחינן להו מהלכתא. אלא כי הא, קאי אדברי יוחנן, דשמעתיה דר' יוחנן הלכתא היא מדריש לקיש ג דאמר אשה לא תטבול אלא דרך גדילתה. אלמא אם שנתה מדרך גדילתה וטבלה כגון ששחחה ביותר או זקפה ביותר לא כלום הוא מפני שמסתתרינן בה מקומות הסמוכין לבית הסתרים שאין יכולים לבא בהם מים. וכן פתחה עיניה ביותר או עצמה עיניה ביותר הסתירה מקומות שהם צריכים לבא בהן המים ואין זה דרך גדילתה לפתחם ביותר או לעצמם ביותר. זה הפירוש הנכון בעיני. עוד נראה לי כי שלש השמועות הראשונות סתם נאמרו והשומע טעה והזכיר אותם על טבילת האשה, ובאו בעלי הגמרא ואמרו דלית הלכתא ככל הנך שמעתתא לענין אשה אלא כי הא דר' יוחנן, דלא איתמר כל הנך שמעתתא אלא לטהרות, אבל הך דר' יוחנן לענין אשה איתמר. והלכתא כותיה מדריש לקיש. הלא תראה כי כולם אמרו חוצץ ואינו חוצץ ור' יוחנן אמר לא עלתה לה טבילה, אלמא איהו באשה לבעלה נמי קא מיירי. ועוד מאי שנא עצמה עיניה ביותר מקרצה שפתותיה שכתב הרב ז"ל בהלכותיו שהוא חוצץ. ואם תאמר גם הוא ידחה מכח המימרא הזאת, א"כ למה כתב אותה הרב והלא משנה היא ואינה בגמ' ואם אינה הלכה לא יכתבנה ולא ידחנה. ובאמת נ"ל כי כוונת הרב כך היתה, ולכך הביא סתם המשנה כפשוטה, לומר כי שלשת שמועות הנוספות להחמיר על דברי המשנה אינם הלכה כי אם לענין טהרות, אלא כי הא דר' יוחנן דדמיא לדריש לקיש. ואף על לשון הרב יכול להתפרש זה הפי' דכל הנך שמעתתא אתלת קמייטא קאי דהא מ"מ דרך גדילתה קא טבלה דלא איתמרו הנך תלת שמעתתא אלא לענין טהרות, אבל לבעלה שפיר דמי כי הא דריש לקיש, כלומר ובלבד שלא תשנה מדרך גדילתה, וממילא הא דברי יוחנן מתקיימא מדריש לקיש. מ"מ הלשון מיושר ומרווח יותר כלשונו ושניהם יוצאין על דרך אחד.

בעלי הנפש שער הטבילה - השגות הרז"ה סימן ב

- ב*. ומצאתי מן הנוסחאות שאין כתוב בהן ולית הלכתא ככל הנך שמעתתא אלא כך כתיב בהן א"ר יוחנן פתחה עיניה ביותר או עצמה עיניה ביותר לא עלתה לה טבילה והני מילי לטהרות אבל לבעלה כדריש לקיש וכו'. וזה הלשון נכון בעיני.
- ב. ומה שאמר הרב הגלד שעל המכה היינו רבדא דכוסילתא לא נראה לי כן, אלא גלד שעל המכה הוא עור האדם שיבש מחמת המכה והוגלד לפיכך אינו חוצץ אף על פי שסופו לינטל ממקומו הרי הוא (כגון) [כגוף] האדם. ואינו חוצץ כל זמן שהוא מעורה בו שלא יצא חוצץ למכה. אבל רבדא דכוסילתא הוא דם שנעקר ויצא לחוץ ולפיכך חוצץ לאחר ג' ימים מפני שהוא יבש.
- ג. ומה שאמר הרב דסיועי הוא דמסייעינן ליה לר' יוחנן מריש לקיש אין דרך התלמוד בכך לומר הלכתא כר' יוחנן מדריש לקיש. ואם היו דברי שניהם שוין היה לו לומר וכן אר"ש בן לקיש. אבל לסיועי לרב מתלמיד לאו אורח ארעא.

13

14

שקודם זו. ואריך לומר שגירסת רבינו היה כתוב מפשלת בנה קודם
מנה תבשיל לבנה. אלא שריק לתת פעם מלי שאל נמה תבשיל לבנה
ממפשלת בנה אז עולה לה עכילה לבעלה וזו לא עולה לה עכילה,
ואפשר שהפעם משום דנומנן תבשיל לבנה יודענן שדרר תבשיל ליזנה

לבנה או שהיה בה שרט ישן או שהיה על גב עינה כוחל, ובין פתחה עיניה או עצמה אותן הרי זו מותרת לבעלה, שכל הדברים האלו וכיוצא בהן אינם חוצצין אלא מדבריהם ולענין טהרות גזור לענין בעילה לא גזור. וכל החוצץ בנדה לטהרות חוצץ בשאר טמאים לענין טהרות.

והוצץ -בגר בשעת טבילה : השגת הראב"י
כג מי שטבל ועלה ונמצא ה"ל כב. והוצץ בגר
עליו דבר הוצץ אע"פ בשעת טבילה. ח"ט קכ
שנתעסק באותו המין כל זכ ממס לפס הקיטו
היום כולו הרי הוא בטומאתו עד שיאמר ידע
אני בודאי שלא היה זה עלי קודם הטבילה, הואיל
והוחזק טמא העמד טמא על טומאתו עד שתדע
בודאי שטהר :

א ואלו חוצצין בכלים. הזפת והחמר וכיוצא בהן. הזפת שבכוס ושבצלוחית מתוכן חוצצין ומאחוריהן אינן חוצצין. במה דברים אמורים מבית האומן. אבל מבעל הבית בין מתוכן בין מאחוריהן חוצצין : הזפת שבתמחוי ושבקערה בין מתוכן בין מאחוריהן בין מבעל הבית בין מבית האומן חוצצין ב המור והקומוס בין בכוס וצלוחית בין בתמחוי וקערה בין מבעל הבית בין מבית האומן בין מתוכן בין מאחוריהן חוצצין : היה זפת או חמר וכיוצא בהן על הטבלה ועל השלחן ועל הדרגש אם היו נקיים חוצצין מפני שהוא מקפיד עליהן. ועל הבלוסין אינן חוצצין מפני שאינן מקפיד עליהן ג היו על מטות בעל הבית חוצצין. ועל של עני אינן חוצצין. על אכופ בעל הבית

פ"ג ואלו חוצצין בכלים הופת
חצמר. משנה (ה) פרק תשיעי
דמקומו: הופת שבכוס ושכצלוהית
וכו' הופת שבתמחוי וכו' המור
היקומס וכו'. כמספסת דמקומו
פרק שביעי (י"ג): היה זפת
זא חמר וכיצא בהן וכו' עד
על המרדעת. משנה (ה) פרק תשיעי
דמקומו: ומה שכתב על המרדעת
משני צדדין צפון פרק אלו
קטרים (י"ד):
ד ומה שכתב על בגד ת"ח וכו',
משנה (ו) פ"ס דמקומו ושנת
ק"י' וכר"י יוס':
ה ה' היו על המרדעת וכו' שם (פ"ו):
ר"ן טבה שהיה דל בגד וכו'.
צפון פרק דס חסלת (מ"ג):
ומה שכתב הרי זה ספק אחר
וכו', שם בעיט ללא ח'פסיט:
ח"ט היה הופת א המור וכו'

חוצץ. ועל זקקין אינו חוצץ. על המרדעת משני צדדין חוצץ : ד' היה זפת או חמר וכיוצא בהן על בגדי תלמידי חכמים אפילו מצד אחד חוצץ מפני שהן מקפידין על מלבושן להיות נקי : על בגדי עמי הארץ משני צדדין חוצץ היו על המטפחות של זפתים ושל יוצרים ושל מפסלי אילנות אינן חוצצין : ינו חוצץ מפני שאינו מקפיד ! מוכר רבב שהיה רבב על בגדו אינו חוצץ. ח מוכר רבב והיה על בגדו דם ורבב הרי זה ספק, אם חוצץ מפני שהן שנים יאכתו היא ואינו מקפיד : ח' היה הזפת או החמר וכיוצא בהן על הסנדל זה אינו חוצץ. על הספסל מלמעלה או מן הצדדין חוצץ. מלמטה אינו חוצץ

וְלֹא תִמְלֹחַ דָּר' יוֹחָן וְחָסֵר שֶׁ מִיָּתֵד לִפְלֹק וְכֵן שֶׁ שָׂרָה יֵשֶׁן לֹא לִפְלֹק לֹא כִּי, כִּי מִיָּד שֶׁ הָיָה כְּלוּלָה בִּיחָד, וְהָיָה כִּי בִּשְׁלֹשׁ כִּי לֹא לִפְלֹק כִּי כֹחַל כִּי תִפְחָה כִּי בִּדְלִיטָה, וְהָיָה דְלִיטָה [מִתְנַתֵּה מִכְשָׁל בְּנֵה] לֹא מִיָּד שֶׁ וְזִיכָר הַרְבֵּיכֶם הִכִּיל תִּשְׁמָעֹת קוֹדֶשׁ לֵךְ חֹרֵם אֲחֵר מְבֹלֵה וְשִׁמְשֵׁה שֶׁ שֶׁסִּי תִמְרָם ז' וְלֹכַח פִּי מִתְנַתֵּה מִכְשָׁל כִּי מוֹמֵל וְלִמְעֻלָּה אֵלֶּם דְּהָא דְנִמְלֵךְ וְדִפִּי יִיחָלֵה מִכְשָׁלֵה דְשִׁמְשֵׁל כְּמוֹ שֶׁהִשְׁקֵה רַשִׁי הִבְיֹל בְּחֹסֶם' שֶׁסִּי' (פִּי) קִלְחַ מִתְּךָ שֶׁסִּי מִדְּלִיטָה].

הדברי. מי שטבל בו. רמב"ם כהן הנרייתם כפסטה וכסיתו (לעיל ה"י) דלן חילוק מלך בחסידה וא"ל למי של מוס' [נדה פו:] בדיה חס סמוך:] (פי' תלם ממד מ"ה כו.).

ו"ש וכדאר"י הש"ס לא כו' ומביא ראיה על דריי ודברתם ה"ס כלל הרשזנוט לא
 יחיתר לא יספרתו ו"ש הש"ס וז"ל הו"ז וקבעטו דריי קמטר כל עתה לא
 לא לזמנא כלמא וכו' וכו' וקבעטו ורשזנוט וליחא וליחא לאל
 לטון וס"י יבז ומביא ס"י ע"ג הע"ז ורבידס ס"י לחרג כו' פ"ס הו"ז * [נבוה]
 מתורג' לא קושית ד"ש כפוס' ה"ל חדל כו' וזוד כו' וזוד כו' [ו' וסעו]
 לא הרב"ז ש"י דוקל על הגד שלש אל האוצר כן [אן הרב"ז משל"ס בסקד
 כ"ס במלחמה] וזקן ולימיה ד"ל ליעותי סמ"י כמ"ס הפקדין וס"י כו'
 ה"ס דרי"ל כו' ח"ן לו סהר למידיהי הגד מירמוד דה"ס ר"ל למחזורי סמ"י אל
 ליעותי לר"י וכו' הרשב"ם, כלל הרמב"ם ס' דק"ל מנהגת מבטלי כבדו וזילין
 * העפזגן כ"ה כמחזק.

לחומרם וכנתי (קולא (מג"ח סי' קפ"ט סק"י), "וי' (לעיל ספ"ב וסי' ה"י,
וסי' מג"ח מקורם סי' ט"ב :
ה"ח. מחובר מלמעלה בפוסטמט שבמקור סי' ט' ממנו ולמעלה. וי' חס"ד :

[illegible]

ברק הבית

פסקא ז'

ואשה לא תטבול בנמל משום נגיעותה, אצל משום טיט (שנמל) [שנמל] לא חיישין, דלא חייזר אלא צטיט היין או של יוֹרֵס, ואפילו זהא לא חיישין, שהמים מקדימין לרגליה, כדאימא נמקולות

(פרק ז' משנה ז') המטביל את המטה שרגליה שוקעות בטיט העבה טהורה מפני שהמים מקדימים. יש מי שאומר שאין הדין הזה באדם אלא במטה בלבד, אבל רגלי האדם כיון שנכנס לו הטיט בין אצבעות רגליו והוא מקום דחוק אפשר שיהא חוצץ. וכן דעת ה"ר אברהם ז"ל⁴⁴. ויש מי שאומר שהוא הדין לאדם, דהא דרב שמואל בר

ברק הבית

פסקא ח'

לענין רגלי המטה. ואיכא מאן דאמר דשאי אדם שהטיט נכנס בין אצבעות רגליו ודבק שם, ואיפשר דשמואל להכי עזיד מפני לצנתיא.

פסקא ח'

ורבידא דכוסילתא ולפלוף שזעין וכחל שזעין אינו חוצץ.

רב יצחק דוקא בטיט שעל שפת הנהר, וכן כתב שם רבנו שמשון ז"ל בפירושי המשנה שלו. וכתב ה"ר אברהם ז"ל (שם הל' ח') דמאותה משנה שבמסכת מקואות יש ללמוד שאין האשה צריכה לעקור רגליה מן הקרקע בשעת טבילה ולשוט באמצע המים. ואם תאמר והלא היא חוצצת בדריסת רגליה על הרצפה ואין המים נכנסין תחת כפות רגליה ואין טבילתה בבת אחת, הרי אמרו במשנה זו שהמים מקדימין (ברגליה) [לרגליה]. ועוד שהרי שנינו טופח להטפיה חיבור לטומאה ולטהרה, ואי אפשר שלא יהא תחת רגליה טופח להטפיה המחובר עם שאר המים מפני שהמים קדמו לשם. ויש ספרים דלא גרסי כאן בדר' שמואל בר רב יצחק אימר ברדיוני נפל, אלא הכי גרסינן אשה לא תטבול בנמל, ותו לא. ולפי גירסא זו אינו משום חציצה, אלא מפני בני אדם שמצויין בנמל, ושמא מתוך שהיא יראה שלא יקדמו בני הנמל ויראוה תמהר לטבול ולא תטבול כראוי. וזו היא דאבוה דשמואל דעביד לה מפצי ביומי תשרי משום צניעותא, מפני שטובלת על שפת הנהר, ולפיכך סמכונה [ל]ההיא דלא תעמוד על גבי כלי חרס ותטבול, דכולהו ענין דומה לה דהוי טעמא משום דבעיתא ולא טבלה שפיר.

פסקא ח'

דברים החוצצים בטבילה

טוש"ע סי' קצ"ח

אמר רמי בר אבא (סו, א) הני ריבלי⁴⁵ דכוסילתא עד תלתא יומי לא חייצי מכאן ואילך חייצי. אמר מר עוקבא לפלוף שבעין לח אינו חוצץ יבש חוצץ אימתי נקרא יבש משיתחיל לירוק. אמר שמואל

ציונים והערות: 44 הר"א ז"ל. שער הטבילה סי' ג' (הל' ז') 45 ריבלי. לפנינו בגמ' "ריבדא", וכ"ה בדפוס פראג

מראה הבית

הילכתא ככל הני שמעתתא אלא כי איתמר הני לענין טהרות איתמר אבל לבעלה שפיר דמי כי הא דר"ל וכו', ולגרסת הרב ז"ל נמי לאו למימרא דמדר"ל שמעינן דלבעלה לא קפדינן בהני דבהך שמעתתא, אלא הכי קאמר, לבעלה שפיר דמי אי עבדא כי הא דר"ל שתטבול דרך גדילתה, וכאלו אמרו אבל לבעלה סגי לה כדר"ל, וקצת ספרים ראיתי שכתוב בהן אבל לבעלה כדר"ל, ולא גרסינן שפיר דמי, וגירסא זו מפורשת כפירושנו. אבל הרמב"ן נ"ר הקשה לגרסת הרב ז"ל מדגרסינן בפרק החולץ וכל דבר שחוצץ בטבילה חוצץ בגר ובעבד משוחרר ובנדה, ומשמע דכל דבר שחוצץ בטבילת טהרות חוצץ באלו קאמר, ואלו לגרסת הרב ז"ל הא איכא הני דחייצי לטהרות ולא חייצי לבעלה. ותירץ הוא ז"ל דדילמא הכי קאמר, כל דבר שחוצץ בטבילה אחרת חוצץ בגר ובעבד ובנדה ואף על פי שאין טבילתן מפורשת אלא מבנין אב אתיא דכתיב ורחצו במים בנין אב לכל הטמאין שיהו בטומאתן עד שיבאו במים. ומה שאמרו שם במקום שנדה טובלת שם גר ועבד משוחרר טובל, לא מפני שטבילת נדה מפורשת יותר, אלא לומר דלא בעינן מעיין כזב, ואי נמי דבעינן טבילה בבת אחת משום דסמכי לה אבמי נדה יתחטא מים שהנדה טובלת בהם. ולדידי קשיא לי לפי שראיתי שם בגירסת הספרים חוצץ בגר

דלא תטבול בנהר משום דשכיחי ביה רבים דילמא לא טבלה שפיר, ולפי פירושם לא גרסינן אף על גב דליכא אימר ברדיוני נפל, ולכתחלה הוא דלא תטבול הא בדיעבד עלתה לה טבילה, ואבוה דשמואל נמי דעביד לבנתיה מפצי ביומי תשרי מהאי טעמא הוא דעביד להו לצניעותא מפני העוברים והשבים על שפת הנהר.

(חידושי הרשב"א נדה סו, ב)

פסקא ח'

גירסת הספרים ולית הילכתא ככל הני שמעתתא אלא כי הא דאמר ר"ל וכו'. פי' לית הילכתא כהני שמעתתא דריבאל דכוסילתא ולפלוף שבעין וכחל שזעין ופתחה עיניה ביותר או עצמה עיניה ביותר אלא כי הא דר"ל, ולאו למימרא דהני פליגין אדר"ל דהא אפשר דאיתנהו להני ואיתא לדר"ל, ועוד דר"ל לחומרא איתמר והיכי ילפינן מינה להקל, אלא הכי קאמר, לית הילכתא ככל הני דנחמיר אדר"ל בטבילה בהכי הואיל ודרכן להיותן כך, אלא בכי הא דר"ל בלחוד הוא דנחמיר בה דבעינן טבילה דרך גדילתה, ואיכא טובא בתלמודא דלית הילכתא ככל הני שמעתתא אלא כי האי דלא פליגי ולא סתורן חדא לחברתה. ובהלכות הרב אלפסי ז"ל מוסיף בגרסת הספרים ולית

ברק הבית

משמרת הבית

פסקא ח'

עוד שם, עזמה עיניה ציור
ופתחה עיניה ציור אין לחוש
ללא צקרינת שפמים. אמר
הכותב, כנר כחז המנצר
שאפשר לפרש ההלכה דפרק
המיוקת דאמרינן הסס לית
הלכתא ככל הני שמעתתא דסליק
פירושא כי הא דלא חיישין
לפתחה עיניה ציור ולעזמה
עיניה ציור. אצל הראש"ד ז"ל
פירש דש לחוש לפתחה עיניה
ציור ולעזמה עיניה ציור כמו
שש לחוש לקפלה שפמותיה ציור
שאמרו לא עלמה לה טעילה, וראוי
לחוש לדבריו לרבות טהרה
בשרא. ורין אדס ללמד כן צמון
ציור.

ועצמה עיניה ציור או
פתחה עיניה ציור אין לחוש
לה, אלא צקרינת שפמים בלנד.
העין אילך ואילך מתנדנד הכוחל ונופל והמים נכנס בו. אמר ר' יוחנן
פתחה עיניה ציור צממה עיניה ציור לא עלתה לה טבילה. ולית
הלכתא ככל הני שמעתתא אלא כי הא דאמר ריש לקיש אשה לא
תטבול אלא דרך גדילתה כדתנן (פרק ב' נגעים משנה ד') האיש נראה כעודר
וכמסיק זתים, פירוש לירכותיו כעודר שירכותיו רחבות מעט, ולזרועיו
כמסיק זתים, והאשה כאורגת וכמניקה את בנה. ופירוש לית הלכתא
ככל הני שמעתתא, דריבאלא דכוסילתא ולפלוג יבש שבעין וכוחל שעל
גבי העין, ולא כי הא דר' יוחנן דפתחה עיניה ציור או שמעמה עיניה
ביור, אלא כי הא דריש לקיש. ולא למימרא דהני פליגי אדריש לקיש,
דהא איפשר דאיתנהו להני ואיתא לדריש לקיש, ועוד דר"ל לחומרא
איתמר והיכי ילפינן מינה להקל, אלא הכי קאמר, לית הלכתא דנחמיר
בה כולי האי הואיל ודרכן להיות בה, אלא בכי הא דריש לקיש בלחוד
הוא דנחמיר דבעינן טבילה דרך גדילתה, ואיכא טובא בגמרא דלית

הילכתא ככל הני שמעתתא דלא פליגין ולא סתרה חדא לחברתה. ויש ספרים דגרסי והני מילי
לטהרות אבל לבעלה כריש לקיש. ואע"פ ששנינו בברייתא בפרק החולץ (יבמות מז, ב) וכל דבר
שחוצץ בטבילה חוצץ בגר ובעבר משוחרר ובנדה, ומשמע דכל דבר שחוצץ בטבילה לטהרות חוצץ
באלו קאמר, נראה לי דהתם הכי פירושא, ולענין כל דבר שחוצץ בטבילה אחד גר ואחד עבד
משוחרר ואחד נדה שוין בו דכל החוצץ בזה חוצץ בזה. והרב רמב"ן ז"ל תירץ דהכי קאמר, וכל
דבר שחוצץ בטבילה אחרת חוצץ באלו ואע"פ שאין טבילתן מפורשת מן התורה. ואם תאמר
מאי שנא פתחה עיניה ציור ועצמה עיניה ציור דעלתה לה טבילה ומאי שנא קרצה שפתותיה
דתנן (פרק ח' מקואות משנה ה') כאלו לא טבלה. יש לומר דקריצת שפתותיה מעכבת ביאת מים במקום
הגלוי, אבל פתחה עיניה ציור אינה מעכבת כלום אלא קמטין בעלמא הן במקום שדרכן בכך, ואפשר
שאינן מעכבין כלל מלבא בהן מים, וזו כדעת הרב רמב"ן ז"ל. אבל הרב ר' אברהם ז"ל פסק⁴⁶
בעצמה עיניה ציור ופתחה עיניה ציור כר' יוחנן ומדמה לה לקרצה שפתותיה. ופירש דלית הלכתא

ציונים והערות: 46 הר"א ז"ל פסק. שער הטבילה סי' ב' (הל' ח')

מראה הבית

חייצא, דיבישא קפיד עליה.

ואי קשיא לך מאי שנא פתחה עיניה ציור או עצמה עיניה ציור
מעכבי בטבילה ומאי שנא קרצה שפתותיה דתנן כאלו לא טבלה.
לא תיקשי, דהאי קרצה שפתותיה מעכבת ביאת מים במקום
הגלוי, אבל פתחה עיניה ציור אינה מעכבת כלום אלא קמטין בעלמא
הוא דעבדא במקום שדרכה בכך, ואפשר נמי שאינן מעכבין כלל
מלבא בהן מים ממש, הרמב"ן ז"ל.

אבל הראב"ד ז"ל פסק בעצמה עיניה ציור ופתחה עיניה ציור, ויוחנן,
ומדמה לה לקרצה שפתותיה, ופירש דלית הלכתא ככל הני
שמעתתא לא קאי אדר' יוחנן, אלא אהנך תלת שמעתתא, אבל
הא דר' יוחנן דמיא לדר"ל, דכל שפתחה או עצמה עיניה ציור
אינה דרך גדילתה. ואין פירושו מחזור.

(חידושי הרשב"א נדה סו, א)

שאלת הא דאמרינן אשה לא תטבול אלא דרך גדילתה האיש
כעודר וכמוסק והאשה נראה כעורכת וכו', ואם נאמר לטהרות
בלבד או אפילו לבעלה.

ובעבד משוחרר ובנדה ובעל קרי, ובעל קרי היינו לטהרות, ושמא
להתירו בדברי תורה ובתפלה, ומפני שהקלו בטבילתו להתירו
בשואבין, הוצרך לומר דלענין חציצה לא הקלו, ומיהו בגירסת
ההלכות לא מצאתי בעל קרי, ולי נראה לגרסת הרב ז"ל דהתם
הכי קאמר, ולענין כל דבר החוצץ אחד גר ועבד ונדה שוין
בו.

ולענין שמעתין הקשה הרמב"ן ז"ל מרייהו דהני שמעתתא היכי
אמרינהו, והא אנן תנן אלו שחוצצין לפלוג שחוץ לעין וגלד
שחוץ למכה ואלו שאין חוצצין לפלוג שבעין וגלד שעל המכה.
ואיכא למימר לפלוג שבעין מוקי לה רב עוקבא בלח, והיינו
טעמא דלא חייץ משום דלא קפיד עליה והוה ליה מיעוטו שאינו
מקפיד, אבל יבש ודאי מקפיד, ושחוץ לעין דקפיד עליה אפי' לח
חייץ. וגלד שעל המכה נמי משום האי טעמא הוא, דלא עבד
אינש לקלף גלד מכתו משום דקשה למכה, עד דיביש ומיקליף
מנפשיה, וקסבר נמי דוקא של מכה אבל ריבאל דכוסילתא עד
תלתא יומי דלא קפיד אינש עליה לא חייצא מכאן ואילך חייצא,
ואי נמי עד תלתא יומי לחה ולא מעכבא מיא, מכאן ואילך

ככל הני שמעתא לא קאי אדר' יוחנן אלא על הנך תלת שמעתא, אבל הא דר' יוחנן דמיא לדריש לקיש, דכל שפתחה עיניה ביותר או עצמתן ביותר אינה דרך גדילתה. ואע"פ שאין פירושו מתחזור לפי שיטת הגמרא, ראוי לחוש ולהחמיר כדבריו. אמר רבה בר רב הונא נימא אחת קשורה חוצצת, פירוש לאו אחת בלבד קאמר, דהא מיעוטו ושאינו מקפיד עליו הוא, אלא הרבה שערות קשורות אחת אל אחת עד שדרכה להקפיד בכך קאמר, שלש אינן חוצצות לפי שאין הקשר מהודק ואינו מונע מלבא בו מים, שתיים איני יודע, ר' יוחנן אמר אנו אין לנו אלא אחת. ולחומרא אזלינן כדברי רבה בר רב הונא. אמר רבא (סו, א) לעולם ילמד אדם בתוך ביתו שתהא אשה מדיחה קמטיה במים. ואע"פ ששנינו בפרק שמיני של מקואות (שם) בית הקמטים ובית הסתרים אין צריכין שיבא בהן מים, נהי דביאת מים לא בעינן מקום הראוי לבא בו מים בעינן כדר' זירא דאמר ר' זירא כל הראוי לבילה אין בילה מעכבת בו. אמר רבין בר רב אדא אמר ר' יצחק מעשה בשפחתו של רבי שטבלה ועלתה ונמצא לה עצם בין שיניה והצריכה רבי טבילה אחרת. תניא בתוספתא (פ"ו מקואות הל' ד') ר' שמעון שזורי אומר בית הסתרים בנשואה חוצץ בפנויה אינו חוצץ, פירוש לפי שהנשואה מקפדת כדי שלא תתגנה על בעלה. ושפחתו של רבי (סו, ב) שמא נשואה היתה, אי נמי בין השינים אפילו פנויה מקפדת, כך פירש רבי' שמשון ז"ל בפירושי המשנה (פרק ח' שם).

דלכאורה הוה משמע דר' שמעון שזורי דתוספתא אתי כר' אליעזר דמתניתין דפרק תשיעי של מקואות, דתנן התם (משנה ג') ואלו שאין חוצצין קילקי הראש ובית השחי ובית הסתרים באיש ר' אליעזר אומר אחד האיש ואחד האשה כל המקפיד עליו חוצץ ושאינו מקפיד עליו אינו חוצץ, אלמא לרבנן בין מקפדת בין אינה מקפדת חוצצין. ויש לומר דלרבנן כיון דדרכן של נשים נשואות להקפיד, אפילו אינה מקפדת בטלה דעתה, ולעולם בנשואה שדרכה להקפיד. וההפך באיש, דכיון שאין דרכן של אנשים להקפיד, אע"פ שזה מקפיד בטלה דעתו⁴⁷, ולר' שמעון⁴⁸ כל אחד ואחד לפי הקפדתו בין איש בין אשה. וקיימא לן כרבנן. שנינו בפרק שמיני דמקואות (משנה ה') נדה שנתנה מעות בפיה וירדה וטבלה טהורה מטומאתה אבל טמאה אגב רוקה, פירוש שאינו דומה לעצם שבין שיניה, דהתם מהדק והכא לא מהדק. נתנה שיערה בפיה קפצה ידה קרצה שפתותיה כאילו לא טבלה. האוחז באדם וכלים ומטבילן טמאים ואם הדיח ידיו במים טהורין ר' שמעון אומר ירפה שיבואו בהן המים, פירוש לתנא קמא די אם הדיח ידיו במים מפני שמשקה שעל ידיו טופח להטפיה ומתחבר במי המקוה ואין כאן חציצה, ור' שמעון מחמיר ומצריך שירפה ידיו שיבואו בהן המים, כן נראה לי. אבל בהלכות הרב רבי משה בר נחמן ז"ל⁴⁹ ראיתי שכתב בהיפך, דלתנא קמא דוקא הדיחה ידיה במים, אבל רפתה ידיה עד שיבוא בהן המים לא עלתה לה טבילה גזירה שמא לא

ציונים והערות: 47 אע"פ שזה מקפיד בטלה דעתו. מוכח כדנקט הב"י בדעת הרשב"א ולא אולי' בתר קפידא ידיה אם כו"ע אין מקפידין, ודלא כדנקט הב"ח דאולי' גם בתר קפידא ידיה. אמנם לא ידעתי למה הוכרח הרשב"א לזה, דהרי י"ל דבזה מודה ת"ק לר"ש דמהניא גם קפידא ידיה (שזורי טהרה סי' קצ"ח סק"ה) 48 ולר' שמעון. צ"ע דהרי ר"ש לא מיירי בהכי, ואולי צ"ל לר' אליעזר 49 אבל בהלכות הרמב"ן ז"ל. פ"ט הל' ט"ו, וכ"כ הרמב"ם (פ"ב מקואות ה"א), וע"ע בט"ו סי' קצ"ח סק"ח. ועי' עמ"ב

תורת הבית הקצר

פסקא ח'

האשה שטבלה ונתנה שיערה בפיה, או שקפצה ידה הרבה, או שקרצה שפתותיה ודחתה הרבה, כאילו לא טבלה. פתחה עיניה ביותר או עצמה עיניה ביותר, יש מי שהורה שזו כקריצת שפתותיה ולא עלתה לה טבילה, ויש שמורים להיתר שאין זה אלא כקמטין במקום שדרכן להיות שם.

היו שערות ראשה קשורות זו בזו, אם הן קשורות אחת אל אחת ויש בהן הרבה קשורים כן [עד שאין דרך האשה] (הגירסא בב"י - עד שדרך האשה להקפיד) בכך הרי אילו חוצצין, לפי שהקשר מהודק ומונע מלבא שם מים, וכן אם היו קשורות ב' ב'. אבל אם היו קשורות ג' ג' או ביותר אינו חוצץ לפי שאי אפשר להתהדק יפה והמים נכנסין בתוכן. נתנה מעות בפיה וטבלה עלתה לה טבילה.

משנה מסכת מקוואות פרק י

חץ שהוא תחוב באדם בזמן שהוא נראה חוצץ ואם אינו נראה טובל ואוכל בתרומתו:

פירוש המשנה לרמב"ם מסכת מקוואות פרק י

וכאשר נורה החץ בגוף אפשר שייראה קצהו על פני הגוף ויהיה אז חוצץ כמו אלו היה דבר על פני הגוף ואפשר שישקע בבשר וייעלם בתוך הגוף ואז אין חוששין לו ואפילו היה חץ טמא.

תוספתא מסכת מקוואות פרק ח משנה ד

טהורין. נכנס לו חץ ביריכו רבי אומר אינו חוצץ וחכ"א הרי זה חוצץ בד"א בשל מתכת אבל בשל עץ ט"ו הרי זה חוצץ ואם קרם עליו העור למעלה הכל מודים שאינו חוצץ שכל הבלועין ט"ז באדם ובהמה בחיה ובעופות טהורין. "נכנסו צדורות וקסמים בסדקי רגליו מלמטה ר"ע אומר אינו חוצץ מפני שהיא כבית הסתרים: ט"ח "אספלונית

ר"ש מסכת מקוואות פרק י

פי' בשל מתכת עיילי ביה מיה טפי משל עץ שאינו נדבק כל כך עם הבשר א"נ בשל מתכת איכא סכנה טפי כשמוציאו ודבר שאינו מקפיד אינו חוצץ.

שכל הבלועין לענין טומאה בלועה קאמר דלא מטמאה כדקתני מתני' ואתא למימר דלכך אינו חוצץ דכי היכי דלענין טומאה בטל אגב גופו כשקדם העור מלמעלה ותו לא מטמא ולא מיטמא לענין חציצה נמי בטל אגב גופו

בית הבחירה (מאירי) מסכת מקוואות פרק י

ואמר שהחץ התחוב באדם בזמן שהוא נראה חוצץ ולא עלתה לו טבילה שהרי מקפיד הוא עליו ואם אינו נראה טובל ואוכל בתרומה אף על פי שכואב עליו ומקפיד ואין זה דומה לבית הסתרים שאנו מטענין בו ראוי לביאת מים שהרי אין בידו ומכאן למדנו לענין טבילת הנדה אם נכנס לה קוץ באיזה מקום צריכה להוציאו קודם טבילה ואם אינה יכולה להוציאו יטול הנראה ממנה בחוץ עד שלא יראה מבחוץ ואף על פי שכואבת עליו ומקפדת הואיל והיא טמונה בגוף אינה מעכבת טבילתה וכו' זהו ביאור המשנה וכלה הלכה היא ודברים שנאמרו עליה בתוספתא אלו הם:

מי שנכנס לו חץ ביריכו ר' אומר אינו חוצץ וחכמים אומרים חוצץ בד"א של מתכת ר"ל שהחץ של מתכת ומפני שאינו מתדבק כל כך עם הבשר והמים נכנסים ויש מפרשים מפני שיש בהוצאתו סכנה גדולה ומתיאש הימנה ואינו מקפיד אבל של עץ אף לר' חוצץ ומ"מ **הלכה כחכמים ואף בשל מתכת חוצץ** קרם עליו עור מלמעלה ר"ל שנמצא החץ טמון תחת הקרום הכל מודים שאינו חוצץ שכל הבלועים באדם ובהמה בחיה ובעופות טהורים ר"ל לענין טומאה ומאחר שלענין טומאה נעשית בלועה שלא לטמא ולא ליטמא כך לענין חציצה בטל אגב גופו ואינו חוצץ וכן שאינו מקפיד עליו אחר שאינו נראה:

שו"ת מהר"ם מרוטנבורג דפוס פראג סימן תפב

השיב ר' על הקוץ שישב ברגלה וחטטה אותו ודומה שנראה ממנו עדיין בעומק יש ללמוד מהא דתנן בסוף מס' מקוואות (פ"י מ"ח) חץ שהי' תחוב באדם ביריכו בזמן שאין נראה טובל ואוכל בתרומתו ואין להקל בשל עץ מבשל מתכות אף על פי שהי' דומה קצת שעץ עשויי' לרקב שם ולהתבטל יותר דאדרבא בשל עץ מחמיר יותר בתוספתא דקתני בברייתא דמס' מקוואות (פ"ח) חץ רבי אומר חוצץ וחכ"א אינו חוצץ בד"א משל מתכות אבל בשל עץ חוצץ אם קרם עליו העור דברי הכל אינו חוצץ וברייתא זו נ"ל דבנראה מיירי אבל אם הוא בעומק כל כך שאינו נראה א"צ קרימת עור כדמשמע במתני' ואין בידי לחלק [בין] קוץ לח של עץ [ליבש] ובין חץ דק לשל עב בלא ראי' [והאי מאן דרמי חוטא דכיתנא כו'] [נדה ס"א ע"ב] לא שייכא הכא דמיקל התם בספיקא דרבנן כי לא ידע אי נתקי' כולי' ששם אין ראי' החוט וי"ל שנתקו אבל הכא אם נראה ודאי ישנו וחוצץ ואם אינו נראה אפי' ישנו אינו חוצץ כך השיב ר'.

הטעם שחץ הנראה מבחוץ חוצץ אף שיש צער וסכנה בהסרתו

סדרי טהרה - שיורי טהרה סימן קצח ס"ק כו

יש לכאורה להוכיח דאפילו ביש לה צער אם תנטל אפילו הכי לא מיקרי מעוטו שאין מקפיד עליה, ודלא כספר התרומה והמרדכי שכתבתי לעיל [ס"ק כג ד"ה ותו קשה לי על הש"ך] שכתבו כן גבי שחין וגרב דהוי מעוטו שאין מקפיד מטעם זה, דהא גבי קוץ וחץ מצטער בנטילתה אפילו הכי חייץ בנראה, מיהו בודאי לא יהיו דברי הספר התרומה והמרדכי נגד משנה ערוכה, אלא על כרחך סבירא להו לחלק בין דבר היוצא מן הגוף ובין דבר אחר החוצץ דבהאי לא מהני מצטער. ועיין בב"י סימן זה [עמוד קפג] ד"ה ומ"ש רבינו והרמב"ם חילק על שבתוך העין וכו', ואין זה סותר מה שכתבתי לעיל [ס"ק ט] להתיר בחוט שנתערב תוך קליעות שער שקורין מארלאקין, דשאני התם דאיכא סכנה להסיר קליעות השער, ובכהאי גוונא יש לומר דלכולי עלמא לא חייץ אפילו במידי דאתי מעלמא:

שו"ת בית שערים חלק יורה דעה סימן רעה

ומה שהקשה סד"ט ססק"ז על מרדכי הנ"ל וסה"ת גבי שחין דאם הסרה כואב לה הוי מיעוטו שאינו מקפיד מהאי דחץ אם נראה חוצץ אעפ"י שמצטער בנטילתה ומכח זה כתב לחלק בין דבר היוצא מן הגוף לד"א החוצץ לפענ"ד אינו קושיא דבחוץ נהי שמצטער בנטילתה מ"מ בהנחתו מצטער יותר בנראה וכמ"ש הרמב"ן דבנראה מרגשת בו ומקפדת עליו ולכן אף שהיא מצטער בנטילתו מ"מ נוטלה ושפיר הוי מיעוט המקפיד אבל היכא שאינו מצטער בהנחתו ומצטער בנטילתו שפיר הוי מיעוט שאינו מקפיד ואינו חוצץ:

שו"ת כתב סופר יורה דעה סימן צא

אלא דראיתי בסדרי טהרה ס"ק כ"ו ד"ה ומ"מ לדינא נכונים דברי הש"ך וכו' דמהא דחץ תחוב מוכח דלא כמרדכי וסמ"ק וסה"ת דכל שמצטער אינו חוצץ דהא בוודאי מצטער בנטילת חץ ומ"מ חוצץ וכו' כדי שלא יהיו נגד משנה ערוכה ע"כ צ"ל דס"ל לחלק בין דבר היוצא מן הגוף ובין דבר אחר החוצץ אלו דבריו ז"ל והנה הרגיש בעצמו כי מסברא אין לחלק בין יוצא מגופו ליוצא ממק"א אלא שמוכרח לחלק בכך מכח קושיתו נלפע"ד דלק"מ דבחוץ התחוב דמכאיב כ"ז שתחוב באדם ולפעמים כשלא יוצאו יבוא לידי חולי וסכנה ולכן הגם שההוצאה בוודאי מכאיב טובא ואפשר ביותר ממה שמכאיב לשעה כ"ז שתחוב בו מ"מ מקפיד להוציא בכאב ויסורין גדולי' שלא יכאב לו תמיד ויגרום יסורים גדולי' ומכ"ש בירכו שמעכו בהליכתו ותנועותיו ואין לו חילוק אם יוציא עכשיו או לאחר"ז לכן חוצץ משא"כ בשחין וגלד דלאח"ז כשיתבשו בקל להסירם ועכשיו בקושי ובצער ס"ל לראשונים דכל שמצטער עכשיו לא קפיד להסיר עכשיו רק לאחר זמן לא מקרי חציצה לשעתו כנ"ל נכון וברור:

שולחן ערוך הרב אורח חיים סימן קסא סעיף ו

ריר היוצא מן המכה ומתייבש ונעשה גליד אם אינו מקפיד עליו להסירו או שמצטער להסירו שמעתה אין דעתו להסירה כל זמן שיהיה בענין זה קרוי אינו מקפיד ואינו חוצץ לנטילה אף על פי שלטבילה מחמירין:

סימן קמג

דין חטטים, בזמן שהן לחין אין חוצצים, ויבשין שאין יכול לגלע להוציא דם חוצצין. ורגילות הוא שכל גלד לח נימוח בחמין. ועל של גרדנות צריך להחמיר להסירן מפני שהן יבשין מבחוץ. וכל דבר שבגוף כגון אבר המדולדל ויתרת, בטלים הם לגוף.

השיב רבי, אחי ר' יצחק, שלומו יגדל, הזקקתני חתימות הנדיב ר' יצחק להשיב, על דבר חטטין שקורין טיינא, איך תטבול האשה [עם חטטין] שבראשה. אין חושבין כריבדא דכוסילתא לגוררם או לא. ואם חוצץ לא תטבול האשה שיש יבלת בעיניה. אמנם בהלכות נדה כתבו רבותינו תלמידי רש"י משמו, הכתובים במחזור שסידר הר"ר שמחה מוטר⁵⁰) צריכה אשה שתסיר כל גלד מכה וחטטיה וחבורה, שלא יחצוץ על בשרה. וכן נוהגות הנשים שבינותינו שבחפיפה שביום טבילה מסירות כל גלד מכה וחבורה וחטטיה מעליהן, ואחר כך אין חוששת שמא [בין] חפיפתה לטבילתה הגליד גלד קשה הראוי לחוץ. כדאשכחן⁵¹) בריבדא דכוסילתא דעד ג' יומי לא חייץ:

ומחטטין של גרדנות שאתה שואל, שאלתי לנשים מה נוהגת. וענו לי שלא ראוהו יהודית שצריכה לכך. ואינן יודעות שום מנהג ואין בזה לאסור כשאר חטטין, ואין בידי להתיר. [ומיבלת] שאתה מקשה וכי אם עלתה יבלת בעיניה לא תטבול לעולם. אינו קשה, שבכל מקום שהיתה בגוף וכן תבלול בעין אין חוצצין, כי בטלים הם לגוף. וכן תבלולין של בשר וכיוצא בהן, ויתרת אפילו עומדת לחתך, ואיברי בשר המדולדלין באדם שנינו⁵²) שאין חוצצין [ואפי' עומדין ליחתך]⁵³). וכן שנינו⁵⁴) גבי צפורן שפירשה רובה שאינה חוצצת. כי כל הדברים האלה שהזכרתי הם מעיקר הגוף יותר מגלד. ומהם גלד של מכה מחלק במשנה במסכת מקואות⁵⁴) בין גלד שעל המכה לגלד שחוץ למכה, שהנה הגלד שעל המכה כל זמן [שלא] נתיבשה כל כך שדרך בני אדם להסירו, שאם הם מסירים אותו יהיה במקומו חבורה ודם יוצא מוגלא והיה מזיק. או מצטער, שאז לא היה חוצץ. שלא חשיב מקפיד כיון שלא היה ראוי להסירו מעולם כל זמן שהוא כמו שהוא עכשיו. ואפילו אם ייקרא מקפיד חשיב מעיקר גוף, כיון שאין דרך להסירו בעוד

א, ב"י וד"מ יו"ד סי' קד. 50) מחזור ויטרי עמ' תרי זקנו של רבינו הר"י הזקן. 51) נדה סז. 52) תוספתא מקואות פ"ו ה"ה. 53) כן כתב הסמ"ג סי' רמח, השיב ר"י כי יבלת בכל מקום שתהיה בגוף ותבלול בעין אינם חוצצים שהם בטלים בגוף וכן תלולות של בשר וכיוצא בהם ויתרת אפי' עומדת ליחתך ואבר ובשר המדולדלים באדם שנינו שאין חוצצין ואפי' עומדת ליחתך עכ"ל ומובא בב"י יו"ד סי' קצח (פז): וכתב הב"י נראה שהיה גורס בתוספתא אבר ובשר המדולדלים באדם אינם חוצצים. 54) מקואות פ"ט מ"ב. 55) וכ"כ בס' התרומה ה' נט"י סי' עט ובסי' קג.

שהוא כל כך [רך] מפני הצער. ועל סברא זו אני סומך לענין חציצה לנטילת ידיים לחולין שהעלה הגלד. אבל לענין איסור גדות אע"פ [כן] לא מלאני לבי להקל¹⁵. כי מי פרץ גדר של חכמים וינקה. ומנהג אבות ודברי רש"י אין לעקור ולהקל בלא ראייה ברורה. ורש"י [לא] חילק בין (גדר) [גלד] גרדנות לשאר גלד, אע"פ שאותו של גרדנות יותר [בטל] לגוף, לפי שהוא מחובר (שמא) [שמה] יותר וגם עמד לזמן ארוך. אע"פ שבחציצה זו אינו יכול להיות איסור דאורייתא, לפי שהוא המיעוט המקפיד לא [אתיר] גם איני אוסר אם תמצא סמך טוב להתיר, חס ושלום אין לה תקנה להתיר לטבול אם נאסר, תודיעני הענין היאך הוא ונתיישב בדברי למצוא לה תקנה. מ"כ ושלום יצחק ב"ר שמואל.

שורת תשורת ש"י

שב

מבנה ונושא מחצותים כשתרחן עמון צמחן והיא ערומה ואפשר כמי צדילות המינה שלא לרחן עמם צמחצתי אחת שלא תדבק הסמין בהן ולכן אף דיש לה לער בהסרתן מקפידין לפעמים מפני הצוטה דיותר קשה להן מן הלער וכפי דזו אינה רולה להסירן מ"מ הרי אפשר דרך אחרת להקפיד וכפי מיקרי מיעוט המקפיד כדאיחא דריש סיון קליח ולפי' דנגלד קריס מחמת מכוח דאינו מגופה צמצע רק צא עיי סבה מצחון דאין צוה פוס צושה ולא חשש ש'צדלו חצרותיה ממנה אפשר יודו מהרריק ור"ש רכיון דיש לער להסיר הוי מיעוט שאינו מקפיד לכל וכן מה שהציח צ"י צדריס צסס איח הורגלו הנשים להסיר מעליהן כל גרצ וכל שחין אעפ"י שזון הדין לא סיה לריך י"ל כמי מעוטס שכחצתי ואין לכו לחוש למע שסורגלו חלא צמה שסורגלו חלא צמה שלא שורגלו כנידון דידן כיון דיש לחלק אין חשש וכיון דצלחיה מסיק הסד"ס שס וכן צסיק כ"י דלא כמסרריק וסר"ש וצמה שכחצתי מחירן כמי מה שהקשה הסד"ס על סס"ח וסמרדכי דס"ל צמלעער להסיר לא מיקרי מיעוט המקפיד צגרצ ושחין דהא צגי קוץ וזון מלעערין צכחליחן ועיי חייך ועוד חלחליס צערך ש"י שס ס"ס לכן צנידון דידן כגי שסרכך צמיס חמין כל מה דאפשר וצספר זכרכו לחייס צי"ד חות כר"ן כחצ חצצוועס צגופס חולליס צנצילה סרצ מסר"י צן יע"ש וסרצ צאסימ ורצו סרצ צמיח חלקו עליי.

שאלה חשה ככויח ידה ונחפחם ונחכוין העור צחיחו מקומן צקרועין יצסיס וקססה מחד להסירן זולת צלער גדול חס חולץ צנצילה צקויץ ס"י קליח סקי"ד סוצח כמי צהגהד"ר גרצ צגי צצילה לריך להסיר ואסחו של מהרריק סיהה לריכה לעמוד לפכיו כשהיא ערומה שהיה רוחה שלא סיה גרצ עליה שלא חמין לה שמשירה שהיה כערס והיה כוחצ לה וכן עסה סר"ש מקולי שחשש שלא חסיר גלדי ססחין ו"ש להצין לפימ"ש המחליח השקל צחיח ס"י קס"ח סקי"ס כיון ש"ס לה לער כשמשירה ודאי אינה מפקדת אי"כ למע השכירו לענין עצילה צמיעוט שאינו מקפיד וסד"ס ס"ק כ"ג כחצ דס"ל למהרריק ור"ש דאף צמלעער לא מקרי שאינו מקפיד מ"מ י"ש לסמוד על הפוסקים דקצרי דאס מלעערס מיקרי מעוטו שאינו מקפיד עליו עיי"ש והוא כגד סמוככל צגרצ וגלדי שחין חחח צגדיה כעוצדח דמהרריק וסר"ש שחקפיד עליו להסירו אף דעלעערס וכ"ש הוא מ"ש המחליח השקל דגס ציד המגולה לכל ודאי אינו מקפיד כשמלעער להסירו וכחאס טעמן של סר"ש ומהרריק דגלדי שחין וכן גרצ שסחא שחין כמ"ש רש"י צסרסח חוור וצסרסח סצח ס"ח דצר

הועתק על ידי אוצר החכמה

הלכות מקוואות למרדכי (שבועות רמז תשמח)

ריבדא דכוסילתא פירוש קיבוץ דם שעל נקבי ההיקז והוא כעין חטטין עד תלתא יומי שהקיו לא חייץ דלח הוא הדם שעל גבו ונכנס בו מים כדאמר' התם הדם והחלב יבשים חוצצין לחין אין חוצצין

ספר אור זרוע חלק א - הלכות נדה סימן שסג

אמר מר עוקבא לפלוף שבעין לח אינו חוצץ יבש חוצץ ומאימתי נקרא יבש משעה שמתחיל לירק. פ' רשב"ם לפלוף צצירא שבעין. יבש חוצץ דמקום הראוי לבוא בו מים בעינן.

בית הבחירה (מאירי) מסכת מקוואות פרק ט

סם יבש שעל המכה וכו' חל שבעין חוצצין הדם והדיו והחלב ושרף התות ושרף התאנה והשקמה והחירוב יבשים חוצצין לחים אינן חוצצין וזה שאמר יבשים חוצצין על כל אותם שהזכרנו הוא חוזר ולא על השרף לבד אלא על הדיו והדבש וכו' שהרי בפרק כתבי הקודש אמרו על דם ודיו ודבש וסלת יבשין חוצצין לחין אינן חוצצין ואף ביבש דוקא כשיש שם קצת ממשות האם הושחרו ידיו בדיו הלח ואין שם אלא חזיתא בעלמא אינו חוצץ כמו שנבאר למטה וגדולי המחברים כתבו שהדם הנסרך בבשר אפילו לח חוצץ וכבר ביארנו דין ריבדא דכוסילתא באחרון של נדה ושאר כל השרפים בין לחין בין יבשין חוצצין מפני שהם שטף ר"ל שזב ונשטף על הגוף ואף כשהם לחים הם מתדבקים לחוזק איכותם:

ספר יראים סימן כו [דפוס ישן - קצב]

והא דתניא [זבחים ל"ה א'] הדם והדיו והחלב יבשים חוצצין לחים אינם חוצצין התם מטעם הקפדה הוא על יבש דרך בני אדם להקפיד ועל לח אין דרך בני אדם להקפיד אבל אם מקפיד חוצץ והמפרש טעמא מפני שהמים נכנסות בלח, נראה לי שטועה, דמאי אינן נכנסות שאין לך לח יותר מיין ואמרין שלהי פ"א [כ"ו ב'] מיא יקירי ושכבא תתאי ופירי קפי לעילאי ולא סלקא להו השקה. ואין לתת חלוק בין השקה לטבילה דתניא בזבחים פ' התערובת [ע"ח ב'] חלוק דלי מלא רוקין והטבילו כאלו לא טבל, ורוק לח הוא. ואין לתת חלוק לשאינו מלא דתניא בתוספתא דמקואות [פ"ח] כלי שהוא מלא יין והטבילו אם בטל מראיו טהור, פ' שנתערב יפה ואם לאו טמא, מלא יין וחלב אם לבו מראין עליו טהור ואם לאו טמא. אמר ר"י שמעתי שאפילו כולו מחזיק כור אין בו אלא רביעית כאלו לא טבל. וראיה עוד דבהקפדה הטעם תלוי דתניא בתוספתא [מקואות פ"ו] הדם והדיו והחלב ושרף תושקמה ותאנה לחים אין חוצצין ושאר כל השרפים בין יבשים ולחים חוצצין מפני שהן שטף לכלוך פ' דרך העולם להקפיד עליהם שאינו אלא לכלוך. ואין להביא ראיה דלאו בהקפדה תליא מילתא, כדאמרין בזבחים פרק כל הפסח שבח הוא לבני אהרן שמהלכים עד ארכובותיהן בדם, ופרקינן והא הוי חציצה ומשני לח הוא ותנן הדם והחלב והדיו כו' התם נמי בהקפדה תליא מילתא, דבין בטל הדם לרגלו הוי כאלו אין דבר בין רגלו לרצפה ולהכי לא הוי חציצה. ומעוט שיערו נמי נראה דלא חייש אלא במקפיד, דאמרין בשבת פ' במה אשה יוצאה [נ"ז א'] לענין שיער דנטיפין אי משום קפידא הא קפדי.

הלכות מקוואות למרדכי (שבועות) רמז תשמח

כתב הרא"ם בספרו הא דתנן הדם והדיו והחלב יבשים חוצצין לחין אין חוצצין מטעם הקפדה הוא שעל יבש דרך בני אדם להקפיד ועל לחין אין מקפידין אבל אי מקפיד אפי' לח חוצץ (*ואם) [*וכן אם] היא טובלת בטיט צלול שפרה שוחה ושוחה אף על פי שהטיט דבוק בבשרה [במיעוטה] והיא אינה מקפדת אינו חוצץ [אבל] אם היא מקפדת חוצץ אף במיעוט וכן מצאתי בתשובת ה"ר אליעזר מורדון והוא ברוקח והמפרש טעמא דברייתא משום שהמים נכנסין בלח טועה שאין לך לח יותר מיין ואמרין סוף פ"ק דחולין [*כ"ו] מיא יקירי ושכני תתאי ופירי קפי מלעיל ולא קא סלקא להו השקת מים ואין לתת חלוק בין השקה לטבילה דתנן בזבחים פרק התערובות דלי מלא רוקין והטבילו כאילו לא טבל ורוק לח הוא.

ספר הרוקח הלכות מקוה טבילה וחציצה סימן שעז

והא דתני' הדם והדיו והחלב יבש חוצצין פ' מפני שמקפיד וכן איתא בתוספתא הדם והחלב ושרף תותי' ושקמ' ותאנה לחים אין חוצצין ושאר כל השרפים אפילו לחים חוצצין דקפדי אינשי ובזבחים בפרק כל הפסולים (דף לה) שבח לבני אהרן לח אינו חוצץ שאין מקפידין

אינו חוצץ. שם במשנה (מ"ג ומ"ד) שקלקי בית הסתרים באיש אינו חוצץ ובאשה חוצץ ואיחא בתוספתא לא דהיינו בנשואה דוקא אבל בפנויה אינו חוצץ והטעם פשוט שהוא משום דנשואה מקפדת כדי שלא תתגנה על בעלה אבל פנויה וכן האישה אינם מקפידים וכן כתב ר"ש בסוף פרק ח' למקואות (ד"ה אינם) ולא היה צריך

בנשואה חוצץ ובפנויה אינו חוצץ: (זא) לפלוג
שבעין אינו חוצץ ושחוצ לעין כל שהוא לח
אינו חוצץ יבש עד שהתחיל להיות ירוק
חוצץ. (יג) והרמב"ם חילק על שבתוך העין
בין בתוך שלשה ימים ולאחר שלשה ושחוצ
לעין כתב סתם חוצץ אפילו תוך שלשה. ואדוני
אבי הרא"ש ז"ל כתב כסברא הראשונה:

ואפשר דרבינו אחא לאשמועינן דאפילו באשה דומיא דאיש ודפנויה שאינה מקפדת לבזה צטוח הוא צעלה שלא תתגנה עליו אפילו הכי מוצץ כיון דדרך רוח הנשים להקפיד בכך וכמו שנתבאר בתחלת סימן זה:

ח **לפלוף שבעין אינו חוצץ וכו'.** משנה פ"ט דמקואות לפלוף שחור לעין מוצץ לפלוף שבעין אינו מוצץ ובפרק חינוקת (דף ס"ו.) אמר מר עוקבא לפלוף שבעין לא אינו מוצץ יש מוצץ משמע דמר עוקבא אחא לפרש דלפלוף שבעין דתנן אינו מוצץ אינו אלא בלא אצל יש מוצץ אימתי נקרא יש משעה שמתחיל לירק מכלל דמוץ לעין אפילו לא מוצץ וכן פירשו המוספות לשם וכמו עוד להטעם הוא

יג **ינו חוצץ:** (זא) לפלוף
ץ לעין כל שהוא לח
שהתחיל להיות ירוק
לק על שבתוך העין
ולאחר שלשה ושחור
ילו תוך שלשה. ואדוני
ב כסברא הראשונה:

אימתי נקרא יצש משהחמיל לירק וכתבו המוספות (ד"ה לפלוך) לה אינו חוץ דוקא שצמח העין מפני שהלימה שצעין למחלתו ואינה מניחתו להיות יצש אבל לפלוך שחזק לעין אפילו לה חוץ והכי משמע צפרק ט' דמקואות דגבי אלו חוץ קמני לפלוך שחזק לעין וגבי שאין חוץ קמני לפלוך שצעין ולא מפליג בין לה ליצש אלא בין חוץ לעין לחזק העין והיינו בזה דיצש צעין נמי חוץ ע"כ וכן נראה מדברי הרמב"ם צפרק ב' מהלכות מקואות שכתב חמלה (ה"א וה"ד) דלפלוך שחזק לעין חוץ ולפלוך שצעין אינו חוץ ואח"כ כתב (ה"ב) לפלוך שצעין אם היה יצש והוא שהחמיל להוריק חוץ בנדה עכ"ל משמע בנדה דלפלוך שצעין אינו חוץ ומהם הכי מפליג בין צעין לחזק לעין דאילו יצש אפילו בחזק העין נמי חוץ: **אב"ד** הרא"ש כתב צפרק חינוקת (הל' מקואות ט' כה) אהא דמר עוקבא והיינו כי הך דתנן שחזק לעין חוץ שצמח העין אינו חוץ כי אותו שחזק העין הוא לה ושחזק לעין הוא יצש ומפרש מר עוקבא שיעור יצש ומו משהחמיל לירק עכ"ל נראה מדבריו לב' שהוא סובר דשצמח העין לא שייך ביה יצש ואע"פ שהוא יצש הרבה מפני שדמעה למחלתו במקום דיבוקו ואינו חוץ ומר עוקבא דלמר יצש חוץ צמח לעין דוקא קאמר וכך הם דברי רבינו וכן נראה מדברי רבינו ירושם (נמצ כ"ו ח"ה דף רכז ע"ד) ולפי זה מתניחין דמפלגא בין צעין לחזק לעין ביצש הוא דאילו בזה חוץ לעין נמי אינו חוץ. וסמ"ג (לחין ק"א דף לה ע"ד) כתב אמר מר עוקבא לפלוך שצעין ששנינו במסכת מקואות שאינו חוץ דוקא בזה אבל אם היה יצש חוץ ומה ששנינו שחזק לעין זהו מפני שסתמו יצש אבל אותו שצמח העין סתמו לה ולא הוצרך לפרש זה בצוף המשנה ורבינו יעקב מפרש שחזק לעין חוץ בין לה בין יצש עכ"ל ודברי המרדכי (הל' נדה ט' תשחח) כסדרא הראשונה שכתב סמ"ג: **וב"ש** רבינו והרמב"ם חילק על שבתוך העין בין בתוך שלשה ימים ולאחר שלשה ושחזק לעין כתב בתם חוצץ אפילו תוך שלשה. נראה שכתב כן רבינו מפני שזמא להרמב"ם שכתב בצפרק ב' מהלכות מקואות (ה"ב) שרטה בבשרה והואילא דס' וטבלה בחזק שלשה ימים אין מקום השריטות חוץ לאחר שלשה ימים חוץ מפני שהדם יקופה שם כגלגל שעל גבי מכה וכן לפלוך שצעין אם היה יצש והוא שהחמיל להוריק חוץ בנדה [עכ"ל] ועלה על דעת רבינו דכיון דעל מאי דמפלגא בצשריטות בין חוץ שלשה לאחר שלשה כתב וכן לפלוך שצעין שהוא להשוות לפלוך שצעין לשריטות גם לעיני לחלק בין חוץ שלשה לאחר שלשה: **וראם** זו הימה דעת רבינו יש לתמוה על הרמב"ם איך נתן סימן ליצש ומו שהחמיל להוריק דאם הוא חוץ ג' ימים אפילו הוריק נמי אינו חוץ ואם הוא לאחר ג' ימים אפילו לא הוריק נמי חוץ וא"ל דחזק ג' ימים אינו

מלתחמו ואיזה מניחתו להיות יבש אצל שחור לעין אפילו לה חוץ לפי שהוא מחייבם והולך תמיד כל שעה וכן מוצא מדברי הרמב"ם: **ובסמ"ג** הלכות נדה (לאין קול לו). והלכות מקואות (עין רמח רמב): כח כך בשם רבינו יעקב חס וכח עוד פירוש אחר דאין חילוק בין חוץ לעין לנחור העין אלא בין לה ליבש ומה ששינוי במסכת מקואות דחוץ לעין חוץ ונחור העין אינו חוץ היינו משום דחוץ לעין סתמו יבש ונחור העין סתמו לה ולא הוצרך לפרש זה בצוף המשנה אצל ודאי אי הוה לה חוץ לעין נמי אינו חוץ ואי הוה יבש חוץ העין נמי חוץ וכן כח במדברי הלכות נדה: וזה לשון הרא"ש לפלוג שבעין היינו דלמר מר עוקבא לפלוג שבעין לה אינו חוץ יבש חוץ והיינו כי הך דתנן שחור לעין חוץ שחור העין אינו חוץ כי אותו שחור העין הוא לה ושחור לעין הוא יבש ומפרש מר עוקבא שיעור יבשותו משיחיל לירק עכ"ל: **והרמב"ר** נראה שדעתו דעת המוספות ורבינו חס והרמב"ם כי אותו שחור העין הוא לה ושחור לעין אפילו לה הוא חוץ לפי שמחייבם והולך כל שעה אצל אם הוא יבש ממש אפילו חוץ העין הוא חוץ ועל זה מפרש שיעור יבשותו בחור העין משהחיל לירק אצל חוץ לעין אפילו לה חוץ אלא דלפי זה קשה דאם כן רבינו דכח דנחור העין אינו חוץ כלל דלא שייך ביה יבשות ומר עוקבא דלמר יבש חוץ לעין דוקא קאמר דלא כמאן ולכן נריך לומר דרבינו דדקדק בלשון הרא"ש שכתב ושחור לעין הוא יבש ומפרש מר עוקבא שיעור יבשותו וכו' דאלמא דמר עוקבא אחא לפרש הא (דחוץ) [דחוץ] לעין הוא יבש וחוצץ דשיעור יבשותו משהחיל לירק דאלמא דנחור העין לא שייך ביה יבשות כלל ולעולם אינו חוץ ומר עוקבא לא אחא אלא לפרש הא דתנן חוץ לעין חוץ אינו אלא ביבש משהחיל לירק אצל לה אינו חוץ אפילו חוץ לעין אצל חוץ העין לא שייך יבשות כלל אע"פ שהוא יבש הרבה מפני שהדמעה מלתחמו במקום דיצוק: **והענין** הלכה נקטינן לחומרא כפירוש רבינו חס והרמב"ם דחוץ לעין אפילו לה חוץ ונחור העין אינו חוץ אלא אם כן כשהוא יבש דהחיל להוריק וכן פסק בשלחן ערוך (פ"ו): **והרמב"ם** חיצק על שבתוך העין וכו'. הדין יוסף השיג על זה והכריח דאי אפשר לומר שזו דעת הרמב"ם ונוסחא שט"ם הוא וצ"ל והרמב"ן חילק לגן וכן נמצא במקצת דפוסים אלא שצ"ע מנא ליה להרמב"ן לחלק בכך גבי לפלוג ונראה דס"ל דכיון דתנן אלו חוצצין באדם לפלוג שחור לעין וגלגל שחור למכה וכו' אלו שאין חוצצין לפלוג שבעין וגלגל שחור למכה דלמא דסבירא ליה למא דמתניחין דלפלוג וגלגל דין אחד להם אם כן נמשך כי היכי דבגלגל שחור למכה דאינו חוץ דוקא חוץ שלשה ימים דכלהו הוא חשוב אצל לאחר חוץ דשמיא אף לפלוג שבעין דאינו חוץ אפילו יבש דוקא חוץ שלשה ימים וכן לעין דתנן דחוץ אפילו חוץ שלשה ימים זה אלא ביבש ושיעור יבשותו

פרישה

(צפולוף). פירוש זואם העין. עד כאן המגיה: (יב) והרמב"ם חילק על שבתוד העין וכו'. וזית יוסף כתב שגם הרמב"ם לא חילק בין קודם שלשה לאחר שלשה אלא בהחיל להוריק תליא מילתא עיין שם שזמה על רבין וזלי גריסם ספרים אחרים "והרמב"ן (כתב) [חילקן] (לקמן) [לס"מ] אס לא שנאמר שזיע שזיע להזית יוסף שגם הרמב"ן כתב כן היה לו להזיא ג"כ דעמו. עד כאן המגיה:

הגהות והערות

לאן **לפנינו** בתוספתא ליתא, אולם הגר"א הגיה כן בתוספתא מקואות פ"ו ה"ד. וכן העתיק הר"ש סוף פ"ח דמקואות: [ב] כן הבין גם הטור מדברי הרא"ש וכדלהלן, וצריך ביאור מנא להו דאין כוונת הרא"ש כדעה הראשונה בסמ"א (שהביאו ב"י בסמור) דלעולם יבש חוצץ ולח אינו חוצץ אלא דשבעין סתמו לח ושחור לעין סתמו יבש, ועיין ב"ח: [ג] **אמנם** עיין בהלכות גדה להרמב"ן (פ"ט הי"ג) הזכיר רק לפלוף שחור לעין שחוצץ (שיו"י טהרה ס"כ). ובחיזוי הרמב"ן (סו.) פירש כמו שפירשו התוספות (מובא בדיבור המודם ובכ"י):

משהחמיל לירק אצל כשהוא ודאי לא אינו חוצץ כל תוך ג' ימים אפילו חוץ לעין: ודאי זה נראה דאין נקטינן לחומרא דבחון לעין אפילו לא ודאי חוצץ אפילו תוך שלשה ימים כסדרא ראשונה אצל בחון העין אפילו לא דלא התחיל להוריק לא שרינן ליה אלא תוך שלשה ימים אצל לאחר שלשה ימים חוצץ אפילו לא ודאי וכן כשהתחיל להוריק נמי חוצץ אפילו בתוך שלשה ימים תוך העין:

ט בחורף שבעין וכו'. מימרא דשמואל צפרק מינוקט (דף ס"ו): ומה שכתב פירוש פורחות דומעות וכו'. שני הפירושים כתבם רש"י וטעמא דדומעות שהדמעה מלחמת אמת הכחול ואינו חוצץ וטעמא דנפתחות ונסגרות תמיד הוא לפי שפריחתה מעצירתו ואינו עב על גבי העין ואין זו ממש: ומשמע לי

מדברי רבינו שכתב נפתחות ונסגרות תמיד דמיייר דכך דרכה של האשה בתולדתה שעיניה פורחות תמיד כעוף הפורח כנפיו אצל אם אינה כך בתולדתה אפילו היא פוחתת ועומת עיניה כזוונה אינו מועיל וחוצץ אצל מלשון הרמב"ם שכתב היו עיניה פוחות אף שחון לעין אינו חוצץ משמע שהוא ו"ל מפרש כשהיו עיניה פוחות בשעת טבילה הפתיחה בלבה בלא סגירה היא המעצרת את הכחול שחון לעין דאינו מיהדק ואינו חוצץ: ובית יוסף כתב שהרמב"ם רלונו לומר שפוחתתן וסוגרתן תמיד וכלישנא קמא דפירוש רש"י זה אין נכון דאם כן הוה ליה לומר וכן כתב הרמב"ם מדאמר והרמב"ם כתב אלתא דהרמב"ם מפרש פירוש אחר דלא כשני הפירושים הראשונים ולענין הלכה נקטינן ככל אחד מהשלשה פירושים דין כך ודין כך אינו חוצץ:

[קונטרס אחרון] פירוש פורחות וכו'. מהר"ר ולן כ"ץ (דרישה אות ג) הדין דאין כאן אלא שני פירושים ונדחק בפירוש דברי הרמב"ם ולפענ"ד נראה דאיכא הכא ג' פירושים עיין בחיבורי [עד כאן]:

י דם יבש שעל המכה חוצץ. פירוש הקליפה אשר מעלה על החצורה והיא שנעשה מדם המכה ונתייבש חוצץ מיד אפילו תוך שלשה ימים אצל הריר שנחוכה אם הסיר הקליפה קודם טבילה ונשאר הריר צמוכה אינו חוצץ ולא הריר צמוכה לאחר שהסיר הקליפה כל שלשה ימים לא

חוצץ אפילו הוריק ואחר ג' ימים נמי אינו חוצץ עד שיריק דחמתי צנינן לשיחון שיהיה אחר שלשה וגם כן שיריק או תאמר איפכא דאחר שלשה אע"ג דלא הוריק חוצץ ותוך שלשה אם הוריק חוצץ לא הוריק אינו חוצץ אם כן יקשה מאי וכן דהא צריכה לא תלי אלא צמיס וצפלוף תלי גם צהורקה וכיון שמה שהכריחו לרבינו

לפרש דברי הרמב"ם צפלוף נמי מחלק בין תוך שלשה לאחר שלשה אינו אלא משום דמחיצת וכן משמע שמשה אוחס לגמרי ומאחר שאינו משוה אוחס לגמרי אול ליה הכרח ועוד דלפי זה אין אחד משני הפירושים מצוה דברי הרמב"ם וכיון דשקולים הם הי מנייהו נקטת ועוד שלא מנינו בתלמוד מי שעלה על דעתו לחלק צפלוף שצנין בין תוך שלשה לאחר שלשה ומאי מימי ליה להרמב"ם לפלוגי צנייהו: ועל

רבינו שהביא דברי הרמב"ם בסגנון זה יש לנקדק מה היה סבור דצניו דאין לומר שהיה סבור שאינו מחלק צפלוף אלא בין שלשה לאחר שלשה ולא בין הוריק ללא הוריק שהרי כתב צהורקה אם היה יבש והוא שהתחיל להוריק חוצץ ואם היה סבור דצמרווייהו מפליג בין תוך שלשה לאחר שלשה ובין הוריק ללא הוריק וכפי איזה משני הפירושים שכתבתי לעיל היה לו לפרש ולכתוב כן בשמו ולא לסמוס כמו שעשה וכל שכן שכבר הוכחתי שאין לאחד מאותם הפירושים קיום: דבר נ"ל שהוא פשוט דלא מפליג הרמב"ם צפלוף בין תוך שלשה לאחר שלשה כלל אלא צהתחיל להוריק בלנד תליא מילתא כמבואר דצניו. ומה שכתב על שרטה צצורה וכו' וכן לפלוף שצנין לא להשוותם לחלק צנייהו בין תוך שלשה לאחר שלשה כתב כן אלא לומר דכשם שדם היוצא משריטות אלו משכחת לה דחוצץין אף על פי שהדם הזה מהגוף יא וגם אינו עומד אלא על פני השריטה בלנד מפני שאנו חוששין שנתפסט חוץ למקום השריטה אף על פי שאינו נראה, כך לפלוף שצנין אף על פי שיא מהגוף וגם אינו חוצץ בתוך העין ולא חוצה לו חוצץ אם הוא יבש דהיינו שהתחיל להוריק. אי נמי דהכי קאמר כשם שדם זה כשנתייבש חוצץ כך לפלוף שצנין כשנתייבש חוצץ אלא שיבשות של זה תלוי בשלשה ימים ושל זה תלוי בשיחון להוריק. וללמד זכות על דברי רבינו אינו מואל מקום אלא אם כן נאמר שנוסחא משושת נודמנה לו דברי הרמב"ם:

חא) בחורף שבעין אינו חוצץ ושחון לעין חוצץ היו עיניה פורחות אף שחון לעין אינו חוצץ. מימרא דשמואל צפרק מינוקט (ס"ו) ופירש רש"י פורחות. פוחתת ועומת תמיד תדיר: בין כך ודין כך אינו חוצץ. לפי שפריחתה מעצירתו ואינו עב על גבי העין ואין זו ממש לישנא אחרינא דומעות שהדמעה מלחמת אמת הכחול ואינו חוצץ: וב"ש רבינו והרמב"ם כתב היו עיניה פוחות אף שחון לעין חוצץ. זה מצוה צעמנו שהיא נוסחא משושת דהיאך אפשר לומר אף שחון לעין חוצץ דמשמע דאין צריך לומר דתוך העין חוצץ והא ודאי יתא דודאי טפי איכא למימר דחוצץ כשהוא חוץ לעין מכשהוא תוך העין אלא הנוסחא האמיתית היא אף שחון לעין אינו חוצץ וכן כתב בספרי הרמב"ם שצנינו צפרק צ' מהלכות מקואות (הכ"א) והדברים מצוירים דההיא דאמרינן אס הי עיניה פוחות אפילו על גבי העין אינו חוצץ קאי וז"ל שהוא מפרש פוחות ולא פוחות יומר מדאי קאמר דאם כן לא עלתה לה טבילה אע"פ שאין זה כחול כמו שכתב הוא וז"ל שם (הכ"ב) אלא היינו לומר שאינם סגורות תמיד אלא שפוחתתן וסוגרתן וכלישנא קמא דפירוש רש"י:

טא) בז' דם יבש שעל המכה חוצץ. מוספתא לן כתב הרמב"ם צפרק מינוקט (הל' מקואות ס"ו): וב"ש וריר שבתוכה אינו חוצץ יצא מתוכה כ"ל תוך שלשה ימים דהוא ואינו חוצץ וכו'. צפרק ט' דמקואות (מ"ג מ"ד) מן דגלית שחון למכה חוצץ ושנמכה אינו חוצץ ויש שגורסים שעל המכה צמכה ופירש ר"ש גלית שחון למכה ריר היוצא מן המכה מתייבש ונעשה גלית. וגרסינן

פרישה

(יג) פירוש פורחות דומעות. שהדמעה הכחול ואינו חוצץ וגם נפתחה וסגירה מעצירתו ואינו עב על גבי העין ואין זו ממש. רש"י. וזה פירוש של הרמב"ם:

דרישה

[ג] פירוש פורחות דומעות. שהדמעה וכו' וזהו פירושו של הרמב"ם. בית יוסף. (עכ"ל בפרישה). וצריך עיין מה חידש רבינו בזהרמב"ם כתב וכו' וצ"ל דלרבינו לא היה ברור פירוש פוחות שכתב הרמב"ם לכך הביאו דיכול להיות דיש לו פירוש בפני עצמו אפורחות אלא שהבית יוסף כתב שגם הרמב"ם רצה לומר פוחות נפתחות ונסגרות כפירוש הראשון (פירוש ראשון של רש"י ור"ל שאינן סגורות תמיד אלא שפוחתתן וסוגרתן. עד כאן המגיה) ועוד היה נראה לומר דפוחות שכתב הרמב"ם

הגהות והערות

לד' בגמרא איתא על גבי העין במקום חוץ לעין, וכן ברמב"ם, ודא ודא אחת היא כמו שכתב ב"י לקמן ב"ה והרמב"ם (לענין גלד שעל המכה) דלשון "שעל גבי" (מכה) היינו על גבי מכה מבחוץ: [לה] נראה דשייך בסוף הדיבור, כי במהרש"ל נמצא גם ההמשך עד "גלדי השחין": [לן] צנינו ברמב"ם הגירסא פורחות, וכתב בכסף משנה שזו היא הגירסא הנכונה: [לן] צנינו בתוספתא מקואות פ"ו ה"ה איתא "סם יבש שעל גבי מכה והכחול שעל גבי עין אין חוצצין והדם והדבש והדיו וכו' יבשין חוצצין לחין אין חוצצין וכו' והכחול שחון לעין אין חוצצין". וכעין זה העתיקו הר"ש (פ"ט מ"ד) (אלא במקום שעל גבי העין גרס שבעין), וברא"ש העתיק "דם יבש שעל המכה והכחול שבעין (ואח"כ כתב שראה בתוספתא "שחון לעין") הרי אלו חוצצין, היין (צ"ל הדיו). הגהות הב"ח שם וכו' דף פו ע"א ד"ה הדיו) והדבש והחלב וכו' יבשים חוצצין לחים אין חוצצין":

בפרק טינוקת (סו.) אמר רמי לחן זר אבא הני ריבדי דכוסילתא עד תלתא יומי לא חייזי מכאן ואילך חייזי ופירש רש"י דרכן של מכות של הקזת הדם להעלות גלד: תלתא יומי. גלדן רך ומחוצר והוי כגוף הבשר ולא חייזי. והמרדכי כתב במסכת שבועות (סי' משמח) בשם לטן ר"י ריבדא דכוסילתא פירוש קיבוצ דם שעל נקבי ההיקו והוא כעין חטטין תוך תלתא יומי שהקין לא חייץ דלמ הוא הדם שעל גבו ונכנס בו מים מכאן ואילך חייזי

הוא וכו' וכחצ רצינו כך על פי דברי הרא"ש שהצא מוספתא דמני נה
 ודם יבש שעל המכה חוץ מדמני סתמא משמע דאפילו חוץ ג' חוצצין
 וצוה דתנן פ"ט דמקואות הגלד שחון למכה חוץ כחצ הרא"ש פירוש
 ר"ר היוצא מן המכה ומחייבש ונעשה גלוד והיינו דלמחר רמי צר סתמא
 האי ריבדא דכוסילתא עד ג' יומי לא
 חייבי מכאן ואילך חייבי כי הוא חוץ
 למכה ונקרש ונעשה עב אבל מה שבחון
 המכה הוא רך תמיד הילכך אשה שהיא

שנעשה יצא ונדבק בדוחק על הצצר ואפילו אם ינטער אם יסיר הגלד מעל גבי המכה או אצבעות שחין שאין דעמו להסיר עמה וקרוי אינו מקפידו מ"מ רגילות הוא להסיר הכל או ממחין עד שתתפרא ומוכל להסיר וכן פסקו סמ"ג (לאין קרא דף לה ע"ד) וספר התרומה (ס"י קג) וכן הם דברי הרא"ש שהביא בפרק חינוקת (הל' מקואות ס"י כה) מחניטין ואלו חוצצין גלד שחוך למכה וכחז עליה ריר היוצא מן המכה ומחניטין ונעשה גלד והיינו דאמר רמי בר חמא האי ריבדא דכוסילתא עד תלתא יומי לא חייזי מכאן ואילך חייזי כי הוא חוץ למכה ונקרש ונעשה עב אבל מה שכתב המכה הוא רך תמיד הילכך אשה בעלת חטטין צריכה לרחוץ במים עד שיתרככו עכ"ל וסמ"ק (ס"י רגז עמ' שג) כתב וז"ל מן הרגילו הנשים להסיר מעליהן כל גרב וכל שחין אע"פ שמן הדין לא היה צריך לפי זה אין לאסור מלטבול אשה שיש לה חטטין בראשה (ד): ודבר מ"ב כחז בפרק ט' דמסכת מקואות (מ"ג) גלד שעל גבי המכה הקליפה אשר תעלה על הצורה ובפרק ז' מהלכות מקואות (ה"א) כתב גבי אלו חוצצין גלד מגן שעל גבי המכה והדס יצא שעל גבי המכה וגבי שאינן חוצצין כחז (ה"ד) גלד שהעלתה המכה ואחר כן כתב (ה"ב) שרטה בצברה והואילא דם וטבילה בחוץ ג' ימים אין מקום השריטות חוץ לאחר ג' ימים חוץ מפני שהדס קופה שם כגלד שעל גבי המכה ע"כ וכחז עליו הראב"ד מפני שהדס קופה כגלד שעל המכה זה שיבוש שהרי שנינו שעל המכה אינו חוץ ועוד שלשה ימים למה הלא דבר הנראה לעינים הוא נראה אם הגלדה אם לא הגלדה שלא אמרו במחט שלשה ימים אלא לפי שאינו נראה לעינים ואין הדבר ברור אלא עד שלשה ימים אבל כאן שנראה הולכין אחר ראייה [ו] ואולי שריטות מריבדא דכוסילתא דאמרינן עד שלשה יומי לא חייזי וכו' ומאן לימא לן שהשריטות דומות לריבדא שמושך הדם

בעלת חטטין צריכה לחוף במים עד שימרכבו עכ"ל וכן פירש הר"ש במשנה גליל שחוף למכה ריר היוצא מן המכה מתייבש ונעשה גלוד עכ"ל: **אב"י** מדברי הרמב"ם פ"ב דמקואות נראה מצוואר דאין מחלק בין דם ריר אלא בין דם בין ריר אם יש לה מכה והוא מכיוון כנגד פי המכה ואינו מתפשט לא לכאן ולא לכאן אפילו הוא יבש ונקרא גליל שנעשה קליפה וזה גליל שהעלתה המכה ואינו חוצץ אבל אם נתפשטה חוף לכנגד פיה וזה גלד שעל גבי המכה וחוצץ ואין חילוק במכה ממש בין חוף ג' ימים לאחר ג' ימים אבל אם שרטה בצשרה והושיאה דם הוה ליה כאלו הקיזה דם דמחלק תלמודא צריצא דכוסיתא בין חוף ג' לאחר ג': **ר' עבין** הלכה למעשה נראה דאין חוף צריצא בין נתפשט חוף לכנגד פי המכה ובין כנגד פי המכה גם אין לחלק בין מכה ממש ובין שרטה שרטות או יש לה חטטין צראשה ונעופה בכל ענין צריכה לחוף במים עד שימרכבו כמו שכתבו הרא"ש ורבינו ואין לחלק בין חוף ג' לאחר ג' אלא צריצא דכוסיתא ממש. וז"ל ההגהה (ה"ט) וגרס לגבי עטילה צריך להסיר אע"פ שכוף לה הרבה ואשמו של מהר"ק היתה צריכה לעמוד לפניו ערומה שהיה רואה שלא היה גרע עליה שלא היה מאמין לה שהיתה מסירה שהיתה נערה והיה כוונת לה דברי הר"ם וכן עשה השר מקוצי לפי שאשמו היתה ילדה והיה חושש שלא תסיר גלדי השחין עכ"ל:

יא ומ"ש והראב"ד כתב דאפילו גליד שע"ג מכה אפילו אחר ג' ימים אינו חוצץ וכן דפ"ק וכו'. הוא על פי הגירסא דגרס בפרק חנוקת וליט הלכא כלל הני שמעמחא וכו' עיין בצ"מ יוסף ועיין לקמן בסיומן זה אצל ולא מטבול בקומה זקופה וצמה שאכמז לשם (סעיף ל"ג) בסעיפתא דשמיא:

וכל ג' ימים שופע דס אלז שריטה אחרת חוץ ג' ימים מגליל' ומוזץ ודוקא חוץ למכה אלז על גבי מכה אינו מקפיד עכ"ל ומה שכתב עליו שהוא שיבוש הוא לפי הנוסחא שנודמנה לו שהיה כחזב זה [ו] כגלל שעל המכה אלז לנוסחא האמיתית שהוא כגלל שעל גבי המכה וכך היא כפפרים שלנו אין כאן שיבוש דלשון שעל גבי היינו על גבי המכה מבחוץ מרן ומ"ש הלא דבר הנראה לעינים הוא וכו' זה פשוט שהטעם שלא רצה לתלות אלא בשלשה ימים הוא ממאי דאיחר גבי ריבדא דכוסילתא ומ"ש דמאן לימא שהשריטות דומות לריבדא וכו' אפשר לומר שהרמב"ם אינו מפרש ריבדא וינטוש"א כדמשמע דמפרש הראב"ד אלא מפרש דריבדא ר"ל שריטה ואפילו אם תמצי לומר דמפרש ריבדא וינטוש"א לא משמע ליה לפלוגי בין שריטות הללו לשריטות אחרות דהא חזינן שאין דס שופע משריטות הנעשות על ידי וינטוש"א שלשה ימים ולא אפילו חצי יום הילכך אין לחלק בין שריטות לשריטות ותלמודא דנקט ריבדא לאו דוקא אלא אורחא דמילתא נקט: **וּבבב** מקום מדברי הרמב"ם והראב"ד למדנו שהגירסא הנכונה צמחיתין דאין חוזקין היא כפפרים דגרסינן שעל המכה ור"ל הגליל שהוא מכון כנגד פי המכה ואינו מתפשט לא לכאן ולא לכאן דזהו גליד שהעלתה המכה שכתב הרמב"ם דאינו חוזק כלומר שהעלתה המכה כנגדה צמיון דאילו נתפשטה חוץ לכנגד פיה היינו גלד שעל גבי המכה דחוזק:

מז"א) כתב הרמז"ס צפרק צ' מהלכות מקואות (ה"ב) דם שנמסך בצנור אפילו לא חוץ וכ"כ רבינו ירוחם (נכ"ו ח"ה דף רכז ע"ד) ולקמן גבי הדיו והדבש והחלב וכו' (פו. ד"ה ודע) אכתוב דברי סמ"ג צ"ב:

ז(ב),ח(ב),ט(ב) וְהִרְאֵנוּ אֶת הַמִּלֵּא וְאֶת הַמִּשְׁכָּה אֲפִלּוּ אַחֲרֵי ג' יָמִים אֵינּוּ חוֹצֵצִין וְכֵן לְפָנֶיךָ שְׁבַע יָמִים אֲפִלּוּ יֵשֶׁב וְהִכְחוּל אֲפִלּוּ שְׁעָרָא גְבִי הָעֵין אֵינּוּ חוֹצֵצִין. זֶה לְשׁוֹנוֹ בְּסֵפֶר צִלְעֵי הַנֶּפֶשׁ (שַׁעַר הַטְּעִילָה נג/כח:עט) גִּרְסִינִן בְּגִמְרָא אָמַר רַמִּי דַּר אָנָּה הָאִי רִיבְדָּא דְכוּסְיָלְמָא עַד תַּלְמַת יוֹמִי לֹא חִיטָּא מִכָּאן וְאֵילָךְ חִיטָּא וְאָמַר מִר עוֹקֵבָא לְפָנֶיךָ [שְׁבַע יָמִים] לֹא אֵינוֹ חוֹצֵץ [יֵשֶׁב חוֹצֵץ] אִימָתִי נִקְרָא יֵשֶׁב מִשְׁהַמְחִיל לִירוֹק וְאָמַר שְׂמוּאֵל כְּחוֹל שְׁבַע יָמִים אֵינוֹ חוֹצֵץ שֶׁל גְּבִי הָעֵין חוֹצֵץ וְאֵם הָיוּ עֵינֶיהָ פּוֹרְחוֹת ע"ג [הָעֵין] נָמִי אֵינוֹ חוֹצֵץ פִּירוּשׁ פּוֹרְחוֹת דְּרַבִּי מִשָּׁה

(ד) והביאו הגהות שערי דורא (הלכות נדה סי' יב ד"ה ורגילות). וכתב הרוקח נראה מין כינים שדבוקים בבשר ונושכים בעור במקום שער ונדבקים בחזק בבשר שצריך להסירן ע"י חמץ ולגוררן בציפורן למטה בעת הטבילה אבל אם אינו יכול להסירן הוי כטיט שתחת הציפורן או בצק מועט שאינו מקפיד ואינו חוצץ אבל בטבילה הם אסורין מאן משום חומרא מב] עד כאן לשונו סימן שע"ו (ד"ה ידות הכלים) [והובא בבית יוסף סוף סימן זה]:

חדושי הגהות
 [ו] ואולי למד שריטות מריבדא דכוסילתא כל"ז: [ז] בגלד על המכה [צמח מסוקן כן עפ"י דפו"ר]:

הגהות והערות

[ח] צ"ל בר חמא. הגהת הרי"ף ברלין בגמרא, וכן הוא בב"י להלן בשם הרא"ש: [ט] **במרדכי** יש גורסין דש"י, ואולם מרש"י שהעתיק ב"י לעיל בסמוך שטעם ההיתר בתוך ג' ימים הוא מפני שהוא כגוף הבשר משמע דלא כמ"ש המרדכי שהוא מטעם דנכנס מים. ובסמ"ג העתיק זה בשם רבינו יצחק: [מ] **בבבב** הבית להלן (ע"ב ד"ה ומו"מ) הביא כל זה מארחות חיים ושם מ"לפ"ז אין לאסור" הוא בשם הגהת הר"פ שהוא כעל הגהות סמ"ק, ולפנינו בסמ"ק היא בפנים הסמ"ק עצמו: [מא] **בן** הוא בכת"י, ובדרכי משה הרגיל "הם מחמירין", וברוקח "הם מסירין" וכ"ה בב"י סוף הסימן, וכלומר דאף דבגטילת ידים באמת אין מחמירין להסירם (עיין בט"ז ס"ק יט ובש"ך ס"ק כב) מ"מ בטבילה מחמירין להסירם: [מב] **ברוקח** מסיים "פר"ח גם בטבילה אינו חוצץ דבר תורה וכו'" והביאו כן גם הב"י סוף הסימן: [מג] **לפנינו** ברמב"ם איתא "שחץ למכה", ועיין הערה שאח"ז: [מד] **ובכסף** משנה שם סיים "נוסחא אחר מצאתי שכתוב בה שחור למכה והיא הנכונה":

(ו) שיורי טהרה ט"ק כג ד"ה ובדברי, וקשה, מיהו מדברי;

דומעות ואמר רבי יוחנן פתחה עיניה ביותר ענמה עיניה ביותר לא עלמה לה טבילה ובתה הכך שמעתתא אמרינן וליה הלכתא ככל הני שמעתתא אלא כי הא דאמר ריש לקיש אשה לא מטבול אלא דרך גדילתה וה"ר יצחק מה] הוסיף עוד על לשון הגמרא וכחז הכי וליה הלכתא ככל הני שמעתתא דלא איתמר כל הני אלא לטהרות אבל לבעלה שפיר דמי כי הא דאמר ריש לקיש וכו' ואין הפירוש מחייב עלי צוה הלשון שאין ראיה מדברי ריש לקיש

לדחות כל הני שמעתתא ועוד כי דברי ריש לקיש להחמיר הם שהרי אמר אשה לא מטבול אלא דרך גדילתה ואיהו קאמר לקולא והלשון הראשון נראה צעני והוא מתפרש יפה על דברי ריש לקיש וכן פירושו וליה הלכתא ככל הני שמעתתא על ג' שמעתתא קמיינתא קאמר דאינון ריבדא דכוסילתא לפלוג שצעין וכחול שחור לעין דאינון אמרי חוץין צאשה וליה הלכתא כוותייהו אלא כסתמא דמתניחין דגלד שעל המכה אינו חוץ כלל לא שנה דכוסילתא ולא שנה דשאר מכה ולא שנה צו תלמא ולא שנה לבתר תלמא ולפלוג שצעין נמי סתמא קמי לה במתניחין לא שנה לה ולא שנה יבש אינו חוץ וכן הכחול אינו חוץ דלפלוג קא קפיד צין חוץ לעין לתוך העין אבל צכחול צכולהו לא חייך והכך ג' שמעתתא קא דחיא להו מהלכתא מן] אלא כי הא קאי אדברי יוחנן דשמעתי דרבי יוחנן הלכתא היא מדריש לקיש דאמר אשה לא מטבול אלא דרך גדילתה ואם שינתה מדרך גדילתה וטבלה כגון ששתה ציור או זקפה ציור לאו כלום היא מפני שמסתמרים צה מקומות הסמוכים לציה הסתמרים שאין המים יכולים לצוא צנה וכן פתחה עיניה ביותר או ענמה עיניה ביותר מן] ואין זה דרך גדילתה זה הפירוש נכון צעני עוד נ"ל כי ג' שמועות הראשונות סתם נאמרו והשומע טעה והזכיר אותן על טבילה האשה וצאו צעלי הגמרא ואמרו דליה הלכתא ככל הני שמעתתא לענין אשה אלא כי הא דרבי יוחנן דלא איתמר כל הני אלא לטהרות אבל הא דרבי יוחנן לענין אשה איתמר והלכתא כוותיה מדריש לקיש הלא תראה כי כולם אמרו חוץ ואינו חוץ ורבי יוחנן אמר לא עלמה לה טבילה אלא איהו צאשה לבעלה נמי קא מיירי ועוד מאי שנה ענמה עיניה ציור מפרצה שפתותיה שכתב הרב צהלכותיו מן] שהוא חוץ וא"ת גם הוא ידחה מכה המימרא הזאת א"כ למה כתב אותה הרב מן] וצאמת נ"ל כי כוונת הרב הייתה כך ולכן הביא סתם המשנה כפשטה לומר כי ג' השמועות הנוספות להחמיר על דברי המשנה אינם הלכה כי אם לענין טהרות אלא כי הא דרבי יוחנן דדמיא לריש לקיש ואף על לשון הרב יכול להתפרש זה הפירוש דכל הני שמעתתא אלתא קמיינתא קאי דהא מכל מקום דרך גדילתה קא טבלה דלא איתמרו הני ג' שמעתתא אלא לענין טהרות אבל לבעלה שפיר דמי כי הא דריש לקיש ג] וממילא הא דרבי יוחנן מיתוקמא מדריש לקיש עד כאן לשונו [*] : ובין פסק הרשב"א צבורת הציט הקצר (נ"א ש"ו צ"ג) וז"ל לפלוג שצעין ואפילו יבש וכחול שצעין ואפילו שעל גבי העין וריבדא דכוסילתא ואפילו לאחר ג' ימים אינו חוץין וכן כתב הרמב"ם צפרק צ' מהלכות מקואות (הכ"צ) אחר שכתב דינים דלעיל צמה דצרים אמורים לענין טהרות אבל להמירה לבעלה הרי זו מותרת אע"פ שנתנה תבשיל לצנה או שהיה צה שרט יסן או שהיה על גבי עינה כחול וצין פתחה עיניה או ענמתה הרי זו מותרת לבעלה שכל הדברים האלו אינו חוץ אלא מדצריהם ולענין טהרות גזרו לענין נדה לא גזרו עכ"ל : ובמ"ב מקום נראה שיש חילוק צינו להרשב"ד והרשב"א דלדידהו קאי וליה הלכתא כהני שמעתתא גם למאי דאמר מר עוקצא צלפלוג שצעין ולדידהו לא קאי אלפלוג שצעין שהרי לא הזכירו גבי צמה דצרים אמורים אלא שמתוך שאינו מוצא לו ז"ל טעם להוציאו מן הכלל אינו אומר

שגם הוא סובר צלפלוג שצמך העין דאמר מר עוקצא יבש חוץ לא אמר אלא לטהרות ולא לבעלה ומה שלא הזכירו גבי צמה דצרים אמורים משום דמדין שרט יסן משתמע שפיר שהיה השוה אותם לעיל (ה"כ) צלשון וכן לומר דכשם צה חוץ יבש כך זה חוץ יבש זה צשיעור יבשותו וזה צשיעור יבשותו דספרצית לעיל (ד"ה לקי נ"ל) וצין דלשמועין צחד מינייהו דאפילו יבש שיעור יבשותו אינו חוץ אלא לטהרות אבל לא לבעלה ממילא נשמע דהוא הדין לאידך אפילו יבש שיעור יבשותו אינו חוץ אלא לטהרות ולא לבעלה ומיהו כל זה צלפלוג שצמך העין דלעיל וכן לא איירי ציה מר עוקצא ואף לבעלה חוץ לדברי הכל ועל פי הפירושים דלעיל : ובמ"ב מקום מה שכתב צבינו צשם הרשב"ד דגלד שעל גבי מכה אינו חוץ : נראה שאין כן דעת הרמב"ם שלא כתב גבי צמה דצרים אמורים אלא שרט ולא גלד נראה שמה שכתב קודם לכן דגלד שעל גבי מכה חוץ אף להמיר לבעלה היא וכן נראה מדברי הרשב"א (מה"ק שס) דגבי הא דלפלוג וכחול אינו חוץין כתב דריבדא דכוסילתא אפילו אחר ג' ימים אינו חוץ וכן גלד שעל המכה אינו חוץ וקודם לכן (ל"א) : כתב דגלד שחור למכה חוץ ע"כ וכבר נתבאר דגלד שעל גבי מכה פירושו שחור למכה :

[בדק הבית] כתב בארחות חיים (ח"ב הל' טהרות הנדה סי' ח) גא] הורגלו הנשים להסיר מעליהן כל גרב וכל שחין אע"פ שמן הדין לא היה צריך וכתב רבינו פרץ ולפי זה אין לאסור לטבול לאשה שיש לה חטטין של גרדנים בראשה עכ"ל [צד כ"א] :

וד"ע שמדברי רש"י (ספר הפרדס סי' רעג) שכתבו המוספות (סו) ד"ה פתחה עיניה (וכו') [ח] והר"ש והמרדכי (שנועות סי' תשמח) להקשות על הגורסים וליה הלכתא ככל הני שמעתתא נראה שהוא סובר שהם מפרשים דקאי גם להא דאיתא התם אשה לא מטבול על גבי כלי חרס ולא מטבול צנמל גב] וכן כתבו המוספות (סו) ד"ה אס) צהדיא גבי אס סמוך לחפיפה טבלה וכו' שרצנו סם שהוא גורם אותה גירסא מפרש דליה הלכתא ככל הני שמעתתא קאי אלא מטבול על גבי חרס ואמימרות דמשם ואילך וכן כתב סמ"ג (לאין קיא דף לה ע"ג) צשם גב] הערוך (ערוך עדר) דוליה הלכתא ככל הני שמעתתא קאי אהיהא דאשה לא מטבול אלא דרך גדילתה ואריבדא דכוסילתא ואנתנה תבשיל לצנה ואפתחה עיניה ציור וכן גבי כלי חרס ונמל ע"כ אבל הרמב"ם (מקואות פ"א ה"א) והרשב"א (מה"ק שס ל"א, ל"ב : וצארון שס לא, ל"ב) אע"פ שנתנה שגורסין וליה הלכתא ככל הני שמעתתא כתבו דלא מטבול על גבי כלי חרס ולא צנמל ולא חילקו צין טהרות לבעלה נד] משמע ודאי דלא קאי אלא מנתנה תבשיל לצנה ואילך ולא לשמועות הכתובות קודם לכן : וכתב המרדכי צפרק צ' דשנועות (שס) צשם הרא"ש (יראים ס"ס כו) דהא דמסקינן הני מילי לטהרות אבל לבעלה לא הני מילי צדיעבד אבל לכחלה אפילו לבעלה צריכה כל הני חומרות וכ"כ סמ"ג (שס דף לה ע"ד) וקצת נראה כן מדברי הרמב"ם ז"ל [נה] : וכתב הרמב"ם (שס פ"ב הכ"צ) כל החוץ צנדה לטהרות חוץ צגר צשעת טבילה ותמה עליו הראב"ד למה הקישו לטבילה טהרות ונ"ל שטעמו של הרמב"ם משום דתניא בתוספתא (מקואות פ"ו ה"ה) כל החוץין צכלים חוץין צנדה וצגר צשעת טבילה וצחולין אין חוץין והביאה ר"ש צפרק טו] דמסתמא מקואות (סוף מ"ד) ודאי דכל לבעלה לחולין הוא אס כן הרי דמאי דלא חייך צנדה לבעלה אי חייך צה לטהרות חייך נמי צגר : ואדוני אבי הרא"ש ז"ל צא כתב כן. צפרק מיוקת גבי וליה הלכתא ככל הני שמעתתא כתבו המוספות והרא"ש (הל' מקואות סי' לה) והמרדכי דרש"י לא גרים ליה והקשה כמה קושיות על הגורסים כן וכתב הרא"ש ונכון להחמיר

חדושי הגהות

[ח] והרא"ש (הל' מקואות סי' לה) :

הגהות והערות

בשם הערוך : גא] כפ"ל לעיל ע"א ד"ה ומ"ש וריר (בשם סמ"ק) : גב] שכתבו אי בטהרות איירי אמאי נקט בכולהו לשון נקבה אשה גבי כלי חרס ונמל ותבשיל לבנה וכו'. אולם בספר הפרדס סימן רעג וספר האורה ח"ב הלכות נדה מובא תשובה של רש"י בזה ושם ליחא להניל : גב] בערוך לא כתב כן אלא על האשה לא מטבול אלא דרך גדילתה, והסמ"ג כתב עליו "משמע דקאי אאשה לא מטבול אלא דרך גדילתה ואריבדא וכו' וכן גבי כלי חרס ונמל. ועיין ב"י דף צ ע"ב ד"ה כתב סמ"ג : נד] ובתורת הבית הארוך (דף לב סוף ע"א) מפורש להדיא דעת הרשב"א כמו שהבין ב"י (ועיין לעיל הערה כו) : נה] אולי כוונתו דיש לדייק כן מנקט לשון דיעבד "מותרת אף על פי שנתנה וכו'", ועיין בלחם ושמלה סק"ב סוף ד"ה הרמב"ם :

מפתח סדרי טהרה

(ז) שיורי טהרה ס"ק כג ד"ה ובדברי, וקשה, מיהו מדברי, אבל : (ח) שיורי טהרה שם ד"ה תו :

30

הטיט כשהוא לח אינו חוץ שהרי הוא נמחה במים וכשהוא יבש חוץ עכ"ל
 וכ"כ סמ"ג (עשין רמח רמז:) והכי מסתבר דכל טיט שנתייבש על הכשר פשיטא
 שהוא חוץ דכניסתו במים אינו נמחה ונעקר משם עד שיפשטנו ושלשה
 טיטין הללו אפילו עודם לחים הם מדובקין מאד שאף ע"י שפשוף עם המים
 אינם עוזבין עד שיפשטם הרבה וכן
 אלו רואים שיש מיני טיטין שהם נדבקים
 בענין זה ואיני יודע מי דתקן לרבינו
 להניח דברי הרמב"ם ולזנות לו דרך
 לעצמו וז"ע: **תנן** צפרק ט'
 דמקואות צמתיניתין דנסמון רבי יוסי
 מטהר בשל יולרים ומטמא בשל מרקא
 וכתבו המפרשים בשם הערוך (ערוך מרק)
 של מרקא הוא טיט שמעריס בו דברים

אחרים לחזקו כדכתיב (אסתר ז יז) תמרוקי הנשים והוא שער של זאן ויש
 אומרים טיט מתוקן לעושי כלי חרס צלוע צלוע לתקן בו כלים שנסדקו
 ואין מים ממחוקו [*] והרשב"א פסק צמורת הבית דניני נטילת ידים (הקד
 ז"ו ריש ש"ה) דטיט שמעריס בו לוען צלוע חוץ (ה**) ולכאורה יש
 לתמוה דנראה דפסק כיחידה ונראה לי שהוא ז"ל סובר דבהא כולי עלמא
 לא פליגי [ח] שהרי הוא דבר הנראה לעינים שהוא נדבק יותר מכל
 טיטין שבעולם אלא שתא קמא לא היה מונה אותו בכלל השלשה טיטין

ורבי יוסי היה מונה אותו ומוליא תחתיו טיט היוצרים:

טו הדיו וכו'. תוספתא הביאה הרא"ש: **ומ"ש** ולכאורה נראה
 דשרף שאר האילנות אפילו יבשין אינן חוצצין. נראה דכיון
 דרבינו לא ראה גוף התוספתא אלא מה שהביא הרא"ש מתוספתא זו וכמ"ש
 הבית יוסף להכי דייק רבינו דכי היכי דלגבי טיט קאמר דשלשה טיטין חמירי
 דחוצצין יבשין אבל שאר טיטין קילי
 דאפילו יבשין אינן חוצצין וכמו שכתב
 רבינו בסמון הכא נמי גבי שרף משמע
 דהכי קאמר דהני שרפים חמירי דצינשים
 חוצצין אבל שאר שרפים קילי דאפילו
 יבשים אינן חוצצין דאם לא כן אלא
 תאמר דשאר שרפים חמירי טובא דאפילו
 לחים נמי חוצצין לא הוו שחקי מינייהו
 בתוספתא זו אלא הוה ליה למימני איפכא

כל השרפים חוצצין אפילו לחים חוץ משרף התאנה וכו' יבשים חוצצין לחין
 אינן חוצצין זאת היתה דעת רבינו אבל הבית יוסף כתב דתוספתא איתא להדיא
 דכדרי הרמב"ם:

טז **צבע** שצובעות הנשים וכו'. כ"כ הרא"ש צפרק טינוקת והרשב"א
 בתורת הבית ולא דמי לכלול שחך לעין דחוץ דשאיני הסם דאיכא
 ממשות הכחול אבל גבי צבע אין שם ממשות אלא מראיתו של צבע בלבד וכמ"ש

ורבי יוסי היה מונה אותו ומוליא תחתיו טיט היוצרים:

טז (א) **הדיו החלב והדבש שרף התאנה ושרף השקמה הנוטפות מהאילן**. כלומר שהשרפים דרכן לנטוף מהאילן ואם אחד
 מכל אלו נדבק בצמר יבשים חוצצין לחים אינם חוצצין וכל זה שנוי בתוספתא (מקואות פ"ו ה"ה) [טז] כתבה הרא"ש צפרק טינוקת (הל' מקואות ס"ו כו)
 אלא שכתב שם היין צמקום הדיו [ע] ונראה שהוא ט"ס דהא יין אינו נדבק בצמר הילכך דיו גרסינן וכך היא גירסת ר"ש שכתבה לתוספתא זו
 צפרק ט' דמסכת מקואות (מ"ד) וכ"כ הרמב"ם צפרק ז' מהלכות מקואות (ה"ב) וכ"כ רבינו ירושם ז"ל (נכ"ו ס"ה דף רכז ע"ד): **ודע** שהרמב"ם
 צפרק הנזכר מוסיף על שרפים אלו שרף הסות [עא] וכן כתבו רבינו ירושם וסמ"ג (עשין רמח רמז:) [עב] וכן הוא צנוסחת תוספתא שבידינו אבל אינו
 לא בגירסת הרא"ש ולא [עג] בגירסת ר"ש:

טז (ב) **ועוד כתב הרמב"ם** עם אלו הדם ואח"כ כתב ודס שנסרך בצמר אפילו לח חוץ וכ"כ רבינו ירושם וזה לשון סמ"ג צמיתן רמ"ח (עשין דף רמז ריש ע"ג)
 כל השרפים בין לחים בין יבשים חוצצין מפני שהן ללכוד הפירות פירוש ודרך בני אדם עד להקפיד עליהם והוא הדין גדם שנסרך בצמר שאפילו
 לח חוץ מטעם זה וכ"כ רבינו משה אמנם צפרק כל הפסולים (וצמח לה) אומר שבה הוא לבני אהרן שיהלכו עד ארכוזהיהם גדם והא הוי חליפה לח
 הוא ולא הוי חליפה אלמא אף בצמר לא אינו חוץ עכ"ל:

טז (ג) **ומ"ש רבינו ולכאורה נראה דשרף שאר האילנות אפילו יבשים אינן חוצצין והרמב"ם** כתב דאפילו לחים חוצצין. איני יודע
 מה הכרע היה לפרש כן לכאורה דכיון דתוספתא קתני אהני שרפים יבשים חוצצין לחין אין חוצצין כי היכי דאפשר לפרש דצינשים אחת לאשמועינן
 דדוקא הני חוצצין אבל שאר שרפים אינם חוצצין הכי נמי איכא למימר דלחים אחת לאשמועינן דדוקא הני אינן חוצצין אבל שאר שרפים אפילו לחים
 חוצצין ומ"מ מחוץ דבריו ניכר שלא ראה אלא מה שהביא הרא"ש מתוספתא זו צפרק טינוקת שלא הזכיר שם שאר שרפים שאילו ראה דברי ר"ש שהעמיק
 כל התוספתא צפרק ט' דמסכת מקואות היה רואה שהרמב"ם לא כתב מה שכתב מדעתו אלא מדעת התוספתא דהכי מסיימא התוספתא ושאר כל השרפים
 בין לחים בין יבשים חוצצין [עח] מפני שהן שטף לכלובי פירות ע"כ וכן כתב רבינו ירושם בשם התוספתא דשאר שרפים אפילו לחים חוצצין:

יד (ב) **כתב המרדכי בשעויות** (סו"ס תשעה) וז"ל כתב הרא"ם (יראים השלם ס"ו כו כח). הא דתנן הדם והדיו והחלב יבשים חוצצין לחים אין חוצצין
 מטעם הקפדה הוא שעל יבש דרך בני אדם להקפיד ועל לחין אין מקפידים אבל אי מקפיד אפילו לח חוץ [עז] אם היא טובלת בטיט לזול שפחה
 שוחה ושוחה [עז] אע"פ שהטיט דזוק בצמרה [עח] [צמיעוט] והיא אינה מקפדת אינו חוץ ואם היא מקפדת חוץ אף צמיעוט וכן מלאכה צמחונה ה"ר
 אליעזר מורדון והוא צרוקם (ס"י שטו), והמפרש טעמא דצמיעוט משום שהמים נכנסים בלח [עט] טועה שאין לח יותר מיין ואמרין צפ"ק דחולין (כו:) מילא
 יקירי ושכני תחמי ופירי קפי מלעיל ולא סלקא להו השקה פ"ע ע"כ:

יז **צבע** שצובעות הנשים על פניהן ושער ראשן אינו חוצץ וכן מי שאומנותו צבע וידיה צבועות אינו חוצץ. כן כתב הרא"ש
 צפרק טינוקת (הל' מקואות ס"ו כו) וז"ל נשים הצובעות עלמן נראה שאינו חוץ כי הוא נוי להן ואינן מקפידות אלא עשאוהו צמחין ועוד שאין בו
 דרכי משה

(**) ונראה משם דהוא הדין טיט המגובל בשער של צאן כמו שעושים כשמתקנין התנורים דאותו טיט חוצץ יותר משל יוצרים:
פרישה

(טו) **הנוטפות מהאילן על הבשר**. זה לשון בית יוסף כלומר שהשרפין
 דרכן לנטוף מהאילן ואם אחד מכל אלו נדבק בצמר יבשין חוצצין וכו':
 (יז) **דאפילו לחין חוצצין**. והכי איתא בדיא בתוספתא ורבינו לא ראה אלא
 מה שהביא הרא"ש רש"א מהתוספתא. בית יוסף: **(יח) צבע** שצובעות הנשים
 על פניהן וכו' אינו חוצץ. אין להקשות מאי שנה מכלול שחך לעין שכתב

הגהות והערות

סז[*] כ"ה בדפוס ובר"ש, ובערוך איתא ממחורו וכו' בס"א של ב"י: [סח] וכן
 משמע בתורת הבית גופא דפסק שפיר כתנא קמא דהא כתב שם שגם טיט
 היוצרים חוצץ והוא בודאי דלא כרבי יוסי: [סט] **לשון** התוספתא "הדם והדבש
 והדיו והחלב ושרף התות (הגר"א מוחקו) ושרף התאנה ושרף המשקה (השקמה).
 הגר"א ושרף החורב יבשין חוצצין לחין אינן חוצצין ושאר כל השרפים בין
 לחין בין יבשין חוצצין (אין חוצצין. הגר"א): [ע] **ובקיצור** פסקי הרא"ש
 כתוב הדיו ולא היין: [עא] **ובס"א** כתוב כן גם בטור: [עב] **כתב**
 שם שרף התות במקום שרף החורב: [עג] **לפנינו** בר"ש איתא שרף התות:
 [עד] **דבריו** הסמ"ג יש להקדים דעת הרא"ם המובא להלן (בר"ה כתב המרדכי)
 דמעלייתא דלח הוא דבלח אינו מקפיד עיי"ש, ולכן כתב הסמ"ג דבשאר שרפים
 אף בלח מקפיד וכן דם בבשר מקפיד, ונסרך לאו דוקא אלא כל דם בבשר
 (לאפוקי דם בכלים שיש חילוק בין לח ליבש) מקפיד וחוצץ, ועל זה הקשה
 מובאים דמוכח דדם לח אף בבשר אינו חוצץ. כן נראה כוונת דברי הסמ"ג,
 ועיין בכסף משנה שחירץ שיש חילוק בין נסרך לאינו נסרך כמבואר דף כא ע"א

[שו"ע סעיף ט]

דמ' יבש שעל המכה. נ"ב משמעות מסקנת הב"י שצ"ל שעל גבי מכה ור"ל חוץ למכה סביב אבל מה שכנגד פי המכה הוי כמו שבתוך המכה וע"ש:

סדרי טהרה - שיורי טהרה סימן קצח ס"ק כג

(כג) יצא הריר מתוכה. הרב המחבר נמשך אחר הרא"ש [הלכות מקואות סימן כה] והטור [עמוד קפד] דסבירא להו דגליד שעל גבי המכה דין אחד יש לו עם ריבדא דכוסילתא, דתוך שלשה ימים אינו חוצץ. אבל לדעת הרמב"ם [מקואות ב, א] והראב"ד בספר בעלי הנפש [שער הטבילה סימן ב הלכה ח] והרשב"א בתורת הבית [בית ז שער ז לב, ב] בגליד שעל גבי המכה אין חילוק בין תוך שלשה ימים לאחר שלשה ימים, לעולם חוצץ, אלא שהרמב"ם [שם הלכה כ] מדמה שריטות ששרטה בבשרה לריבדא דכוסילתא, או שסבר דריבדא דכוסילתא היינו שריטות, וכמו שכתב בבית יוסף כאן [עמוד קפה ד"ה והרמב"ם], ועל זה חולק הראב"ד [השגות שם]. אבל בגלד שעל גבי המכה אף לדעת הרמב"ם אין חילוק בין תוך שלשה לאחר שלשה, אלא דבר הנראה לעינים הוא אם הגלידה או לאו, וכמו שכתב הראב"ד, הביאו בבית יוסף [שם]. וצריך עיון על המחבר שנמשך אחר הרא"ש והטור והניח דעת הרמב"ם וראב"ד והרשב"א, דהא לשיטות הרמב"ם והראב"ד והרשב"א בגליד שחוץ למכה אין חילוק בין תוך שלשה לאחר שלשה, ואיך סתם המחבר וכתב דתוך שלשה ימים אינו חוצץ ומשמע אפילו בגליד שחוץ למכה בעי שלשה ימים, וזה אינו לדעת הפוסקים הנ"ל:

ובדברי הטור ובית יוסף צ"ע, שכתב [טור עמוד קפה] וז"ל, והראב"ד כתב דגליד שעל גבי המכה אפילו אחר שלשה ימים אינו חוצץ, וכן לפלוג שבעין אפילו יבש, והכחול אפילו שעל גבי העין אינו חוצץ, ואדוני אבי הרא"ש לא כתב כן. וכתב על זה הבית יוסף [עמוד קפו ד"ה ומכל], מה שכתב רבינו בשם הראב"ד דגליד שעל גבי המכה אינו חוצץ, נראה שאין כן דעת הרמב"ם, שלא כתב גבי במה דברים אמורים אלא שרט ולא גליד וכו', וכן נראה מדברי הרשב"א וכו', עכ"ל, דהא מבואר דסבירא ליה דהראב"ד סבר דאינו חוצץ אפילו בגליד שחוץ למכה, וכן מוכח מהטור, שאם לא כן איך כתב שהרא"ש חולק על הראב"ד, דהא אף הרא"ש מתיר בגליד שתוך המכה, אלא ודאי סבירא ליה דהראב"ד מתיר בחוץ למכה:

וקשה דהא אף הראב"ד סבירא ליה הכי, ולא כתב דלית הלכתא אלא בהני תלת וריבדא דכוסילתא חד מנייהו, אבל בגליד שעל גבי המכה דהיינו חוץ למכה אף הראב"ד סובר דחוצץ אפילו לבעלה, שהרי כתב בספר בעלי הנפש [שם] הביאו בית יוסף [שם דיבור ראשון] וז"ל, ולית הלכתא ככל הני שמעתתא על ג' שמעתתא קמייתא קאמר, דאינון ריבדא דכוסילתא וכו', אלא כסתמא דמתניתין דגלד שעל המכה אינו חוצץ כלל, לא שנא דכוסילתא ולא שנא דשאר מכה, ולא שנא בגו תלתא ולא שנא בתר תלתא, ולפלוג שבעין נמי סתמא קאמר במתניתין לא שנא לח ולא שנא יבש וכו', עכ"ל. הרי שלא מפיך בר מהלכתא אלא ריבדא דכוסילתא לפי שהוא מדמה אותו לגלד שעל המכה דתניא במתניתין דלא חייץ, אבל בגלד שעל גבי המכה ודאי דחייץ, כסתם מתניתין דהתם. וכן מבואר עוד שם בהדיא דסבירא ליה דגלד שחוץ למכה חוצץ, עיין שם, ואיך כתב הטור דהראב"ד סבירא ליה דאינו חוצץ. ותמה אני על האחרונים ז"ל שלא העירו בזה:

תו קשיא לי במה שכתב הטור ואדוני אבי לא כתב כן, משמע דרא"ש חולק לדינא על כל דברי הראב"ד, דהיינו אף אלפלוג שבעין, ובאמת לדינא אין מחלוקת ביניהם בלפלוג שבתוך העין, דאף דהראב"ד תפס הגירסא ולית הלכתא וכו', ואם כן אין הלכה כמר עוקבא בלפלוג שבעין, מכל מקום הא איהו פירש [שם] דמר עוקבא על לפלוג שבתוך העין קאי, וכמו שכתב דמשום הכי נדחו דברי מר עוקבא מהלכתא משום דמתניתין סתמא קתני לא שנא לח ולא שנא יבש דאינו חוצץ בתוך העין, אבל בחוץ לעין לא איירי מר עוקבא, ודאי דחוצץ וכסתם מתניתין. והרא"ש, אף דלא גרס כן בגמרא מכל מקום הא איהו נמי סבירא ליה [הלכות מקואות סימן כה] דבתוך העין בין לח ובין יבש אינו חוצץ, וכמו שכתב הטור בשמו, ומר עוקבא לא אמר אלא בחוץ לעין, אם כן אף דהלכתא דיני חציצה

כמר עוקבא מכל מקום בלפלוף שבתוך העין אף למר עוקבא אינו חוצץ, ואם כן בזה שוין הן הראב"ד והרא"ש. ואדרבה בחוץ לעין נראה דהראב"ד מחמיר יותר מן הרא"ש דסבירא ליה אף בלח חוצץ, וכמו שכתבתי לעיל, ואלו להרא"ש אינו חוצץ אלא ביבש, ומלשון הטור משמע שהרא"ש החמיר יותר בלפלוף שבעין, והא ליתא, ויש ליישב:

ומעתה מה שכתב הש"ך שהבאתי לעיל [ס"ק כא] דדעת הראב"ד והרשב"א והרמב"ם ור"ת והסמ"ג ושאר כמה גאונים דחציצה זו וכן דסעיף ח' וט' אינו אלא לטהרות וכו', מה דכילל גם האי דסעיף ט' לדעתם דלא נאמרו אלא לטהרות, ליתא להאי כללא, **דהאי דסעיף זה הוא גלד שעל גבי מכה, ובהא לכולי עלמא אף לבעלה נאמר**, וכמו שכתבתי לעיל דמבואר להדיא בהראב"ד דסובר כן, וגם הרמב"ם והרשב"א סברי הכי וכמו שכתב בבית יוסף, ואף דעת ר"ת וסמ"ג כן, וכמבואר בתוספות [נדה] דף ס"ז [ע"א ד"ה פתחה] דסבירא ליה לר"ת דכל הני דתני במתניתין דמקואות דחוצצין מיירי אף לבעלה, ועל כרחק דסבירא להו דשאני ריבדא דכוסילתא מגלד שעל גבי המכה, דאף דריבדא דכוסילתא אינו חוצץ לבעלה מכל מקום גלד שעל גבי המכה חוצץ:

מיהו דברי הטור והש"ך אפשר ליישב על פי מה שכתב בבית יוסף [עמוד קפה ד"ה ומכל] וז"ל, מכל מקום מדברי הרמב"ם והראב"ד למדנו שהגירסא הנכונה במתניתין דאין חוצצין היא כספרים דגרסינן **שעל המכה, ור"ל שהוא מכוון כנגד פי המכה ואינו מתפשט לא לכאן ולא לכאן**, דזו גלד שהעלתה המכה שכתב הרמב"ם דאינו חוצץ, כלומר שהעלתה המכה כנגדה בכיוון, דאלו נתפשטה חוץ למכה היינו גלד שעל גבי המכה דחוצץ, עכ"ל, וכן כתב הב"ח [עמוד קפה ד"ה אבל]. וכל זה לשיטת הרמב"ם והראב"ד, אבל מן הרא"ש נראה שגורס במתניתין דאין חוצצין כספרים דגרסי **גלד שבמכה**, וכן הוא בהדיא הגירסא ברא"ש פרק התינוקות [שם סימן כו], משום הכי סבירא ליה דוקא ריר שבתוכה אינו חוצץ, אבל כשיצא מתוכה ונעשה גלד על המכה, אף על פי שהוא מכוון נגד פי המכה אפילו הכי חוצץ אם הוא אחר שלשה ימים:

ולפי זה הא שכתב הטור דהראב"ד כתב דגלד שעל גבי המכה אפילו אחר שלשה ימים אינו חוצץ, ר"ל דהראב"ד מתיר כשנתפשט גם חוץ למכה, **דזה אינו, דליכא מאן דשריא בהא**, וכמו שכתבתי לעיל, אלא דמה שכתב הטור על גבי המכה ר"ל מכוון נגד פי המכה, אף על גב דהרמב"ם קרי על גבי המכה כשנתפשט גם חוץ למכה, מכל מקום הטור לא קרי לה על גבי המכה אלא כשהוא מכוון נגד פי המכה. וכן נראה מהשגות הראב"ד שהביא בית יוסף גבי שריטות דקרי ליה מכוון נגד פי המכה על גבי מכה, ובהא שפיר מחולק הרא"ש עם הראב"ד ז"ל, דלרא"ש אינו חוצץ אלא כל זמן שלא יצא מתוכה אבל בשיצא מתוכה אף על פי שהוא מכוון נגד פי המכה ולא נתפשטה לכאן ולכאן הרי זה חוצץ אחר שלשה ימים. אף על פי שאין מחלוקת זו שבין הרא"ש והראב"ד תליה בגירסא אם גרסינן ולית הלכתא וכו' או לאו, אלא בפירוש המשנה ובגירסא אם גרסינן שעל המכה או שבמכה, סוף סוף מחולק הרא"ש, וכן מוכח דהא ריבדא דכוסילתא מכוון נגד פי המכה וכמבואר בבעלי הנפש אפילו הכי כתב הרא"ש שהוא חוץ למכה:

ולפי זה יש ליישב גם לדברי הש"ך במה שכתב דגדולי הראשונים חולקים אהיה דסעיף ט', ר"ל במה שכתב השלחן ערוך יצא הריר מתוכו הרי זה חוצץ, ומשמע אפילו מכוון נגד פי המכה, וכדעת הרא"ש, אהא כתב דהגדולים חולקים על זה וסבירא להו דלא איתמר אלא לטהרות, והיינו כמו ריבדא דכוסילתא שהוא על המכה ומכוון נגד פי המכה דחוצץ לטהרות, אבל לא לבעלה:

אבל מכל מקום דברי הבית יוסף צ"ע גדול, שכתב [עמוד קפו ד"ה ומכל מקום] דמה שכתב הטור בשם הראב"ד דגלד שעל גבי המכה אינו חוצץ אפילו אחר שלשה ימים, שאין כן דעת הרמב"ם והרשב"א, על כרחק סבירא ליה דמה שכתב הטור בשם הראב"ד דאינו חוצץ מיירי אפילו בנתפשט גם חוץ לפי המכה, דאם לא כן לא היה כותב שהרמב"ם והרשב"א חולקים על הראב"ד, דבכנגד פי המכה אף הרמב"ם והרשב"א סבירא להו דאינו חוצץ, ולא סבירא להו דחוצץ אלא בנתפשט חוץ למכה, על כרחק שהבין בדעת הטור דסבירא ליה שהראב"ד מתיר אף בנתפשט חוץ למכה, וכמו שמסיק הבית יוסף באותו דיבור וז"ל, כבר נתבאר דגלד שעל גבי המכה פירושו חוץ למכה, והא ודאי ליתא לדעת הראב"ד, וכמו שכתבתי לעיל:

אמנם נראה דמ"ש הטור בשם הראב"ד דגלד אפילו שעל גבי מכה אינו חונף, ודאי דכן הוא דעת הראב"ד, דהגם דצבעה"נ לא הזכיר רק גלד שעל המכה כדקמני במחני' ולא הזכיר גלד שע"ג מכה, אמנם בהשגות פ"ב דמקואות כתב בהדיא דדוקא חוץ למכה אבל ע"ג מכה אינו מקפיד ע"ש, הנה מבואר שחילק בין חוץ למכה ובין על גבי מכה. ולפי"ז ו"ל לדעת הצ"י דעל גבי מכה פירושו חוץ למכה היינו שאינו מכוון נגד פי המכה ממש רק שנתפשט חוץ מכנגד פי המכה, אך עכ"ז הגליד הוא על מכה. וחוץ למכה פירושו הוא שנתפשט הגליד על הבשר הבריא, וס"ל להראב"ד דמ"ש במחני' דגליד שחוץ למכה חונף היינו שנתפשט לגמרי ממקום המכה על מקום הבשר שאין שם מכה, אבל כל שהוא על המכה הגם שאינו נגד פי המכה קרינן ליה גליד שעל המכה ואינו חונף. טעמו בזה נראה שהוא כעין מ"ש המרדכי בשבועות בשם ר"י שכחצ צענין הגלד שעל פי המכה, דאפילו אם ינטער אם יסיר הגלד מע"ג המכה או אצבעועות שחין שאין דעתו להסיר עמה וקרוי אינו מקפיד, מ"מ רגילות הוא להסיר הכל כו' ע"ש. והציאו הצ"י כאן וכחצ שכן פסקו סמ"ג וסה"ת ע"ש. הנה מבואר דאם אין דעתו להסירו מעל גבי המכה מפאת שינטער כשיסירו מקרי אינו מקפיד וא"ל להסירו משורש הדין, וזהו ג"כ דעת הראב"ד הנ"ל, וע"כ ס"ל דעל גבי מכה אינו חונף דאינו מקפיד להסיר הגלד מעל מקום המכה מפאת שינטער אם ידחוק שם במקום המכה להסיר הגלד, אבל אם נתפשט הגלד חוץ למכה על הבשר הבריא הוא מקפיד להסירו וע"כ הוא חונף. וזהו שכחצ הראב"ד בהשגות אבל ע"ג מכה אינו מקפיד ע"ש, מבואר דטעמו הוא כנ"ל דהגם דיבש הוא עכ"ז אינו חונף מפאת שאינו מקפיד להסירו כנ"ל.

יא קליעות שערות. היינו מה שקורין בלשון אשכנז מארע"פ או מארלאקין ובלשון פולין ורוסין קאלטינג'ס, וכן הוא בדרישה (ס"ג) ובמעדני מלך סוף דף שט"ו (דברי תמוזות על ר"ש ה' מקואות ס' כו ס"ק ק"א): ז יב אינו חוצץ, ואין חילוק בנאן בין מוך שלשה ימים או לאחר שלשה ימים, וכן כתבו צ"ח יוסף (ד"ה והרמב"ם חילק) והדרישה (פרישה ס"ק יב), ועיקר, דלא כהצ"ח (ס"ח ד"ה והרמב"ם): יג ואם הוא יבש חוצץ בו. ודעת הראב"ד (בעלי הנפש שער הטבילה) והראש"ם (תוס' הקל"ב כ"ו ס"ו) והרמב"ם (מקואות פ"ב הכ"ב) ורבינו תם (מ"ה סו. ד"ה

ז (יא) ולפ"ז שבעין ב'. זה ללא כדברי הטור, שהקיל בעין לגמרי, ובחוק ענין חילק בין לא לביש: ח (יב) ואם היתה פותחת בו. פירוש, שמנהגה כך. וכן משמע לשון הטור שכתב, נפתחות, דהיינו

הגם: [י"ג] [י"ד] ואותן שיש להן כמין יא קליעות שערות (ה) דבוקות זו בזו, י' ונעשין צלילה על ידי שד וסכנה להסירם, (י) לא חייבי (מרדכי הלכות מ"ה שבעות פ"ב רמז משנה) בשם ראב"ה (ס' תמקל) ונאגור (ס' אלף ט) ובהגהות שער דורא (ה' מ"ה ס' יב):

ז * [י"ד] ולפ"ז (פירוש, צואת העין (ר"ש מקואות פ"ט מ"ג) שחורץ לעין חוצץ יא אפילו הוא לח, (יא) ולפ"ז (שבעין יב אינו חוצץ, יג יא ואם היה יבש יב חוצץ, יוהא שהתחיל להוריק (כן דעת התוספות (מ"ה סו. ד"ה לפ"ז) וסמ"ג (לאוין ק"ה) בשם רבינו תם, ורמב"ם (מקואות פ"ב ה"א, יד, כ):

ח י' כחול שבעין אינו חוצץ, ושחורץ לעין חוצץ. (יב) ואם היתה פותחת ועוצמת (פירוש, וסוגרת (רש"י ישיה לג טו)) עיניה [י"ג] תדיר, אף שחורץ לעין אינו חוצץ:

בדחוספתא איתא דחוצץ, וכן בש"ס, דוקא לטהרות אבל לצעלה לא, וכן כתב הרמב"ם וכן עיקר, וכן הסכימו רוב הפוסקים, גרסין וליה הלכתא כו', עכ"ל. ובצ"ח יוסף (ד"ה ואדוני אבי) כתב עליו, נראה שהוא סובר דהא דקאמר וליה הלכתא ככל הני שמעמחא, לא קאי אלפלוג שבעין כו', ואיני יודע מי הכריחו לכך כו'. ולימא, דקאי אלפלוג שבעין. ומה שכתב דלפלוג שחורץ לעין חוצץ, היינו דכולי עלמא מודו בזה, משום דנחא לא מיירי מר עוקבא, ופשיטא דחוצץ לכולי עלמא, וכן כתב הבית יוסף גופיה בסוף ד"ה והראב"ד כתב דגלגל כו', חוה לשוני, ומיהו כל זה בלפלוג שחורץ לעין, דאילו שחורץ לעין, לא איירי צ"ח מר עוקבא, ואף לצעלה חוצץ לדברי הכל ועל פי הפירוש דלעיל, עכ"ל. ומה שכתב רבינו ירושם יבש דוקא, קאי בשמעת הסמ"ג והמרדכי דסבירא להו הכי, עיין שם. מכל מקום משמע דסבירא ליה לרבינו ירושם דחוצץ העין אפילו יבש אינו חוצץ, וכן האגודה ושא"ר פוסקים הביאו דעת הגאונים אלו שמחירין לצעלה. מיהו כתבו רבי אליעזר ממין (יראם ס' טו) והסמ"ג (שם) והמרדכי (שבעות פ"ב רמז משנה), דאפילו מאן דאמר דוקא לטהרות, מכל מקום צריך ליזהר לצעלה לכתחילה בכל דבר, וכן משמע בדמא דוכחי דלצעלה לכתחילה כטוהרות דמי, ועיין לעיל סימן קצ"א ס"ק ג' (ופשוט הוא דלכתחילה צריך ליזהר דכתב הרב לעיל סעיף א'). ואפשר, שגם הרא"ש (ה' מקואות ס' לה) שכתב ויכול להסמיר כפירוש רש"י (ספר הפרדס ס' רעג), לכתחילה קאמר. ומכל מקום נראה דהיכא דאפשר שחוצץ שנים, יש להסמיר, אבל היכא דלא אפשר, ודאי כדאי הס כל הך רבנאמא למסוך עליהם שפסקו דלטהרות דוקא איתמר ולא לצעלה, וגם המחבר גופיה הביא סברתם לקמן סעיף (ל"ד) [ל"ה] ול"ט, עיין שם, ועיין בבית יוסף (ד"ה והראב"ד כתב): ח יד בחוצץ בו. לשון בעל הלכות גדולות דף פ"ה ריש ע"ב (ס' מה), וכי טבלה לא מישוף משחא ולא תכחול עיניה, דאמר שמואל (מ"ה סו.) כוחלת אם לרפואה הרי זה חוצץ, ואם נשכח שחוצץ עיניה

ביאור הגר"א

בדחוספתא (מקואות פ"ו ה"ד), הביאה הר"ש (מקואות פ"ח מ"ה) ורא"ש (ס' ה' מקואות ס' ה) ושאר פוסקים. וצריך עיון למה פסק כרבי שמעון שחוצץ, והלא קיימא לן דאין הלכה כמותו אלא צ"ח דברים, כמו שזכרנו בפ"ד דחולין (ס"ה), ואפשר שפסק דרבי שמעון שחוצץ מפני דברי תמוזות, וצ"ע: [יג] ודאיתא שיש א"ח בו. כ"ל סעיף ה' דשמי שערות א"ח חוצץ, ועוד כיון דאי אפשר להסירן היינו רביתיה, כמו שכתבנו בפ"ד ח' דבמות (פ"ה) בעובד"ל. וכן בל"ט מנהג בדחוספתא (מקואות פ"ו ה"ה) והביאה הר"ש בפ"ד דמקואות מנהג' א' כל דיום הכלים שחוצץ מדין כו' שלא כדקדוקי, וטעמא, דשלא כדרכן עמדי להסירן. מרדכי בסוף הלכות מ"ה (שבעות פ"ב רמז משנה) עיי"ש: ז [יד] ולפ"ז ב'. עיין מוס' (מ"ה) ס"ו א' ד"ה לפ"ז כ"ל:

כל דיות הכלים שהכניס כדרכן הרי אלו אין חוצצין וכו', הכניסן שלא כדרכן הרי אלו חוצצין. ואינה מניחתו להיות יבש, אבל לפ"ז חוצץ חוצץ, והכי משמע במסכת מקואות פ"ק ט' (מ"ב) דבי' אלו חוצצין. קמ"ל לפ"ז שחורץ לעין, וגבי 'שחורץ חוצץ' קמ"ל לפ"ז שבעין, ולא מפליג בין לח ליבש אלא בין חוצץ לעין לחוצץ.

פתיחת תשובה

ו (ה) דבוקות זו בזו. עיין בתשובת אדוני אבי זקני פנים מאירות חלק ב' סימן (קמ"ו) [קמ"ז] שכתב, דהבא מיירי אפילו אם רוב שערות דבוקות, ולהכי חוצץ המרדכי (שבעות פ"ב רמז משנה) לאהדורי אטעמא אחרינא, ולא כתב טעם מפני שאין מקפיד. וכתב עוד, באשה שחלתה ואמרו הרופאים שאין תקנה אלא אם כן תעשה מארלאקין, ואי אפשר לעשות אם לא שמפזרים בראשה סמים כחוששים כמו קמח ועל ידי זה השערות מסתבכים, וכשמדיחים במים הסמים הנ"ל, אי אפשר לשערות להסתבק, והחולי חוזר וניעור, דיש לפקפק אם תוכל לטבול כן, דשני טעמים הראשונים שבמרדכי לא שייכי אלא באותן קליעות הנעשים מן השערות עצמן, אבל לא בזה שנעשים על ידי דבר אחר. וגם השני טעמים אחרים יש לפקפק בנדון שלפנינו. והעלה, דאין להקל אלא אם כן נשאר רוב שערותיה שלא נקלעו, דאז הוי מיעוט שאינו מקפיד, ולא חייצי אלא מדרבנן, סמכין שפיר ארופא מומחה שאומר שיעלה לה רפואה על ידי זה והוי רבייה, אבל לעשות לה

* שקורין מארלאקין או קאלטינג'ס: (סו) שם במשנה ב' פ"ק ט' דמקואות: ח מקואות (ד"ה לנטיף) אמרנו דמר עוקבא, מ"ה דף ס"ו ע"א: (ט) שם במשנה: (י) שם במשנה דמר עוקבא: (כ) שם במשנה: (ל) מירמל דשמואל שם (מ"ה סו.):

הגהות וצינונים

ד (פתחי תשובה סקיד) עיין גליון מהרש"א.

חידושי רמב"א

ז (ש"ס) ולפ"ז שחורץ לעין. לפ"ז יבש שחורץ חוצץ, לא יתנה מורה למלאכי השרת, ומה שהוא כחול טהור, אפילו ראוי לביאח מים לא נשאל, אלא במקום שרובו לטוהר מתגלה לעינים, כגון מוך עין ויבש הסמירס וקמטיס. ויכול ליזהר מזה על שפת החוטם בפנים שלא יהיה בו לפ"ז יבש, אבל בחלל הפנים, פשיטא שאינו מעכב, והמתמיד לא מקפיד אלא צואת החוטם, ואין צוהר אלא צואת חלל, לאפוקי הדיוקנה בגובה החוטם או בחלל בפנים שאינה צואת עיניו, עד כאן לשון תשובת מנחם שוריה סימן ק"י: (ש"ך סי' יו) ואיני יודע מי הבריהו דב"ד. דברי הבית יוסף (ד"ה והראב"ד כתב) תמוזות, דמין דרבינו ירושם (מ"ה) ס' סבירא ליה דלא קאי אלפלוג, אלא כן מה דכתב צ"ח חוצץ לעין, על כרחך דסבירא ליה כהרא"ש (ה' מקואות ס' ה) דמר עוקבא (מ"ה סו.) קאי על מוך לעין, כמו שכתב הבית יוסף ד"ה (שחורץ) [שחורץ] לעין וכו', וכן נראה מדברי רבינו ירושם וכו', ואם כן מה הקשה הבית יוסף דף ש"ח י"ד מה הכריחו לכן, ה"ל מר עוקבא שיהיה מר עין, קולא, דמחוק לעין יבש, ואף ש"ך דקאי רק לטהרות:

באר היטב

ז [יג] שבעין. ואין חילוק בנאן בין מוך שלשה ימים או לאחר שלשה ימים. כן כתבו צ"ח יוסף והדרישה, ודלא כב"ם, עד כאן לשון הש"ך (ס"ק יב), ונראה, שגם הש"ך (ס"ק יג), ונראה, דהיינו היכא דאפשר שמתגלה שנים י' להחמיר, אבל היכא דלא אפשר, ודאי כדאי הס רוב גדולי הפוסקים למסוך עליהם שפסקו לצעלה, וגם המחבר גופיה הביא סברתם לקמן סעיף (ל"ד) [ל"ה] ול"ט, עיין שם, ועיין בבית יוסף, עכ"ל: ח [יג] תדיר. פירוש, שמנהג כן. וכתב צ"ח (ס' מה), ומהו צוה יסראל עמלמן שאין סמך שכן נשמת טבילה כל עיקר:

יז (יז) שרוב בני אומנות בו'. צנית יוסף סוף סימן זה (ד"ה כתב הרוקח) כתב בשם הרוקח (פי' שני) וזה לשונו, נראה, אם אשה נגעה ביורה או בקדירה ונתפחמה בצער מעט, זה אינו קפידא, אף על פי שמעט נדבק בצער, עכ"ל. ומעט זה דנתי להחיר באשה שטבלה ומלאה במקום אחד בגופה

שחורית במקום שנגעה בכותלי בית המרחץ שהיו שחורים מחמת עשן המרחץ, שאינה צריכה טבילה שנית, דמיא להא שזכרנו, והוא קל וחומר, דהא ידיה צריכין להיות נקיות יותר מגופה שידיה מגולות תמיד והיא מקפדת על נקיותם יותר מגופה. ולא דמיא לדיו שחוף כמו שכתב

ריש סעיף ט"ו, דהתם ממש של דיו חולצת, מה שאין כן במראה שחורית זה, שאינו אלא לכלוך בעלמא, וכיוצא בזה כתב בית יוסף (ד"ה נגע) בשם הרשב"א (תוה"ב הקצר ב"ו ש"ו) לחלק בין נגע לדיו. כן נראה לי: יח (יח) צואה

שתחת הצפורן בו'. צטור סיים אחר זה, ומיהו אין דרך בני אדם להקפיד בזה, הילכך מי שאינו מקפיד אינו חוף, עכ"ל. וכתב בית יוסף (ד"ה ומיהו) דקאי גם אצנף, ותמה בית יוסף, דהיאך פסק לחלק בזה ובמשנה (מקואות פ"ט מ"ב, ד)

לא חילקו, ועל כן לא הביאו כאן בשו"ע. ורמ"א דדרכי משה (סק"ו) פירש, דהטור מייירי בענין שהוא דבר מועט מאד שאין מקפידין עליו, וכמו שכתבו סמ"ג (לאין קיא)

וסמ"ק (פי' רג) בשם רבינו חס, דאפילו לואה וצנף, אם יש ממנו כל כך מיעוט שאין מקפידין, מיעוטו שאינו מקפיד אינו חוף, עכ"ל: (יט) ש"א בנגד הברשר חוצצין. כתב בית יוסף (ד"ה ולפי שאין) בשם סמ"ג (לאין קיא) בשם רבינו חס, שזה דוקא צטיט

להחמיר לטול כפרתהם בשעת טבילה, דשמא יש שם לואה הנדבקה, אבל ודאי לענין נטילה לא שייך האי חומרא לטול כפרתו בכל נטילה ונטילה. קצתו ודוק:

ביאור הגר"א

יד [טז] מיהו אם בו'. ממה שאמרו בסוף פרק קמא דטולין (ט:): מיא יקירי ושכני תחא כו"פ, ונזכרים ע"ה צ' דלי שהוא מלא רוקין כו"פ, ועיין רש"י שם (ד"ה כאלו לא טבל) ותוספות ד"ה דלי כו"פ. ועיין ש"ך (סק"ט): מ"ז [יז] דם בו'. מנחות כ"א א"פ: יז [יח] צבע בו'. וראה מפרוכת שהיה צבוע תכלת וארגמן כ"י (שמות כו א'), ומטבילין אותו, כמו שאמרו בסוף שקלים (פ"ט מ"ד), ועיין באר הגולה (אח"ל) פ"ח:

לחין אינן חוצצין, לא קשיא, הא דסריך הא דלא סריך. מ"ז. בפסוק: וצעית פרוכת ותולעת שני ושש משור' וגו'. מ"ז. במשנה: פרוכת שנטמאת בולד הטומאה מטבילין אותה בפנים וכו'. מ"ח. בבאר הגולה [בשם הרשב"א]: משום דאין מקפידין, ואדריבה חזירות הן ומחזרות אותם, ועוד, שאין שם משור' אלא מראיתו.

יד יט מיהו אם בו'. קאי גם אסעיף שלאחר זה כדליתא במרדכי שם (שנועות פ"ב רמז תשמח): מ"ז כ דם שנשרך בו'. שמתחיל להתייבש ולהדבק קצת, כשמתולס צו אצבע נמשך והולך חוט ממנו. רש"י במנחות דף כ"א ע"א (ד"ה דסריך). ומשמע דעיקר החילוק הוא בין נסרך או לא, אבל

אין חילוק בין נסרך בצער או בדבר אחר, וכן משמע בש"ס שם דמשני הא דסריך הא דלא סריך, ועיין שם. ובהלכות גדולות דף פ"ח ע"א (פי' מ"א) מלאחי, אמר רב וזו שאמרו חכמים דם לא אינו חוף, לא אמרו אלא בשלל נחבשל, אבל נחבשל באש, בין לא בין יש חוף, ע"כ. ואף שלא נמלא כן בש"ס שלנו, גם מדלא

משני הכי במנחות לא משמע הכי, מכל מקום דברי דה"ג דברי קבלה הם: יז בא וישער ראשן. אף על פי שחופה רוב השער או כולו, והרי הוא כגופו של שער שאינו חוף, והשער הוא כגופו של אדם. ועוד, שהמראה מן האצבע אין צו ממש. ואינו דומה לדיו שחוף, דהתם יש ממשות הדיו, כן כתבו רבינו ירוחם (נתיב טו) והרמב"ן (שו"ת המיוחס לרמב"ן סי' קנד) והרשב"א (תוה"ב הקצר ב"ו ש"ו):

יח כב צואה בו'. עיין צנית יוסף (ד"ה ומיהו) שמתמה על הרשב"א (תוה"ב הקצר ב"ו ש"ו) שדבריו סותרים זה את זה. וחילק בדוקק בין נטילה (בא"ח סימן קס"א סעיף א') לטבילה, עיין שם

שהאר"ך, ואחריו נמשך העטרת זהב (לגוש). ובספרי הוכחתי דלא קשה מידי, והוא דסבירא ליה להרשב"א והסמ"ג (לאין קיא) וסמ"ק (פי' רג) בשם רבינו חס דלואה שאינה נדבקה אינה חולצת כלל, והנדבקה חולצת שלא כנגד הבשר, וחסם לואה אינה נדבקה. אלא דקאמר דכיון דלואה נדבקה דומיא דצנף חולצת, נהגו הנשים

אבל ודאי לענין נטילה לא שייך האי חומרא לטול כפרתו בכל נטילה ונטילה. קצתו ודוק:

ביאור הגר"א המבואר

מב. בגמרא: ת"ר התמד עד שלא החמין משיקו במים וכו', אמר רבא לא שנו אלא שתמדו במים טהורים ונטמאו, אבל טמאים מעיקרא לא וכו', מאי שנו טמאין מעיקרא דלא דאמרינן אידיד דמאי יקירי שכני תחא ופירא קפי מלעיל ולא קסלקא להו השקא למיא, אי הכי טהורים ולבסוף נטמאו נמי. הרי אף שהפרי שבתמד לח הוא, הרי הוא חוצץ ומונע ביאת המים. מג. בברייתא: דלי שהוא מלא רוקין והטבילו כאילו לא טבל. מד. ברש"י ותוספות: שהרוק עב הוא וחוצץ בפני המים ואינו בטל במים. מה. בגמרא: אמר רב גידל אמר זעירי, דם בין לח בין יבש חוצץ. מיתבי, הדם וכו' יבשין חוצצין

מ"ז. במשנה: פרוכת שנטמאת בולד הטומאה מטבילין אותה בפנים וכו'. מ"ח. בבאר הגולה [בשם הרשב"א]: משום דאין מקפידין, ואדריבה חזירות הן ומחזרות אותם, ועוד, שאין שם משור' אלא מראיתו.

(ל) שם (מקואות פ"ט מ"ב): (ל) שם: (ל) תוספתא (מקואות פ"ו ה"ה), הביאה הרא"ש שם בפסקי י' דגדה (הל' מקואות סי' ט:): (ל) טור בשם הרמב"ם בפסקי צ' דמקואות (ה"ה) מהתוספתא פרק ו' (שם) (ורבינו ירוחם (נתיב טו), דלא כהטור). ומסיים שם, מפני שהם לכוון הפירות, פירוש, ודרך בני אדם להקפיד עליהם. כסף משנה שם: (ל) רמב"ם שם (מקואות פ"ב דין ב' ורבינו ירוחם (נתיב טו), מממלא דרב דמי"ב כדמפרש שם, מנחות דף כ"א ע"א. וצ"ע על הסמ"ג (פשי רמח): (ל) הרא"ש שם בפסקי י' דגדה (הל' מקואות סי' ט) וכן כתב הרשב"א (תוה"ב הקצר ב"ו ש"ו), משום דלחין מקפידות, ולא דגלה חזירות הן ומחזרות אותם, ועוד שאין שם ממש אלא מראיתו: (ל) מלא דנחשין דף ל"ח ע"ב: (ל) תוספתא (מקואות פ"ו ה"ה), הביאה הרא"ש שם (מקואות פ"ט מ"ד): (ל) שם במשנה דפרק ט' דמקואות:

הגהות וציונים

ט (באר הגולה אות לה) לפנינו: רב גידל אמר זעירי, ו (ולקוט) מפרשים בית הלל תוקן ע"פ הגמרא. יא ושיך ס"ח בב) בדפוס העפרון ותוקן ע"פ דפוס וילנא (תריס).

באר היטב

מ"ז [יח] שנשרך. שמתחיל להתייבש ולהדבק קצת, כשמתולס צו אצבע נמשך והולך חוט ממנו. רש"י (מנחות כ"א א"פ). ומשמע, דעיקר החילוק הוא בין נסרך או לא, אבל אין חילוק בין נסרך בצער או בדבר אחר. ובהלכות גדולות מלאחי זה לשונו, אמר רב וזו שאמרו חכמים דם לא אינו חוף, לא אמרו אלא בשלל נחבשל, אבל נחבשל באש, בין לא בין יש חוף, ע"כ. ואף שלא נמלא כן בש"ס שלנו, מכל מקום דברי דה"ג דברי קבלה הם, עד כאן לשון הש"ך (סק"ט): יז [יח] ראשן. אף על פי שחופה רוב השער או כולו, והרי הוא כגופו של שער שאינו חוף, ועוד, שהמראה מן האצבע אין צו ממש. ואינו דומה לדיו שחוף, דהתם יש ממשות הדיו. כן כתבו רבינו ירוחם (נתיב טו) והרמב"ן (שו"ת המיוחס לרמב"ן סי' קנד) והרשב"א (תוה"ב הקצר ב"ו ש"ו):

[יח] כב צואה בו'. כתב בית יוסף (ד"ה ומיהו) שמתמה על הרשב"א (תוה"ב הקצר ב"ו ש"ו) שדבריו סותרים זה את זה. וחילק בדוקק בין נטילה (בא"ח סימן קס"א סעיף א') לטבילה, עיין שם

סה. שם [טור עמוד רח] ממירמא הנ"ל [אות סג] בשם ר"ת וכן כתבו המוספות שם [סו, ב ד"ה] אשה; ראש הלכות מקואות סימן ג' בשמו ופירושו רבינו חננאל וגירסתו [ר"ף שבוש ו, ב; רמב"ם מקואות א, יא; ר"ן שבת כט, ב; רשב"א תורת הבית הארוך פ"ז ז שער ז לב, א וקבל לב, ב:]
סו. שם [נעויר] וכן כתב הרשב"א בחומת הבית [הקדק שם] ורבינו ירושם [נחמי כ"ח רב, ב] כלומר שם היא יודעת שטבלה כהוגן כשהיא ולא חיישין דלמא אנב ציעותמא לא טבלה שפיר ולא אדעתא:
סו. טור [עמוד רח] וכן כתב הרשב"א בחומת הבית [הקדק פ"ז ז שער ז לב, ב] ממירמא דרש לקיש נדה דף ק"ו ע"א:
סה. מוספות שם [ד"ה] וכמניקה ממשה ד' פרק ב' דנגעים, ופירושו עורכת טעורכת פת:
סה. כפירוש המוספות שם מזכירמא דמורת כהנים [פרשת חזיע פ"ד הלכה ג] וכן כתבו הר"ם [נגעים שם] והרשב"א [שם] והר"ם [נפירות] כמשה שם ושאר פוסקים [ר"ן שבוש ו, ב ד"ה] וליה הלכתא; סמ"ג לאין ק"א לה, ג:
ע. ב"י [עמוד רח] דיבור ראשון בפירוש דברי הטור [סס; רש"י נדה סו, א ד"ה] לא טביל; ראש הלכות מקואות סימן לה; ע. ערוך [שך ערך ב] וסמ"ג [שם] ורשב"א [ס"א] סימן יח ורמב"ם [מקואות ב, כג]:
עא. הרשב"א [נחשונה] [שם] בשם הראש"ד [נפלי] הנפש שער הטבילה סימן ב הלכה ט [וודעת רבאביד] חביא ב"י לעיל דף רכ"א [עמוד רח ד"ה כתב סמ"ג] וכן דעת הרבה פוסקים ועיי' תוספות דנדה דף ס"ז [ע"א ד"ה פתחה עיניה כ"י ופוסקים]:
עב. תשובת הרשב"א [ס"א] סימן תפ"ט] ולוה

ב"י [שם] בשם הר"ן [שבת כט, ב ד"ה] ודאמרין ועיד, וגם יד רוב הפוסקים מתירים לטבול דהיינו במקום טיט, כדאיתא בטור [עמוד רח] ופוסקים: מוח א"א שוחה בו. דכלל אלו שיערו חז"ל כשעשה כן יכולים המים לצא בכל מקומות גופה הגלויים הנריכים לציאת מים. ושאר מקומות נקראו בית הסתרים, שאין צריכין לציאת מים אלא צעין שיהו ראויים לציאת מים: ממו עלתה דה טבילה בו. ז"ע, דזה וכן הא דעלמה עיניה ציאת לקמן סעיף ל"ט דיש אומרים דעלתה לה טבילה, אינו אלא למאן דגריס בש"ס [נדה סו, א] ולית הלכתא ככל הני שמעתמא בו, אלא המחצר על כרחך לא צריכא ליה הכי, שהרי פסק לעיל סעיף ח' גבי כחול וסעיף ט' גבי דם שזממה שחוף, וזה אינו אלא למאן דלא גרס הכי בש"ס, דהא דהא חליא, וכדמוכת כלל הפוסקים וצ"י [עמוד רח ד"ה] ומ"ש יש ממירין, ע"ש, וכל"ע:
נ שפיר דמי. לשון בעל הלכות גדולות דף פ"ה ע"ב [סימן מא] עמוד תמ' ובדלא נפיש מיא למירמי צבו איתמא כולה קומתה, מיגדרא כבינתא ושפיר דמי. וכן כתבו שאר פוסקים: נא יש אומרים בו. צמעדי מלך דף ש"ח ע"א [דברי חמודות הלכות מקואות אות קלח] תמה מאי שנא מקפלה פיה דסתם וכתב [סעיף לה] דלא עלתה לה טבילה. ולא קשה מידי, דאפילו מאן דפלגי כאן מודה בקרנה שפתומיה דמתניתין [מקואות פ"ח משנה ה] היא, וכדאיתא בכלל הפוסקים. והחילוק כתב הר"ן [שבוש ו, ב ד"ה] ולית הלכתא [ח"ל], מאי שנא מקרנה שפתומיה דתנן כאילו לא טבלה, יש לומר דמי עזמה עיניה לא מעכבי קמטים כולי האי שיהי מעכבים מלצא בהן מים, עכ"ל, ומציאו ב"י לעיל גבי דין דגלד שעל המכה דף רכ"א ע"ב [עמוד קפ"ד ד"ה הקשה], וכן כתב הרא"ה בספר דק הבית דף קפ"ט ע"א [בית ז שער ז לב, א] ועזמה עיניה ציאת או פתחה ציאת אין לחוש לה, אלא בקריאת שפתייה לצד, עכ"ל. וכן מבואר בשאר פוסקים:

(ל"ו) בשאורגת בעומדין. כן הוא בגמרא [נדה סו, א] [א] אכל הטור [עמוד רח] כתב ממוסקת ויתם, ותמה ב"י [ד"ה אכל קשה] למה שינה מלשון הגמרא, דמוסק ויתם אמר בגמרא אכל איש, ומירך מה שמיך. ונראה לי דהטור נסתפק לו כיון דאיתא אכל נגעים [נגעים פ"ב משנה ד] כאורגת ציד ימינה, כמו שהציא ב"י [עמוד רח ד"ה] והר"ן [אם דוקא לימין צעין שיעור ולשמאל לא כלום או אורחא דמילתא נקט, על כן נקט שיעורא דפסיקא ליה גבי איש והכי נמי נאשה: (ל"ז) ואינה צריכה להרחיק בו. ב"י [עמוד רח ד"ה] ומ"ש ואינה [הקשה הא כבר נתן שיעור אחר, דהיינו טעורכת בו]. ונראה לי דהטור נגרר אחר לשון הגמרא [נדה סו, א] שאמר ריש לקיש לא תטבול אלא דרך גדילתה. פירוש, הילוכה, כדנתן [נגעים שם] האיש נראה כעודר ומוסק ויתם בו. והיינו דלענין נגעים אמרין שיעור ההוא לענין ראית כהן, הכי נמי לענין טבילה, אלא [דכיון] דלאו כל אדם צקי צהנך שיעורים היאך הם, נתן שיעור שישער כל אדם צענמו היאך מרוחקים איבריו קצת כדרך הילוכו, ואידי ואידי חד שיעורא. וכן נמי דעת הטור, שאחר שכתב השיעור הנזכר בגמרא, אמר שכיון שאין כל אדם יוכל לשער כזה יעשה לומר שצריך להרחיב הירכיים הרבה, וכן הרחקת הידים מן הגוף יהיה הרבה כדי שיצא מידי ספק, לזה אמר שאין צריך, אלא משער כפי שרגילה בשעת הילוכה. ומו"ח ז"ל [ב"י עמוד רח] דיבור ראשון פירש שצנשים שחנניות מיירי, שמגביהין ידיהן על צדיהן. ודך רחוקה היא שיתן התלמוד והפוסקים שיעורא על פי הנשים כאלה, שזה דרך צנות

לא תטבול במקום שיש חשש שיראוה בני אדם מפני שמתוך כך ממהרת לטבול ואינה מדרקדת בטבילה וימיהו בדיעבד עלתה לה טבילה:
סו [לח] לא תטבול בקומה זקופה מפני שיש מקומות שמתתרים בה ולא תשחה הרבה עד שירדבוקו סתריה זה בזה מוח אלא שוחה מעט עד שיהיו סתרי בית הערוה נראים בדרך שנראים [לח] בשעה שהיא עורבת ויהיה תחת רדיה נראה בדרך שנראה בשעה שמניקה את בנה ויהיה תחת בית השחי נראה בדרך שנראה (ל"ז) בשאורגת בעומדין (ל"ח) ואינה צריכה להרחיק ורבותיה זו מזו יותר מדאי וגם לא להרחיק ורעותיה מהגוף יותר מדאי אלא בדרך שהם בעת הילוכה [מא] ואם שינתה בגוף ששחתה ביותר או זקפה ביותר ע"כ ממו [מ] עלתה לה טבילה ע"כ (ל"ח) ויש מי שאומר שלא עלתה:
עב [מב] צריך שיהיה המקוה גבוה ממעל לטיבורה (ס) ורת לפחות:
עב [מג] יש מי שאומר שאף על פי שאין בגובה מי המקוה לעלות בהם כל גופה אלא אם כן פניה וגופה כבוישים בקרקע נ שפיר דמי: הגה ועיי' לקמן [א] סימן ר"א י"ב צדיני מקוה:
לח פ"א אינה צריכה לפתוח פיה כדי שיכנסו בה המים ע"כ ולא תקפוז אותה יותר מדאי ואם קפצה לא עלתה לה טבילה אלא ע"כ תשיך שפתותיה זו לזו דיבוק בינוני:
לח פ"א תעצים עיניה ביותר ולא תפתחם ביותר ואם עשתה כן ע"כ נא [מד] יש אומרים שלא עלתה לה טבילה:

ציון שגינה הכתוב [ישעיה ג, טו]: (ל"ח) ויש מי שאומר ש"א עלתה. [א] קשה לי למה יפסול צדיעצד, מאי שנא מסעיף ל' דאמרין מפני שהמים מקדימין, הכי נמי נימא הכא, דהא הקדימו המים לאותן קמטין קודם שנדבקו על ידי הזקיפה או השחיה הרבה. ויותר קשה לפי דעת הטור שאפילו צייט שצרגליה אינו חושש, כמו שזכרתי לעיל סעיף ל"ג [ס"ק לד]. ויש לומר דהכא יש חשש שידבקו עיניה על צדיהן. ולפי זה אם הכניסה עזמה עד צוארה צמים תחלה הוה טבילה צדיעצד בכל גווה. ונראה לי שנתן לכל אשה שחששה כן, שעל כל פנים יש צוה צד מעליותא אם תשחה הרבה ולא אדעתה:

הועתק על ידי אוצר החכמה

(מד) י"א שלא כו'. עתוס' ס"ז א' ד"ה פתחה כו' וכ' סמ"ג ומרדכי דאפי' לדעת תוס' ה"מ דיעבד אבל לכתחלה אפי' לבעלה ולדעת רש"י אפי' דיעבד נמי לא כמש"ש לא עלתה כו' ובזה תליא נמי פלוגתא דסל"ה ועב"י קע"ב ב' שכתב בזה כמה שיטות לגירסת תוס' אהי קאי האי ולית הלכתא וע"ל ס"ח וס"ט ועש"ך ס"ק מ"ט:

(ליקוט) י"א שלא כו'. עתוס' שם ד"ה פתחה כו' אבל ר"ת פירש כו' וכ"כ ברי"ף ופי' ראב"ד שלא קאי **אלא מריבדא דכוסילתא ולמטה** ועל הג' שמעתא ריבדא וליפלוג וכחול ולית הלכתא אלא מילתא דר' יוחנן עצמה כו' וז"ש וכדאר"ל האשה לא כו' ומביא ראיה על דר"י דהלכתא היא אבל הראשונות לא איתמר אלא לטהרות וז"ש חוצץ ואינו חוצץ ובשמעתא דר"י קאמר לא עלתה לה כו' אלמא באשה קמייירי והשומע שמע וטעה וקבעם גם לראשונות באשה וליתא אלא לפלוג ואפילו יבש וכחול אפילו ע"ג העין וריבדא אפילו לאחר ג' אינו חוצץ **[ובזה מתורץ כל קושיות רש"י בתוס' הנ"ל חדא כו' ועוד כו' ועוד כו' ועוד כו']** וטעמו של הראב"ד שפי' דוקא על הנך שלשה שלא הוזכר בהן לשון נקבה משא"כ בהנך כ"ש במילתיה דר' יוחנן דמילתיה דר"ל לסיועיה קאתי כמ"ש הראב"ד דמ"ש כי הא דר"ל כו' אין לו שחר למידחיה הנך מימרות דהא ר"ל לאחמורי קאתי אלא לסיועיה לר"י וכ"ד הרשב"א. אבל הרמב"ם פי' **דקאי מנתנה תבשיל לבנה ואילך** ואף אמילתא דר' יוחנן וחסר שם (בדברי הרמב"ם) תיבת לפלוג וכצ"ל שם שרטישן או לפלוג או כו' וכן סידר שם הנך כולו ביחד נדה כו' שרטה כו' וכן לפלוג כו' כחל כו' פתחה כו' בד"א כו' והנך דלעיל לא סידר שם וגירסת הרמב"ם היא דמפשלת קודם כלי חרס אחר טבלה ועלתה כו' ששם שייך מימרא זו ולכן פי' מנתנה תבשיל כי מנמל ולמעלה א"א דהא דנמל ודאי הילכתא מאבוא דשמואל כמו שהקשה רש"י הביאו בתוס' שם. **ודעת תוס' דקאי מכלי חרס ואילך וקאי נמי אף אר' יוחנן כנ"ל** ועתוס' ס"ו ב' ד"ה אם כו' ועוד אור"ת דההיא כו' והא דאמרינן בסוף שמעתין כו' ובד"ה פתחה כו' אבל ר"ת כו' אבל הנך חומרי דכ"ח כו' ופתחה כו' וכ"כ הרא"ש בסוף סל"ח. **וסמ"ג בשם הערוך הוסיף על דברי תוס' גם להא דר"ל ופי' דה"ק כי הא דר"ל כו' דודאי מילתיה לענין טהרות דהא נלמד מטומאת וטהרת נגעים ה"נ כולוהו מכ"ח ולמטה לענין טהרות.** ומ"מ כתב הרא"ש **שיש להחמיר כדברי רש"י** וכ"ד תוס' בד"ה פתחה הנ"ל וכן סתם בכמה מקומות בסי' זה ומ"ש כאן י"א הוא ולא בהנך משום דדעתו כדעת רי"ף וש"פ אלא דסמ"ג בשם רא"מ ומרדכי והג"מ כתבו **דאף לדעת רי"ף וסייעתו דווקא בדיעבד אבל לכתחלה אף לבעלה** ולכן בריבדא וליפלוג וכחול כ' כלשון הגמ' חוצץ ולכל חד כדאית ליה לכתחלה או דיעבד אבל בכ"ח ונמל אף לדעת הראב"ד עלתה בדיעבד כמש"ל סל"א וסל"ד דמשום ביעתותא ובושה אם יודעת בעצמה שטבלה שפיר שפיר דמי וכ"כ בת"ה **אבל כאן כ' י"א משום דעת הראב"ד הנ"ל ומ"ש בסל"ה ואם שינתה כו' הוא דעת סמ"ג והערוך** אבל כל הפוסקים חולקים עליהם כנ"ל והוא ויש מי שאומר שם **ומ"ש בסל"ח ואם קפצה לא כו' הוא לד"ה** כי מתני' היא וכמו שחילקה הפוסקים בין עצמה עיניה לשם אבל מה שסתם במפשלת (בסעיף מ"א) ונתנה תבשיל (בסוף סימן קצ"ט) שלא עלתה דבריו תמוהין ונמשך אחר הרמב"ם והטור בהעתקתו ולא נזכר להנ"ל ומ"ש בסל"ג י"א שלא כו' הוא ג"כ לדעת רש"י וכן לדעת ראב"ד אלא שהראב"ד אינו מסכים עמו בפי' אלא פי' כפי' תוס' וכן פירשו כל הגאונים והפוסקים וכמש"ל סל"א אלא דמ"מ הסכים עמו לדינא כמ"ש בספרו והביאו ב"י שחילק בין ההיא דהטביל את המטה לההיא דנמל דאדם שאני דנכנס לו בין אצבעותיו וכ"כ הר"נ [וכ"כ בת"ה ועוד כ' שי"א שה"ה לאדם וההיא דהכא בטיט שעל שפת הנהר ואפשר שז"ש רש"י בנדה שעוברות עליהן וע"ל סל"א ומש"ש]. וכ"כ הרא"ש בסל"ג ויש מחלקין בין אדם לכלים כו' אלא שחלק עליהם וכו' ומיהו לפי הטעם שהמים מקדמים אין לחלק והסכים לפי' תוס' הנ"ל וז"ש שם י"א כו' (ע"כ):

ופוסקים, וא"כ עדיין צ"ע בסברת הרא"ש ז"ל דמהני ריכוך לחטטים, ולקמן אבאר בעז"ה להלכה:

(ג) **דעת** הראב"ד בשער הטבילה דגלד שחנך למכה דחוצץ, היינו מה שמתפשט ברוחב חוץ לפי המכה, ושאמרו במ"ד דגלד שעל המכה לא חייץ היינו שעל פי המכה ממש ואידי ואידי ביבש איירי שזהו פ"י מלת גלד שנגלד ונתייבש דקרח וכפור נקרא בלשון ארמי גלד, [נומזה תשובה על דברי הר"ש והרא"ש שפירשו דגלד שבתוך המכה היינו ריר שבתוך המכה והוא לה, דא"כ למה קראו אותו בשם גלד והרי זה לא נגלד כלל לפי פירושם] אבל לח הרי תנינן בתוספתא דדם לח לא חייץ כמובא בר"ש, וכן בלפלוף חלקו במשנה בין חוץ לעין לתוך העין ואידי ביבש, ובש"ס הוסיפו בנדה ס"ז דלפלוף שבתוך העין יבש חוצץ, וכן בריבדא כו' דחוצץ לאחר ג"י מפני שנתייבש, אף שהוא ע"ג המכה, ודומה לדין גלד שעל המכה, ולכן אמרו ע"ז בש"ס ולית הלכתא ככל הני שמעתתא דמחמרי בלפלוף יבש תוך העין וכן גלד יבש שעל המכה רק כסתמא דמתניתין יע"ש. ולשיטה זו ודאי קשה דלמה דחו בש"ס המימרות דאמוראים מדברי ריש לקיש שם, והו"ל למפרך עליהו מסתמא דמתניתין. אך יש לומר שידעו בש"ס דיש לדחות דריבדא כו' אינו דומה לגלד, וכן בלפלוף יאמרו דאיירי במתניתין בלח, ולכן דחו זה ממימרא דר"ל, אבל עיקר הסמך דבמשנה סתמא קתני גלד שעל המכה ל"ש שאר מכה או ריבדא כו', וכן לפלוף סתמא קתני ל"ש לח ל"ש יבש וכ"נ מדברי הראב"ד שם למעיין היטב, ובס' האשכול סי' ס"ג הביא מקודם שיש שפירשו כפי' הר"ש והרא"ש הנ"ל והוא דחה זה ואסיק כדברי הראב"ד הנ"ל, ולדעה זו צריך לומר דמה שעל המכה לא חייץ אף ביבש הוא מפני שזה נקרא מיעוט שאינו מקפיד, דהאיש או האשה חסין לקלוף הגלד שלא יתקלקל המכה, ואף שמפני דוחק המכה סובלים זה ואלולי המכה היו רוצים להסיר, אפ"ה מאחר דכעת אינן מקפידים ע"ז לא חייץ, דמיקרי זה אינו מקפיד לשעתו, דכל הנשים שיש להן מכה לא יקפידו להסיר הגלד שעל המכה, ואף דבטבעת אמרינן דחייץ מפני שתסיר אותו בשעת לישנה כמש"ל להראב"ד, מ"מ התם לעולם דרכה להסירנו בשעת לישנה, משא"כ הכא אם לא תתרפא המכה לעולם לא תסיר הגלד שעליו, ואף שמסתמא עתידה להתרפאות, דמכה שנואש לרפאותה כתבתי לעיל דיש לומר דגם להר"ש והרא"ש לא חייץ מ"מ כמות שהיא עכשיו אם תהיה בגדר זה זמן רב לא תסירו, משא"כ גלד שחנך למכה אף שמצטער בהסיר אותה מגופה, מ"מ רובן סובלים צער ההסרה מפני קפידת נקיון גופה ורגילות להסיר את הגלד המתפשט חוץ למכה ולכן חייץ. והא דרטיה שעל המכה חוצץ וכן אגד שע"ג המכה אף שא"א לה להסיר כעת הרטיה וכן האגד כו', יש לומר דאגד שע"ג המכה שאינו דבר המודבק לגופה, חייץ מה"ת אף במיעוט שאינו מקפיד כמש"ל כ"פ, דהוי כאלו היה חלק מבשרה חוץ למים, וכזה יש לומר דגם ברטיה דאיירי ברטיה הנעשה ע"ג סמרטוט, והסמרטוט שעל המכה חייץ מה"ת אף במיעוט שאינו מקפיד, אך לעיל ספ"ח כתבתי דסתם רטיה איירי בדבר המודבק לגופה, ולכן לא חייץ בביה"ס לר"י בר"י כנ"ל, והאשכול בסי' ס"ג כתב וז"ל ורטיה שעל המכה חוצצת אפילו היא מעט, שרוב בנ"א מקפידים ואין מניחים רטיה עכ"ל, ויש להוסיף בזה דגם אם אי אפשר לה בלא רטיה, מ"מ לאו רטיה אחת היא תניח לעולם ע"ג המכה ואם תרגיש שזאת הרטיה אין בה כדי רפואה תסיר את הרטיה הזאת ותניח אחרת, לכן לא נקרא זה ענין הכרחי לומר דאינו מקפיד, דאינה מוכרחת לרטיה זו לעולם, וכן באגד שע"ג המכה וקשקשים

ואינו דומה לקלקי העשוי מאליו בראש, דאם אינו חש להסירה מוכח שאינו מקפיד עליה, משא"כ זה העושה בכוונה מקפיד הוא באמת ע"ז, רק יסבול מפני דוחק מחלתו, וסובר רבי שזה נקרא מקפיד, ור"י בר"י פליג מפני דאינו מצפה להסיר הקלקי, אך כבר כתבתי לעיל דרכים אחרים בתוספתא הזאת ושם עלה בידנו להיתר [ובפרט לפי מה שנבאר לפנינו בעז"ה דגם הך דגלד מיקרי אינו מקפיד לפ"ד גדולי רבותינו ז"ל]. והו' הנראה בדעת הר"ש ורא"ש ז"ל:

אוצר החכמה

(ב) **אך** מ"ש הרא"ש דאשה בעלת חטטין צריכה לחוף במים עד שיתרככו, ואחריו נמשכו בטוש"ע סעיף ט' צע"ג מנא ליה להרא"ש דריכוך מהני, הכי פסיקא לן דאם יתרככו יבא מים תתניהן על בשרה, והחוש מכחיש לזה דגם אם יתרככו החטטין וגלדי המכה, מ"מ המים לא יבאו לשם והרי המרדכי כתב בפ"ב דשבועות דהא דדיו ודם וחלב לחין אינן חוצצין, לאו משום דהמים באין בהם רק מפני דאינו מקפיד ע"ז והביא ראייה לזה יע"ש הובא דבריו ברמ"א סעיף י"ד. ואף שהתוס' בחולין כ"ו ע"ב ד"ה הכא כו' דחו דעה זו וסברי דלחים מחלחלי מיא עד לבשר, וכן הוא דעת רוב הפוסקים כמ"ש בש"ע סעיף י"ד וסעיף ט"ו, מ"מ הרי חזינן דאף בלחים איכא סברא לומר דלא יבאו המים שם, ואיך פסיקא ליה להרא"ש דעבור ריכוך החטטים יבאו לשם המים, ובסד"ט ס"ק כ"א כתב דהרא"ש למד מדין הגלד בתוך ג"י דנתקשה ונגלד קצת ואפ"ה סלקי להו מיא לדעתו שדומה דין הגלד להך דריבדא כו', ואין זה ניח דמאן לימא לן לדמות ריכוך ע"י המים להך דתוך ג"י, דשם אפשר עדיין הם צלולים ולחים כריר שבתוך המכה, משא"כ גלדיה וחטטיה שכבר נתקשו מזמן רב, איך יועיל הריכוך שיבא בהן מים מה שהוא נגד החוש, ולכן נראה שהרא"ש סמך על דברי רש"י ז"ל בנדה ס"ז שכתב על דין הריבדא דעד תלתא יומי לא חייצי וז"ל גלדן רך ומחובר והוי כגוף הבשר ולא חייצי עכ"ל, נראה שלא רצה רש"י לפרש דעד ג"י עדיין לח וצלול הוא ויבאו שם המים, דהחוש מכחיש זה דגם בתוך ג"י התחיל להתקשות קצת ונכסה מלמעלה על הבשר ולא יבאו לשם מים כלל, ולכן התחכם לפרש דכל שגלדן רך הוי כבשר ולא חייץ. אך טעם הדבר אינו מובן כ"כ מפני מה הוי כגוף הבשר. והיה אפשר לפרש ברש"י דתוך ג"י לא יקפיד להסירו והוי מיעוט שאינו מקפיד, משא"כ לאחר ג"י מקפיד הוא להסירה תיכף, ויעלה מזה דכל שאינו מקפיד עבור דוחק המכה מיקרי אינו מקפיד [וכמשי"ת לקמן לפ"ד הרבה מרבותינו ז"ל]. אך להרא"ש א"א לפרש כן וגם לשון רש"י אינו מורה כן. ולכן הנראה בסברת רש"י דכל גלד הרך נחשב כעור עצמי שעל גוף האדם, שאין הפרש בין אם יש עור טבעי עליו או גם בעלה עוד עור ע"י פצע וכדומה הכל נחשב מגוף האדם, וכן גלד הרך אף שעתיד הוא להסירו ממנו כשיתייבש, מ"מ עתה בעת לחותו נחשב כעור שעל גוף האדם מפני שמחובר ומדובק היטב לבשרו, [וזה דוקא בדם שיצא מגופו לא בדם המודבק עליו מבחוץ דלא נחשב כגופן] משא"כ כשמתקשה ומתייבש אז לא הוי מחובר ומדובק היטב ולא נחשב כבשרו וחייץ. ויש להסביר עוד דמה שמכסה המכה וכן בהתפשטותה חוצה לה להרא"ש כל זמן שלא נתייבש הרי הוא להגנה לכסות המכה ונחשב כעור עצמו, משא"כ אחר שנתייבש הרי הוא עתיד להקלף ואינו דומה לעור עצמי כי אין הגנה של דבר קשה מגין כעור הרך, ולכן אף כנגד פי המכה חייץ להרא"ש, ולכן דעת הרא"ש דאם ריכוך החטטים אז נחשבים כגלד הרך דמחובר ומדובק היטב, וכגופו הוא ולא חייץ אף אם לא יבאו לשם מים. אבל דברי רש"י ז"ל צ"ע בסברא הזאת וגם לא נמצא סברא זו בשום אחד ממפרשים

כו', ולכן נקרא זה מקפדת, וגם כי מדרך העולם להחליף רטיות וכן האגדים שע"ג המכה, משא"כ גלד שע"ג המכה לא תסירו לעולם כ"ז שלא תתרפא המכה, ונקרא אינו מקפיד לעת כזאת שמכתה אצלה, משא"כ גלד שחוץ למכה דרכו להסירו ולכן חייץ. עוד אפשר לומר דרטיה שעל המכה מקפדת להדיח בשעת רחיצתה לנקיון גופה, ואח"כ תתן שנית הרטיה כשתצטרך, משא"כ גלד שע"ג המכה לעולם לא תסירו כל עת שהמכה יתמיד עליה. והטור כתב בשם הראב"ד דגלד שע"ג המכה לא חייץ, וכונתו לגלד שעל פי המכה ממש, שלהראב"ד היינו הך דמ"ד דלא חייץ, ודינו שוה לריבדא כו' דאסיק בש"ס שם דלא חייץ וכסתם מתניתין, אבל גלד שחוץ למכה גם להראב"ד חייץ דהיינו הך דמתניתין, והב"י בטור דלהראב"ד גם גלד שחוץ למכה לא חייץ, וזה לא יתכן כלל דבהך דמשנתנו לכ"ע חייץ, רק להרא"ש היינו ע"ג פי המכה ממש חייץ בנתייבש כמש"ל, ולהראב"ד היינו בנתפשט חוץ למכה. אבל שע"ג פי המכה לא חייץ לדידיה ועסד"ט ס"ק כ"א שעמד ע"ז. היוצא מזה שדעת הראב"ד והאשכול בגלד שע"ג פי המכה נקרא מיעוט שאינו מקפיד, מפני דכל זמן היות לה המכה לא תסירו שמחמת דוחק המכה הוא, אפ"ה נקרא זה אינו מקפיד:

(ד) **והרמב"ם** כתב רפ"ב מה"מ אלו חוצצין באדם כו' וגלד שחוץ למכה והדם יבש שע"ג המכה והרטיה שעליה, ובה"ד כתב ואלו שאינן חוצצין כו' ולפלוג שבעין וגלד שהעלתה המכה כו'. והב"י חב"י בדעתו שגם הוא סובר כהראב"ד לחלק בין חוץ לפי המכה, ובין מה שע"ג פי המכה, וכן בלפלוף החילוק בין תוך העין לחוץ לעין. ועכ"ז לא הושוה לדעתו לגמרי דהרי להראב"ד אמרנו דגלד שע"ג המכה דומה להך דריבדא אחר ג"י, שלדעתו לא חייץ למסקנת הש"ס, ולגירסת הרי"ף דהך דריבדא חייץ לטהרות גם גלד שעל פי המכה חייץ לטהרות, ואילו הרמב"ם כתב בהל' כ' דין הריבדא כו' דחייץ לאחר ג"י, ונלדעתו שם כל שריטות שבבשרה דמיין לריבדא כו', והראב"ד חילק ביניהן יע"ש לטהרות ולא לבעלה וכדעת הר"ף דגריס הכי בש"ס דנדה ס"ז. ומעתה אם היה גלד שע"ג פי המכה דומה לריבדא כו' ושריטות לאחר ג"י, הו"ל לפסוק דגם גלד שהעלתה המכה שזכר בה"ד דחייץ ג"כ לטהרות לדעתו דריבדא חייץ לטהרות, וע"כ צריך לומר לדעתו דריבדא חמיר יותר מהך דגלד שע"ג פי המכה, מפני דיש שם סמיכות דם יותר ולכן חייץ לטהרות, משא"כ גלד שע"ג פי המכה. ומ"ש שם בה"כ גבי שריטות אחר ג"י מפני שהדם נקפא שם כגלד שע"ג המכה כו', צריכין לומר שכונתו דחמיר יותר מגלד שע"ג המכה ולכן חייץ לטהרות, אך לשונו דחוק מאד, וגם החילוק בין הריבדא לגלד שעל המכה הוא דחוק, דע"כ גם גלד שעל המכה יש שם דבר החוצץ, ואפ"ה אין אנו חוששים לזה מפני דנקרא אינו מקפיד כמש"ל, דכל עת היות המכה לא תסירו ולכן לא חייץ אף לטהרות, וא"כ למה בריבדא חייץ לטהרות, וצריך לומר באופן אחר קצת דריבדא כו' אחר ג"י אינה חוששת כ"כ להחזיק את הגלד, דלא יתקלקל המכה אם תסיר קרישת הדם ממנה ולכן החמירו בזה לטהרות. ומ"ש הרמב"ם רפ"ב שם דם יבש שע"ג המכה חוצץ, נזוה כגירסת הרא"ש בתוספתא דהר"ש גריס שם אינו חוצץ כמבואר בר"ש לקמן מ"ד וברא"ש סי' כ"ן צע"ג להרמב"ם מדוע יגרע דם יבש שע"ג פי המכה מגלד שעל פי המכה דלא חייץ לדעתו, וצריך לומר דדם יבש אינו שומר לפי המכה ותוכל להסירו, אך לגרסת הרא"ש בתוספתא כללה שם דם יבש עם כחול כו', והרי לדעתו כחול שע"ג העין אינו חוצץ לטהרות, וצ"ל שהיה לו גרסא אחרת ודוק.

וכ"ז הוא להבנת הב"י בהרמב"ם, אבל בעיני קרוב יותר לומר דגם הרמב"ם סובר כר"ש ורא"ש דגלד שע"ג פי המכה חייץ, דמה שאין רצונה להסירה מפני דוחק המכה נקרא זה מקפיד כמש"ל באות א', והא דגלד שעל המכה לא חייץ הרי כתב בלשונו גלד שהעלתה המכה, ונראה כונתו כדעת הר"ף בהשגות לבעה"ג שכתב דגלד שע"ג המכה הוא עור האדם שיבש מחמת המכה והוגלד לפיכך אינו חוצץ עכ"ל, וכן מורה לשון הרמב"ם בפירושו למתניתין שכתב הקליפה אשר תעלה כו', וא"כ לא איירינן כלל בגלדים הנעשים מדם וליחות המכה, דזה חייץ אף ע"ג פי המכה כהך דדם יבש שע"ג המכה, ורק המשנה איירי בקרום שהעלתה המכה דכן דרך המכה בעת תתחיל להתרפאות תעלה קרום, ואותו הקרום שעל פי המכה לא חייץ, משא"כ קרום המתפשט חוץ לפי המכה חייץ, דהרי עתידה להסיר זה הקרום העורף מה שמתפשט חוץ לפי המכה, ונקלף הוא מעור האדם כנראה בחוש ולכן חייץ וזה פי' נכון. אך יש לומר גם לפי' זה דגלד הנעשה מליחות המכה מה שעל פי המכה לא חייץ מפני שמקפדת מאד לא להסירו, ונקרא אינו מקפיד כדברי הראב"ד הנ"ל, ומשנתנו איירי בקרום הנעשים ע"ג המכה. אך צ"ע בפ"י זה דהרי לקמן במ"ד שהתחיל לחשוב לפלוף שבעין וגלד שעל המכה ושרץ לח כו' עד כשות של קטן לא טמא ולא מטמא. ונראה משטחיות המשנה דכל אלו שחשב מלפלוג שבעין עד כשות כו' לא טמא ולא מטמא, ואילו בקרום שעל המכה אסיק שם דטמא ומטמא, וגם מדברי הרמב"ם פ"א מה' טומאת מת ה"ד נראה שפי' כן דכל השנוים במשנה עד קרום שעל המכה לא טמא כו'. וא"כ מוכח דגלד שעל המכה ענין אחר הוא, וגם מה ששינתה המשנה בלשונו מן גלד שעל המכה לקרום שעל המכה מוכח ג"כ דענין אחר הוא וזה דלא כפי' הר"ף ז"ל. וצריך לומר לפ"ז דגלד שעל המכה הוא קרום שהעלתה המכה, ואינו עתיד להשאר שם לעולם רק נתקדם לשעתו, ולכן לא חייץ וגם לא טמא ומטמא, וקרום שעל המכה ענינו קרום שעתיד להשאר שם לעולם ולכן נחשב כגופו, ועדיין צ"ע בזה ואין לי הכרע חזק בכונת דברי הרמב"ם ז"ל:

(ה) **והנה** סדר דברי המשנה מוכיחים כדברי התוס' והרא"ש, דמה דגלד שעל המכה לא חייץ לא מפני דאינו מקפיד ע"ז, רק מפני דלח הוא ואינו חוצץ, דהרי במשנה ג' חשב באינן חוצצין קלקי הראש כו', וכל אלו שחשב שם אינן חוצצין מפני דאינו מקפיד, ובמשנה ד' חשב כל אלו דאינן חוצצין מפני דלחים הם והמים באים בהם כמבואר למעין בכל הנך שנמנו במ"ד, וא"כ כשחשב שם גם גלד שעל המכה, ע"כ דהטעם הוא דלח הוא והמים באים בהם, אבל מלת גלד כתבתי לעיל דאינו סובל כפי' הר"ש והרא"ש, דגלד משמע דבר הנקרש לא ריר לח מה שבתוך המכה, וזה יכריע יותר כפי' הראב"ד ז"ל, והגם שאין בנו כח להכריע בזה, מ"מ הדעת נותן דלפי מה שביארתי לעיל דענין המקפיד בדידה תליא מלתא לא בתר רוב העולם, וכמו שאין להשגיח על רוב אנשים כמו כן אין להשגיח על רוב הזמן, דאף שרוב זמני חיי האשה תקפיד על הסרת גלד ממכה, מ"מ מאחר שלעת הזאת כאשר המכה עליה רצונה בקיום הגלד נקרא זה אינו מקפיד, דבאלו הדברים אין לנו אלא מקומו ושעתו, דמאחר שזאת האשה לעת הזאת אינה מקפדת בטל לגבי גופה וכליתניהו דמי, וראיה לזה דהרי הסכימו כל הראשונים ז"ל לפסוק כר"ש שזורי דביה"ס בנשואה חוצץ, ובפנויה אינו חוצץ מפני שאינה מקפדת על קלקי ביה"ס או על לכלוכי ביה"ס, אף שפנויה גם היא מסתמא להנשא עומדת ואז תסיר הקלקי, אפ"ה מאחר דכעת אינה מקפדת מיקרי זה אינו מקפיד, וכן הדין בגלד שעל המכה, אף שיש לחלק

להסיר דוקא, ולא מהני ריכוך במים לכתחלה, אך היכא דמצטער להסיר לכתחלה תראה לרכך אותן במים כדברי הש"ע, ובדיעבד אם לא רככה אותן במים ולנה עם בעלה אין להצריכה טבילה שנית, ובאינה מצטערת להסיר צריכה טבילה שנית בזה, ואשה שיש לה חטטים בראשה דמצטערת מאד בהסרתן, ג"כ נראה כך דלכתחלה תרכך אותן במים, ובדיעבד גם אם לא רככה אותן במים עלתה לה טבילה. זהו הנראה להלכה בזה עפ"י דעת רוב הראשונים ז"ל:

(ו) ומזה אני אומר דגם ברטיה שעל המכה דחייץ לכ"ע הרי בארתי הטעם מפני שדרכן גם בעת התמדת מכתה להחליף את הרטיה, ולכן נראה שזה דוקא בממשות הרטיה הנדבקה ממעל, אבל לכלוכי הרטיה הנשאר ע"ג המכה ואין שם ממשות רק דביקת לחיות של הרטיה, וכן בסכה שמן ע"ג המכה שבא לפני כ"פ אשר מסרכת השמן נתעבה קצת סרכת השמן ונעשה כגליל, וא"א לה להדיח את הלכלוך עד שתתפרא מכתה, נראה דאין לדחות הטבילה עבור זה, דמאחר שבארנו דמה שתסבול עבור דוחק מכתה נקרא זה אינו מקפיד א"כ גם זה הלכלוך הנדבק ע"ג המכה הרי אין דעתה להדיח אותו ולהסירו עד שתתפרא מכתה, ונקרא זה אינו מקפיד לשעתו רק שתדיח את ממשות הרטיה כפי שתוכל, זהו הנ"ל להלכה.

יתר דברי המשנה מבואר הוא דכל הני דחשיב כל הנך דנרבקים ואינן עוברים כבואה למים, וכבר כתבתי לעיל שלדעת הרמב"ם ושאר גדולים הכל תלי בקפידא דידה, [רק הרשב"א ז"ל סובר דאזלינן בתר רוב נשים ושם כתבתי להלכה] רק שנסתפקתי באלו השנויים במשנה דאפשר שגם אם היא אומרת שאינה מקפדת חשבינן לה כמשקרת, וכסברת הרא"ש בדברי רבנן בביה"ס באשה, ועכשיו התבוננתי בדברי הרמב"ם שכתב ספ"א מה"מ כגון בצק וזפת וכיוצא בהן אפילו טפה כחרדל והוא מקפיד עליו כו', וזפת ודאי גרע משרף היבש השנוי במתניתין, מוכח דגם באלו השנויים במשנה לא חיישינן רק בקפידא דידה דוקא, וכן מוכח להדיא מדבריו בפ"י המשנה שלו מ"ד יע"ש. וכן הוא לשון הרמב"ם ז"ל בה"ג שלו פ"ט הי"ג היה עליה בצק או זפת או דם יבש כו' וכל כיוצא בהן מדברים החוצצים, אפילו טפה כחרדל אם מקפדת עליה ודרכה להעבירה לא עלתה לה טבילה עכ"ל. מוכח דעתו ג"כ דבדידה תליא מלתא גם באלו השנויים במשנה, וסוף לשונו שם צ"ע קצת שכתב ואם אין דרכן של נשים להקפיד בכך לעולם עלתה לה טבילה עכ"ל, וצ"ע למה תלה בנשים והרי בדידה תליא מלתא, ולכן נראה שחשש הוא ז"ל באם היא אומרת שאינה מקפדת, אם כ"ע מקפידות שמא היא משקרת, ולכן בעינן דגם כ"ע לא יקפידו, ואין לומר דסובר כהרשב"א דאזלינן בתר רוב נשים לא בתר דידה, דא"כ למה תלה לכתחלה בדעתא דידה אם מקפדת, הרי להרשב"א גם אם היא מקפדת לא איכפת לן אם רובן אינן מקפידות כנ"ל באורך, ולומר דחשש בתרומיהו להחמיר דבין קפידא דידה או דעלמא פוסלים זה דוחק גדול, ולכן נראה יותר דלעולם סובר דאזלינן בתר דידה, ואפ"ה בעינן אומד דעת שאר נשים כדי שלא נחשוב אותה כמשקרת, וא"כ נראה להלכה אם מצאה טפה קטנה מבצק או זפת, וכן שרף יבש וכל השנויים במשנה דחוצצים, והיא אומרת שאינה מקפדת, ואנן משערינן באומד הדעת דעוד הרבה נשים כמותה לא יקפידו ע"ז, א"צ טבילה אחרת, אף שא"א לן לברורי אם רובי נשים לא יקפידו ע"ז אין עלינו חוב לברורי בזה, רק אם באומד הדעת נשים בערכה לא יקפידו ע"ז די לה, ואפשר שגם אם רובי נשים יקפידו ע"ז אך מיעוט לא יקפידו, והיא אומרת שאינה מקפדת כלל ג"כ אין

ביניהם, דהתם בביה"ס כעת אינה מקפדת כלל, משא"כ הכא בלתי דוחק המכה גם כעת היתה מקפדת, מ"מ הדעת נותן מאחר דאין אנו משגיחים על זמנים הבאים אח"כ, הרי גם זו אינה מקפדת כעת ורצונה בקיום הגלד וכאינו מקפיד נחשב, ולפי דעה זו נראה דגם גלד שמתפשט חוץ לפי המכה אם כאיב לה הרבה בהסרתו ממנה, או שיראה להסיר את הגלד שחוץ למכה פן ע"ז יתקלקל ויתמוטט הגלד שעל המכה ויתקלקל המכה, א"כ נראה מאחר דאינה מקפדת כעת לא חייץ ואינה צריכה להסירה בכאבים וסכנות קלקול המכה, ומשנתנו על הרוב דברה שע"פ רוב הגלד שחוץ למכה לא כאיב לה ורגילה להסירו, לכן חייץ בעת טבילה, אבל אם היא רצונה בקיומו דוקא לא חייץ. וזו היא דעת רוב הראשונים ז"ל, וכמו שהביא הב"י בשם סמ"ק וז"ל הרגילו הנשים להסיר מעליהן כל גרב וכל שחין אע"פ שמן הדין לא היה צריך כו', וכלשון הזה העתיק הב"י בבד"ה בשם הא"ח, הרי סתמו דמן הדין אין חיוב להסיר כלל אף הגלד שחוץ למכה, והיינו היכא דהיא רצונה בקיומו ואינה מקפדת כלל, וכן בא"ח סי' קס"א העתיק הב"י דברי הסמ"ק וז"ל וגרב יבש וגלד יבש שאינו מצטער בנטילתו כו' חוצץ עכ"ל, ומוכח דאם מצטער בנטילתו אינו חוצץ וכמו שביאר לעיל דמה שרגילים להסירו בטבילה חומרא בעלמא היא, ובגט"י לא החמירו, וכ"כ בב"י בשם סה"ת וז"ל או גלד שמצטער עליו אינו חוצץ אע"פ שבטבילה רגילים להסירו עכ"ל. וכ"כ המרדכי בשם ר"י הובא גם בב"י ביו"ד סי' קצ"ח וז"ל ואפי' אם יצטער אם יסיר הגלד מע"ג המכה או אבעבועות שחין שאין דעתה להסיר עתה וקרוי אינו מקפיד, מ"מ רגילות הוא להסיר הכל כו' עכ"ל, ולא חילק כלל בין המתפשט חוץ למכה או ע"ג המכה, מפני שדעתו דגם אותן שחוץ למכה אם מצטער לא חייצי, ומפני החומר של המנהג הרגילו להסיר אף שע"ג המכה. הרי דכל הני רבותינו ז"ל נמשכו אחר דעת הראב"ד ז"ל דכל היכא דמחמת צער המכה אינו מסיר נקרא אינו מקפיד. ובט"ז ס"ק י"ד הביא דעת גדולים שהחמירו בזה, והם נמשכו אחר דעת הר"ש והרא"ש ז"ל דכל היכא שאינו מסיר מחמת צער המכה מיקרי מקפדת. ומאחר שדברי הרמב"ם ז"ל אינן מבוארים בזה, בודאי להלכה קי"ל כהני רבותינו ז"ל המקילים במידי רבנן:

והנה בש"ע סעיף ט' העתיק לשון הטור והרא"ש דסברי דגם מה שע"ג פי המכה שוה לחוץ למכה, ולעולם חייץ, ולדעתם היינו הך דגלד שחוץ למכה דמתניתין, רק ריר שבתוך המכה לא חייץ, וסיים שם בתקנתא דריכוך במים, וכבר כתבתי לעיל אות ב' דהך תקנתא דריכוך במים אינה מוסכמת לפ"ד הפוסקים, והש"ך בס"ק י"ג כתב שדעת הרמב"ם וראב"ד ושאר גדולים דהך דסעיף ט' אינו אלא לטהרות אבל לא לבעלה ולכן סמך להקל בזה, אבל המעיין יראה שהרמב"ם לא הקיל רק בהך דריבדא שנאמר רק לטהרות, וכן בגלד שהעלתה המכה דהיינו הך דמ"ד גלד שבתוך המכה דאף לטהרות לא חייץ, והראב"ד הקיל בגלד שעל המכה שלדעתו דומה להך דריבדא כו' כמש"ל ושניהם חייצי להרי"ף לטהרות, אבל בגלד שחוץ למכה דעת הראב"ד ורמב"ם להדיא דחייץ אף לבעלה, וגם התוס' בשם ר"ת ור"ח לא כתבו להקל רק בהך דריבדא כו', ובגלד שחוץ למכה אין גם אחד שיסבור לחלק בזה בין לטהרות או לבעלה, ולהש"ע דהך דסעיף ט' היינו גלד שחוץ למכה כהרא"ש לכ"ע חייץ לבעלה ודברי הש"ך צע"ג, ואפשר שכונת הש"ך לסמוך על דעת הראב"ד דכל גלד שעל פי המכה לא מיקרי גלד שחוץ למכה, והו"ל לבאר דחוץ למכה לעולם חייץ ועסד"ט שהעיר בזה, ולכן נראה להלכה בהני חטטים וצורת שבגופה אם לא כאיב לה להסיר, ודאי צריכה